

RELATS OLOTINS

Olot i els Avis
En Tres Etapes
Diferents

Brenda Nogué Moreno

Curs 2010/2011
2n Batxillerat
Olga Sacrest
10-01-1

Brenda Nogué Moreno

RELATS OLOTINS

OLOT I ELS AVIS EN TRES ETAPES DIFERENTS

Gener de 2011

*El mateix que un riu:
l'home és canvi i permanència.*

Alexis Carrel

*Tu ja no hi ets i els pollancs han tret fulles,
el verd proclama vida i esperança
i jo visc, i és vivint que puc pensar-te
i fer-te créixer amb mi fins que el silenci
m'engoleixi com t'ha engolit per sempre.*

Miquel Martí i Pol

ÍNDIX

Pròleg.....	10
-------------	----

Primera Etapa: Segona República i Guerra Civil. Infantesa i adolescència.

1. La Segona República; l'anhel del canvi (1931- 1936).....	18
• L'època dels canvis.....	19
2. Infantesa i Adolescència.....	25
• Els protagonistes i el nucli familiar durant la infància.....	25
• Les creences religioses.....	28
- El bateig, la primera comunió, casaments i enterraments.....	30
• L'oci.....	32
- Els centres socials.....	35
- Les cases de meuques.....	37
- Les joguines.....	38
- Els esports.....	38
- La Festa Major.....	39
• L'ensenyament.....	39
• Els àpats.....	40
- L'alimentació en les famílies olotines benestants.....	41
- L'alimentació de la població rural i de rodalies.....	42
- Els mercats i les fires olotines.....	44
• El treball.....	45
- Treballar durant la infantesa.....	48
3. La Guerra Civil. El gran desastre (1936- 1939).....	49
• La guerra dels nostres avis.....	50
• Política. El Comitè de Milícies Antifeixistes d'Olot.....	50
- L'organització dels comitès.....	52
- El personal de les milícies.....	55
- L'experiència d'un "xicot per a recados" del CMA dels Hostalets.....	55

- L'amagatall de casa la Maria.....	56
• La repressió republicana. La crema dels edificis religiosos i la persecució dels opositors.....	56
- La crema dels edificis religiosos olotins.....	57
- La repressió contra el clero i la gent de dretes.....	64
• Economia. Les col·lectivitzacions.....	72
- El decret de col·lectivitzacions.....	73
- La indústria de guerra.....	73
- Les noves monedes.....	74
• Cultura. El salvament del patrimoni artístic. El cinema i el teatre com a mitjà polític.....	76
- La situació dels objectes valuosos durant la guerra civil.....	76
- La decisió de Joaquim Folch i Torres.....	77
- L'arribada a Olot.....	78
- El cinema i el teatre com a mitjà polític.....	79
• Sanitat. Els hospitals de guerra.....	80
- La sanitat pública.....	80
- La sanitat militar.....	81
• La vida a la reraguarda.....	82
- Temps de penúria.....	82
- Olot sota les bombes.....	84
- Combatents i desertors.....	86
• El final de la guerra i el seu cost humà.....	88
- L'exili de 1939.....	88
- El cost humà.....	91

Segona Etapa: El franquisme. Adolescència i maduresa.

1. Introducció.....	96
---------------------	----

2. Els anys 40. La Postguerra.....	98
• Les conseqüències de la guerra.....	98
- Autarquia i racionament.....	98
- La repressió franquista.....	102
• La imposició de la religió.....	104
• L'aiguat de 1940.....	106
- Els fets.....	108
- El Molí del Collell.....	109
- La mobilització dels ciutadans.....	110
• La represa de l'ensenyament.....	112
• El treball.....	115
• La reorganització de l'oposició.....	116
3. Els anys 50. El temps del silenci.....	118
• La situació econòmica.....	118
• L'oci.....	119
- L'esport.....	119
- La ràdio.....	120
- El teatre i el cinema.....	120
- La plaça de braus.....	121
- El ball.....	121
• El festeig i la formació d'un nucli familiar.....	122
- La Maria i la seva màgica història d'amor.....	123
- Els sacrificis de l'amor en aquells temps.....	126
- Les cases de la nostra vida.....	126
- La història d'amor dels Salgueda.....	128
- Camí cap a l'Argentina.....	132
• Creixement demogràfic i urbanístic.....	134
4. Els anys 60 i els anys 70. La revolució juvenil.....	136
• El creixement econòmic i l'immobilisme polític.....	137
• Una nova ciutat.....	139

- Com segueix la vida.....140
- Els grans: els tallers de sants.....142
 - Petita introducció de la imatgeria religiosa.....143
 - Com es fan els sants d'Olot.....144
 - La vida social i laboral.....147
 - La imatgeria religiosa durant la guerra civil.....148
 - El gran auge dels "sants".....149
 - Els testimonis.....150
- Temps difícils a l'Argentina.....152
- Els petits: l'escola franquista.....154
 - Els valors del règim.....154
 - Un ensenyament totalment diferent.....157
- El canvi social i la fi del règim franquista.....158
 - Una nova estructura social.....159
 - Les noves modes i tendències.....160
 - Conflictivitat social i oposició política.....160
 - La crisi del règim.....161

Tercera Etapa: La transició democràtica i actualitat.. Maduresa i vellesa.

1. La transició i la consolidació de la democràcia. El gran canvi (1975- 1982).....165
 - El camí cap a la transició democràtica.....166
 - Els inicis i la transició democràtica.....168
 - Els primers passos.....168
 - La constitució de 1978.....172
 - L'Estat de les autonomies.....173
 - La crisi econòmica i els obstacles.....174
 - La consolidació democràtica.....175
 - Els canvis socials i econòmics.....177
 - Com van viure la transició els avis i els joves?.....179
2. Olot en l'actualitat.....183

• Economia.....	183
• Societat	185
• Política.....	185
• Cultura.....	186
• Religió.....	187
• Ensenyament.....	187
• La mort.....	188
Conclusions.....	190
Annex.....	194
• Tres figueres olotines cabdals: Joaquim Danés i Torras, Enric Mut i Remolà i Jordi Pujiula i Ribera.	
Bibliografia.....	196
Agraïments.	

PRÒLEG

Amb la mort del tiet Joaquim, s'acabava un món, i amb ell la història de la meva família; els Dalmau. Aquella casa on havíem viscut tots nosaltres, guardaria per sempre els records d'unes vides, que ja pertanyien al passat. Un temps ple de silencis, que la meva mare m'havia explicat a través dels seus escrits.

Un temps que ja no existia i que tanmateix estaria sempre amb mi. Vaig ser conscient, que havíem arribat a la darrera pàgina d'una història, la de tots els Dalmau, i llavors, vaig comprendre que ja només existien a la meva memòria, i que quan jo desaparegués, ells també desapareixerien, com s'havia escolat el temps que van viure; i em vaig dir, que havia de salvar aquesta memòria. Que l'havíem de salvar, una mica entre tots¹.

Jo, com la Núria de "Temps de silenci", també em vaig dir un bon dia, que havia de salvar la memòria de la meva família.

La mort del tiet Pere, va ser un cop molt fort per a tota la família. No és que fos una cosa inesperada, ja que quan un es fa gran, la mort no és cosa sobtada, però tots sabem, que quan se'n va una persona estimada, fa mal.

¹ Sèrie de TV3 "Temps de silenci". Capítol 53: Temps de llibertat.

En Pere, la Marina i la meva àvia, ens havien acompanyat a molts de nosaltres, al llarg de les nostres vides i ara es començava a fer difícil, afrontar que tots tres s'estaven fent grans.

A la meva àvia, li van diagnosticar un tumor cerebral ara farà uns dos anys i des d'aleshores, sembla que el temps començà a anar un xic més ràpid, ja que les seves facultats van començar a disminuir desmesuradament. Cada dia que passava, era com un alè menys de vida.

El metge, li havia previst tan sols uns mesos de vida, però les previsions, fallaren per complet. A casa, ja no podia passar ella sola els dies i les nits, i la situació va arribar a tal extrem, que la varem haver de traslladar a la residència del Tura. Allà, és on les seves discapacitats, es van accentuar notablement. Els dies passaren i la mobilitat en les seves cames, semblava reduir-se cada vegada més. Cada cop li costava més expressar-se i parlar amb nosaltres. El temps va passar i quan no ens n'adonàrem, ja estava assentada en una cadira de rodes, sense poder parlar. Recordo, que els primers dies, sempre ens treia una rialla quan l'anàvem a veure i fins i tot, es menjava algun caramel que li portàvem de tant en tant.

Però el temps, castiga. Arribà un moment, que s'acabaren les rialles, que es transformaren en uns ulls tristos i plorosos i fins i tot, semblava que estigués enfadada amb el món. Amb el món i amb nosaltres.

Després d'un any a la residència del Tura, la varem traslladar a la residència sociosanitària de l'hospital, perquè la seva situació, era extremadament greu.

Com sempre, el temps continuà passant i la seva situació, ja no podia ser pitjor. A partir d'aquell moment, es passà els dies i les hores, estirada al llit de l'habitació 362, sense poder moure's ni parlar.

Els últims dies, es van fer especialment durs, ja que estava irreconeixible.

Sabeu? és dur veure que una persona, que sempre ha tingut tanta vitalitat, s'acabi trobant en aquest estat. Diuen que perdem la vida quan se'ns para el cor. Jo arran d'aquesta experiència, penso que no.

Amb la meva àvia, vaig arribar a comprendre que una persona perd la vida, quan ja no te capacitats per expressar els seus sentiments.

Cada dia que passava, era una lluita per a la supervivència i per a la superació. No sé com explicar aquesta situació, ja que fins que un no la viu, és difícil comprendre-la, però com diu

Miquel Martí Pol, ja pots lluitar amb coratge, que un dia et fot un cop amb tanta força, que et deixa sol en el principi del camí, diuen que al món, si ve a patir.

Tots pensàvem doncs, que la meva àvia seria la primera en deixar-nos. Doncs no, ella com ja he dit, va ser forta fins a l'últim alè de vida.

Poc temps després, van ingressar a la tieta Marina, deien que tenia un virus.

Resulta doncs, que aquest virus, aparentment insignificant, es va acabar convertint en un càncer de bufeta. Les coses ja no podien anar pitjor.

Recordo, que varem jurar que la meva tieta mai sabria el que li estava passant, ja que des de sempre, havia estat una persona molt feble i molt sentimental emocionalment. Tot i així, altre cop, el temps tornà a donar batzegades i no va tardar gaire en sospitar, que alguna cosa no anava del tot bé.

Després d'unes setmanes a l'hospital, va passar a instal·lar-se a la residència "Santa Joaquina", que també es trobava a l'hospital, on hi havia tots aquells pacients que s'estaven recuperant d'una lesió temporal.

A la meva tieta i a la meva àvia, tan sols les separava una porta. Però la distància entre elles dues, semblà fer-se un oceà. La meva tieta, també començà a perdre l'esperança, tot i no saber el que li estava passant, i anar a veure la meva àvia, l'afeblia encara més.

Elles dues, havien estat juntes tota la vida, ho havien compartit tot i més, i vet aquí on es trobaven ara.

Si senyors, la vida a vegades castiga i ho fa amb molta força.

Uns mesos després, van ingressar el tiet i l'1 de maig de 2010, ens va deixar. Ell, que semblava que havia de ser l'últim, va ser el primer en dir-nos adéu. Feia molt de temps que no el veia i quan el vaig veure, semblava una persona totalment diferent. El tiet se'n va anar i jo ni tan sols m'ho creia. Ells que hi havien set tota la vida....

Al tanatori, no hi van poder assistir ni la meva àvia ni la tieta. A l'enterrament tampoc. Cap de les dues, li va poder dir adéu. De fet, mai es van poder dir adéu.

Tots els cops però, encara no havien estat suficients i dotze dies després, el 13 de maig, la tieta se'n va anar. Jo sempre he pensat, que va deixar de lluitar i va perdre les forces, quan li van anunciar la mort del tiet.

La tieta, havia estat com una segona àvia per mi. Una de les persones més dolces del món i amb un tancar i obrir d'ulls, ella també se'n va anar.

Quan la vaig veure per última vegada, vaig recordar totes aquelles tardes de dissabte, quan anàvem a casa seva a prendre un cafè en llet, tot mirant "Cine de Barrio" i alguna pel·lícula de la Marisol.

Lavors, vaig començar a pensar en ells tres. En les històries que m'havia explicat la meva àvia, en totes les entremaliades que havien fet junts i amb l'excusa del treball, em van venir ganes de saber més coses d'ells, de conèixer tot allò, que mai vaig poder saber.

Necessitava i volia saber-ho.

Així doncs, vaig decidir, que volia que el meu treball anés sobre la meva família. Volia saber tot el que havien viscut.

Al cap d'un temps, vaig decidir saber també més coses dels avis de pagès. Si volia saber d'uns, també volia saber dels altres.

Com que els Salgueda eren de ciutat i els meus avis per part de pare, de pagès, vaig introduir un nou objectiu en el treball: saber quines eren les diferències entre la vida a la ciutat i la vida a pagès.

Evidentment, l'objectiu i les intencions del treball, agafaren un to sentimental i personal i per atenuar-lo, vaig decidir entrevistar a altres persones que haguessin viscut a la ciutat o al camp. Així és com el treball va començar a agafar forma.

Al mes de juny, em vaig posar a cercar informació sobre els anys trenta i la guerra civil a Olot, ja que a l'inici del treball volia saber, com havien viscut la seva infantesa, la guerra civil i l'aiguat d'Olot.

Recordo que vaig estar, com a mínim dues setmanes, palplantada davant del prestatge dels llibres d'història local de la biblioteca, sense saber quin agafar. ni per on començar. Al principi pensava que a Olot no s'havien escrit llibres relacionats amb el meu treball, però ara comprenc, que tots i cada un d'ells, m'haguessin pogut servir.

Durant els mesos d'estiu, doncs, em vaig dedicar a recopilar tot d'informació dels anys vint, els anys trenta i la guerra civil i el dia 12 de juliol de 2010, l'àvia també se'n va anar.

La "iaia" marxava i aquesta vegada per sempre més. Els següents dies al tanatori, encara pensava que era com si estigués entre nosaltres, estirada al llit, però després vaig comprendre que no, que se'n havia anat per sempre.

Ens havia cuidat tota la vida, ens havia fet de mare quan havia fet falta i mai ens va deixar sols.

La "iaia" sempre hi era.

Ara, penso amb totes les coses que va haver d'aguantar...

D'ella també en recordo masses coses: les històries de l'home del sac, les seves aventures a Amèrica, els jocs, quan s'enfadava, les tardes d'estiu a casa, quan se li escapava el riure quan estàvem tots a taula, la seva dolçor, etc. Però sobretot recordo el seu somriure.

Els últims dies però, semblava com si aquell somriure no hagués pogut existir mai. No sé si quan vivia, encara ens reconeixia o no, o si al final de tot se n'adonava de la situació. L'únic que espero, és que mai marxés amb aquest amarg record, sinó amb tots els que jo recordo. Els bons moments, que tots recordem.

Al setembre, després de tres mesos de vacances, combinats amb la recopilació d'informació, vaig haver de començar a definir el treball i a redactar-lo. Vaig començar a fer entrevistes i fins al desembre, no les vaig tenir acabades.

Un cop vaig haver acabat de reunir la informació de la guerra civil, vaig decidir que volia ampliar el treball. No volia quedar-me només amb la part de la guerra civil, que ja ens l'havien fet mastegar moltes vegades a tots plegats. Aquest treball, havia de ser alguna cosa més.

Així doncs, vaig decidir ampliar el treball, afegint-hi l'època del franquisme i de la transició democràtica.

Amb aquestes tres etapes, podria saber com havia evolucionat la vida dels protagonistes i com les havien viscut.

Fins al novembre, no vaig tenir tota la informació recaptada per complet i aquell mes, vaig començar a redactar el treball. La guerra civil, em va portar molta feina. La veritat és que combinar entrevistes i història, no és cosa fàcil.

Al desembre, vaig començar a redactar tota l'època del franquisme i la transició democràtica i llavors vaig decidir, que potser també seria una bona idea entrevistar els meus pares, per veure com havia set la seva joventut i comparar-la amb la dels avis.

Finalment, se'm va ocórrer una última part, escriure un episodi de l'actualitat d'Olot, explicada per mi.

Tres generacions, en un sol treball.

El treball, però, també ha portat petits problemes. Cal dir, que la recerca d'informació ha estat molt àmplia i duradora, ja que he estès molt els límits del treball.

Semblava fàcil fer-ho tot, però realment treballar tres etapes i des de punts de vista molt diferents, és costós i laboriós.

Les entrevistes també semblen cosa fàcil, però recordem que aquestes tres etapes, al anar dels anys trenta fins a l'actualitat, han estès també molt les entrevistes. Els avis, m'han hagut d'explicar gairebé tota la seva vida.

De la guerra civil, també hi ha molta informació. De fet, he hagut de deixar molts llibres de banda, ja que sinó, hagués estat impossible acabar el treball per aquestes dades. Del franquisme i la transició, vaig anar-ne a buscar informació a l'Arxiu Comarcal i allà em van dir que només el llibre d'Història de la Garrotxa n'incorporava dos capítols. Tot i així m'han estat suficients com ja he dit abans, ja que he complementat aquesta informació amb la part dels avis, que és molt més àmplia i amb altres llibres d'història.

Així doncs, el que pretenc en aquest treball, és veure Olot en tres etapes totalment diferents, a través de les històries personals dels nostres protagonistes i a través de la política, la societat, la cultura, la religió, l'economia i l'ensenyament.

Veure també, com ha anat evolucionant la ciutat d'Olot en qüestió d'història i com ha anat canviant també, la vida dels protagonistes.

Els avis, són el fil conductor de tota aquesta petita història d'Olot, dividida en tres etapes totalment diferents i importants. És cert, que al treball hi apareixen tres generacions, però la dels avis, és la que té un pes més important, ja que amb ells, vivim totes les tres èpoques.

Al final del treball, veurem com les coses han canviat molt des de l'inici i aquest aspecte, és el que pretenc que veieu, a través dels avis i de la història.

Espero que el gaudiu, tal i com jo he fet.

PRIMERA ETAPA:
SEGONA REPÚBLICA I GUERRA CIVIL
INFANTESA I ADOLESCÈNCIA

*Us trepitjo amb recel, velles llambordes.
Voreres esmolades pel rellent
i tantes pluges i hores adormides.
Records d'infant, d'adolescent perdut,
trasbalsat pel neguit d'incertes fites.
[...]*

Joan Mercader; *El meu carrer.*

ELS ANTECEDENTS

LA SEGONA REPÚBLICA L'ANHEL DEL CANVI (1931- 1936)

“ A passos de gegant es feia evident que ningú no podia pas aturar l'allau que es veia a venir, i la forta reacció, indiscutiblement nascuda dels anys de quietud obligatòria, i de la conformitat imposada de reial ordre, si no l'aplaudiment coaccionat”²

16 d'abril de 1931. Festa a Sant Roc per l'arribada de la República.

A Espanya, esgotat el període dictatorial, l'esclat de la República, donava pas al canvi, a l'impuls per la cultura, a la modernització i regeneració de la vida pública i a la llibertat. Donava el tret de sortida a una etapa esperançadora, que lamentablement el juliol de 1936, es veuria afectada per l'arribada de la guerra civil.

El 14 d'abril, ja arribaren per la ràdio, les primeres notícies de la proclamació de la República a Barcelona, i a Olot, la gent no tardà a concentrar-se davant de l'Ajuntament, on els consellers d'esquerra, demanaren serenitat i ordre i ordenaren una manifestació popular, que anà des de la plaça Major fins a la plaça del Palau.

L'entusiasme d'una part de la població, es feia evident.

² Fragment extret del capítol XIX, del llibre XI dels volums d'Història d'Olot de Joaquim Danés i Torras. Els anys de quietud obligatòria, fan referència a la dictadura de Miguel Primo de Rivera, dels anys 20.

*“ Hi hagué manifestació popular, recorrent els carrers de la ciutat, amb bandera tricolor voleiant, seguida de consellers elegits i joves, les noies fent cor als visques i aplaudiments, i una gran explosió d’entusiasme”.*³

Així doncs, l’arribada de la República a Olot, comportà tota una sèrie de reformes, que canviarien completament la vida dels nostres ciutadans, en tots els àmbits de la seva vida. Durant aquesta època, la majoria dels avis, eren molt petits i cap d’ells ha fet referència a aquesta etapa.

L’ÈPOCA DELS CANVIS

A Olot, el 22 de març de 1931, s’obrí el període electoral per a les eleccions municipals, on s’hi presentaren partits d’esquerra i partits de dretes. Els candidats d’esquerra, formaren una candidatura única; la Coalició Republicana Obrera Catalanista i les dretes es presentaren dividides.

Les eleccions, tingueren lloc el 12 d’abril de 1931, dia en què votà el 97% de la població olotina i en què sortiren victorioses, les forces obreristes, catalanistes i republicanes. Unes eleccions que, indiscutiblement, portaven nous aires a la ciutat.

L’Ajuntament republicà a Olot, es formà el 15 d’abril de 1931, un dia després de la seva proclamació.

El nou ajuntament, comptava amb personalitats com: Joan de Garganta i Fàbrega, d’Unió Ciutadana, que seria el nou alcalde de la ciutat, Ramon Aubert Cros, dels Republicans Obrers Catalans com a tinent d’alcalde i altres com Ramon Calm i Clota o Gil Vidal i Forga del Centre Obrer.

La nova República, també va veure la necessitat de redactar una nova constitució, on quedessin reflectides totes aquestes noves reformes.

³ Fragment extret del capítol XIX, del llibre XI dels volums d’Història d’Olot de Joaquim Danés i Torras.

Aquesta nova constitució, molt avançada pel seu temps, tenia un caràcter democràtic i progressista i declarava que tots els poders emanaven del poble.

Aquest caràcter, venia donat per la necessitat que sentien les noves forces revolucionàries, de modernitzar el país.

No em vull estendre molt en les característiques d'aquesta constitució, només en remarcaré les novetats que incloïa:

- Mostrava una gran preocupació pels temes socials.
- Concedia el sufragi a les dones per primera vegada, cosa que significava un gran avenç en la societat.
- Afirmava la laïcitat de l'Estat.
- Reconeixia el matrimoni civil i el divorci.

El 18 d'agost de 1931, Francesc Macià, va presentar l'Estatut a les corts de Madrid, per tal que fos sotmès a discussió i aprovació.

Després de llargues discussions, el 9 de setembre del 1932, fou aprovat l'Estatut d'Autonomia de Catalunya . Un Estatut, que significaria el reconeixement de la cultura catalana. Tots aquells anys anterior, quedaven enrere i el catalanisme tornava a prendre força entre la població.

D'entre les moltes reformes que es van dur a terme en aquesta època, una en especial, va ser la laïcització, que separà l'Estat de la religió. Aquesta reforma religiosa, provocà la commoció dels sectors catòlics i conservadors, que veieren el laïcisme com una agressió, cap a les seves conviccions. A Olot, es municipalitzaren els cementiris, s'eliminaren els símbols religiosos dels llocs públics, es promogué la no assistència a les processons i fins i tot, s'emprengueren disposicions contra els ordres religiosos.

El govern Republicà, també abordà amb entusiasme la reforma de l'ensenyament. En la societat, s'estava produint un important moviment de renovació pedagògica i una defensa del laïcisme a l'escola. L'objectiu principal, era promoure una educació liberal i laica i garantir el dret a l'educació, que per primera vegada a la història espanyola, s'estenia a tota la població.

A Olot es creà el Col·legi de Segon Ensenyament, que més tard passaria a ser l'Institut de Segon Ensenyament, el Grup Escolar de l'Eixample Malagrida i la creació de l'Escola Superior de Paisatge de la Generalitat, que s'inaugurà a Olot al 1934 i que tingué una notable importància en el món de la pintura local.

14 d'abril de 1932. Inauguració del Grup Escolar.

En el sector de l'economia, la crisi es començà a notar l'any 1930 i s'accentuà a partir del 1935, moment en què l'economia olotina, començà a decaure.

Aquest desastre econòmic, va comportar greus conseqüències en l'economia local olotina i va fer plantejar noves propostes i fins i tot, reformes econòmiques.

Com que la República era conscient dels danys econòmics i socials que s'estaven produint, intentà millorar les condicions dels obrers a partir de reformes com: una assegurança pels accidents laborals, la reducció de la jornada laboral a 40 hores setmanals, set dies de vacances a l'any, etc.

La reforma de la propietat de la terra, va ser el projecte de més abast que emprengué la República. Es volia posar fi al predomini del latifundisme⁴ i millorar les condicions de vida dels jornaleros⁵.

Una altre de les preocupacions més grans de la República, era millorar el nivell cultural de la població i fer que la cultura fos un dret per a la societat.

⁴ Un latifundi és una explotació agrària de gran extensió, caracteritzada per l'ús ineficaç dels recursos disponibles, baixos rendiments de la terra, baix nivell tecnològic i mà d'obra poc qualificada i mal pagada.

⁵ Pagesos no propietaris.

A Catalunya i a Olot, foren uns anys brillants pel que fa a l'activitat cultural i a la producció bibliogràfica. A Olot, l'adveniment de la República, consolidà una generació d'escriptors i estudiosos d'entre els quals podem destacar: Joan de Garganta, el Dr. Joaquim Danés i Torras, Ramon Pla i Coral, Miquel de Garganta, Gil Vidal, entre d'altres.

Durant aquesta època, es promouen actes culturals a la ciutat: un gran nombre de conferències (sobretot en els primers anys de la República), la celebració de la Festa del Llibre, un gran interès per fomentar el turisme i el projecte Piscina- Estadi.

Aquell mateix any, a Olot, el govern municipal de la Lliga , que representà un poderós sector de la burgesia local, assentada en les seves fàbriques i al "Casino" i els carlins , plantejaren de seguida la revisió de la gestió de l'anterior equip municipal, que suposaven que estava ple d'irregularitats.

Per tant a l'Ajuntament olotí, hi hagué un evident canvi de tarannà polític i es dugueren a terme unes noves directrius:

- Es clausuraren els locals de Concentració Republicana (ERC i el Casal Català).
- Es prohibiren les activitats sindicals, exceptuant les del Centre obrer.
- S'organitzà una delegació de la CEDA i un grup anomenat Acció Ciutadana amb gent de confiança dels governants.
- Plantegen el canvi de quatre noms dels carrers que havien estat modificats per l'adveniment de la República.
- Intent de la reposició dels signes religiosos al cementiri.

L'abril de 1934, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de contractes de conreu, que garantia als pagesos rabassaires, l'accés a la propietat de les terres que treballaven, mitjançant el pagament als propietaris d'uns preus, prèviament taxats pel govern.

A tota la comarca, els propietaris, com a la resta de Catalunya, també es manifestaren en contra de la llei.

Juntament amb els moviments obrers, que cada cop reclamaven amb més insistència les reformes pendents, que l'arribada de la República havia generat i el conflicte general per la Llei de Contractes de conreu, van desembocar en la revolució d'Octubre de 1934.

Una bona part de la societat olotina, s'havia anat transformant i liberalitzant amb l'arribada de la República.

El carnaval, fou una celebració que prengué molta força i es celebraren els primers concursos per elegir Miss Garrotxa.

La vida social, a l'igual que als anys vint, seguia passant pels locals dels partits, pels cafès i pels centres recreatius.

Com a locals de ball i teatre trobem; el Centre Obrer, l'Orfeó Popular, el Centre Fontanella, la Indústria i Comerç, el Teatre Principal i l'Ideal Park.

El Casal Català, oferia activitats principalment catalanistes, mentre que el Centre Catòlic i el Casal Marià organitzaven activitats catòliques.

En el camp de l'esport, hi trobem el Futbol Club Olot, que tenia el camp de futbol prop de l'estació de tren, el Lawn Tennis Club, les societats de caça i pesca i la Unió Excursionista de Catalunya, dirigida per Gil Vidal i Forga.

Amb la nova reforma religiosa, s'intentà la laïcització de les Festes del Tura i la celebració del Ball Pla sense vestit negre, però durant el Bienni Conservador, es tornà a les tradicions catòliques.

Festa del Centre Obrer a Sant Roc, el 1932.

L'arribada de la República, també va significar un avenç en el paper de la dona en la societat. Malgrat el dret de vot que la nova Constitució concedia a les dones, aquestes no van poder votar en les eleccions del 1932, amb el pretext de que el cens electoral, encara no estava ben elaborat. Fins a les eleccions de 1933, les dones no pogueren votar.

Tampoc no trobem representació política femenina a l'Ajuntament, només en sindicats o partits. Durant la guerra civil, les dones assoliren un paper molt important en el bàndol republicà, amb la creació de les milícies i moltes d'elles, foren empresonades al final de la guerra, per la seva actuació durant aquests anys.

Durant aquest període, la premsa local tornà a adquirir un notable impuls, ja que molts partits, tenien en les publicacions, els seus òrgans d'expressió i aquest fet, conduí a notables polèmiques.

El setmanari de El Deber, dirigit per membres de la clerecia, defensà les posicions conservadores i per tant es posicionà en contra de la República. La Tradició Catalana, perdé molt de pes en aquella època, per la publicació de textos recolzant el nazisme. Aquestes dos publicacions, foren les que representaren les posicions més conservadores i antirepublicanes.

Per contrapartida, Acció Ciutadana, donà suport a la República i a les forces d'esquerra i La Ciutat d'Olot, que fou la publicació més important en aquell període, donà un gran suport al catalanisme i tingué grans polèmiques amb El Deber i la Tradició Catalana.

El més característic d'aquest període, fou la publicació de revistes d'humor satíriques.

Aquest breu resum del que va suposar la Segona República, és únicament per situar al lector, en tot el que s'anirà succeint durant la guerra civil i per entendre alguns aspectes, que es donaren en aquesta època i que afectaren durant la guerra civil, en la infància i en l'adolescència d'alguns dels avis del treball.

INFANTESA I ADOLESCÈNCIA ELS ANYS 20 I ELS ANYS 30

ELS PROTAGONISTES I EL NUCLI FAMILIAR DURANT LA INFÀNCIA

La família Castañer a Can Masías.

Lourdes Castañer, va néixer en una família acomodada. A casa seva, eren comerciants. Tenien un magatzem de gènere de punt, una botiga de roba al carrer dels Sastres, al centre d'Olot, que es deia Can Masies i una perfumeria que avui en dia encara existeix.

La Lourdes, era la més petita dels cinc germans i vivien en un pis, sobre la botiga de roba que tenien.

Va néixer al 1931, en ple període republicà i per això ella no recorda res d'aquesta època.

El que si sap amb certesa, és que a casa seva, la república no va ser ben vinguda, ja que els seus pares, no donaven suport a la causa revolucionària.

Al ser una família benestant, comptaven amb l'ajuda d'una minyona, que havia vingut de pagès. També tenien la sort, de gaudir d'una segona residència a Cadaqués i a la Salut. A Cadaqués hi anaven a estiuejar amb els seus tiets durant quinze dies a l'estiu i després, anaven a passar uns dies a la Salut.

La Lourdes recorda que a la Salut, no hi havia aigua corrent, i als vespres, havien d'anar a emplenar un gerro gros d'aigua, per al dia següent poder rentar-se la cara.

Al ser la petita de la casa, reconeix que sempre va estar un pèl consentida.

Els germans Salgueda, a l'igual que la Lourdes, també van néixer en el nucli d'una família acomodada. El seu avi, Josep Salgueda, era cap de colla de paletes i va ajudar en la direcció de la construcció de la casa Solà- Morales del Firal d'Olot. Per part de la família de la seva mare, es dedicaven a la manufacturació d'esclops. Se'ls coneixia com els de Ca l'Escloper, i es trobaven al Firalet.

Carme Salgueda, la meva àvia, era la més gran i va néixer a l'any 1923. Dos anys després, al 1925, va venir en Pere i quatre anys després, al 1929, la Marina. Al 1931, el seu pare Anton Salgueda, es va morir i a partir d'aquí la vida d'aquests tres germans, va començar a canviar dràsticament.

A dalt a l'esquerra, la meva àvia
amb la seva mare.

A la dreta, Anton Salgueda, el seu pare
i a baix a l'esquerra en Pere.

A pagès, la vida familiar es presentava totalment diferent.

L'àvia de pagès, va néixer al 1932. Era la més petita de quatre germans i viva al Molí de Reixach dels Hostalets, juntament amb els seus pares.

De la mare no se'n recorda de gaires coses, perquè es va morir quan ella tenia tretze anys. Del pare però, sí que en guarda un especial record, ja que va ser qui la va cuidar fins que es va casar.

Quan la seva mare es va morir, la seva germana gran, es va cuidar de dur totes les feines de la casa i la meua àvia li donava un cop de mà, per ajudar totes dues al seu pare.

Per ella, va ser un cop molt fort perdre la mare quan era tan petita i a més a més, va rebre la notícia, quan estava treballant de minyona fora de casa, a Vic.

Treballar ja de tan petita i viure el temps de penúria que la guerra va portar, fa que recordi la seva infantesa amb un regust un xic amarg, almenys les seves paraules, em van transmetre aquesta sensació : *Ja veus tu, quina infantesa varem tenir...*

El meu avi, també de pagès, va néixer al Segué del Bolós a Camprodon i uns anys més tard, va venir a viure als Hostalets, en una masia anomenada Cal Teixidor, amb la seva família.

Ell recorda Cal Teixidor, com una casa no gaire ben conservada, però molt bonica.

A l'igual que la meua àvia, a casa seva, també eren quatre germans.

L'escola. La meua àvia és la tercera començant per baix a la dreta.

- *I de quan eres petita, te'n recordes d'alguna cosa?*

- *Si prou que me'n recordo!*

Amb aquestes paraules, la Maria Grabulosa, començà a explicar-me, tot el que va viure durant la seva infantesa. És la més gran d'entre els sis entrevistats, ja que va néixer al 1916.

A casa seva, com bé diu ella, eren una bona colla: els seus pares i sis germans i el que més recorda ella de la vida en família, era que tots els germans, s'havien de cuidar entre ells. El gran cuidava al petit i així tots s'ajudaven mútuament.

Canviaven sovint de casa, perquè treballaven de masovers. Al cap de l'any, havien de pagar un lloguer i donar una part del que havien produït. Explica, que si la casa tenia uns bons terrenys i era gran, donaven la meitat del que havien produït durant l'any. Si els terrenys no eren tan bons, anaven a terços.

En Josep Marc, va tenir una naixement molt peculiar. El dia 12 de gener de 1923 a les dotze de la nit, va néixer a Sant Aniol de Finestres, en una casa anomenada El Llor.

El més curiós, és que va néixer als set mesos; és un setmesó. Dels set als nou mesos, va créixer en una incubadora molt especial, feta amb dues teules calentes escalfades al foc amb una mica de cotó fluix i ben abrigat. Així és com va aconseguir sobreviure, ja que les esperances de vida en aquells temps per un setmesó, eren bastant deficients.

Als onze anys, un any abans de començar la guerra civil, se'n va anar a treballar a França, amb la seva mare i la seva germana gran, a collir raïms. Allà, guanyaven un jornal molt més gran, que el que cobrava el seu pare treballant al bosc a Sant Aniol

LES CREENCES RELIGIOSES

*“ La religió, és un sistema unificat de creences i pràctiques relatives a les coses sagrades, això és, de coses situades a part i prohibides, creences i pràctiques, que uneixen, en una comunitat moral única anomenada Església tots els que la comparteixen”.*⁶

⁶ Bottomore, T.B. Introducció a la sociologia.

Així doncs, la religió no és més que un conjunt de creences, que impliquen una sèrie de pràctiques o rituals i una organització social, que al mateix temps sanciona una moral determinada per als seus fidels.

Salvador Giner⁷, diu que les creences són interessants en els estudis sociològics, per dues raons: primer perquè són representacions col·lectives, és a dir, que s'expliquen a través d'estructures socials i segon, perquè determinen l'acció social, la cohesió social i d'altres maneres de la conducta humana.

Abans del gran esclat revolucionari, als anys 20 i a principis dels anys 30, les creences religioses es manifestaven en diferents actes privats i públics. Amb el començament de la Segona República, com ja hem vist, molts actes públics religiosos es deixaren de celebrar. L'Estat deixava a una banda la confessionalitat, afirmant-ne la seva laïcitat i promulgant noves reformes, com el matrimoni civil i el divorci.

Durant la guerra civil, el fort anticlericalisme generat entre la població, culminarà amb una dura repressió en contra de les institucions eclesiàstiques, la gent de fe i els edificis religiosos.

Abans d'explicar la situació religiosa durant la guerra civil però, m'agradaria fer un petit incís, per explicar com eren algunes d'aquestes tradicions religioses als anys vint i trenta.

Un dels actes religiosos més destacats a Olot, el que gaudia de més prestigi i el més important des de mitjans del segle XIX fins a mitjans del segle XX, era la sortida de missa de dotze a la parròquia de Sant Esteve.

La missa de dotze dels diumenges i dels dies festius, congregava un públic divers quan la gent en sortia i permetia als assistents, poder xafardejar una estona sobre tots els homes i les dones, que anaven mudats i engalanats fins les celles.

Si era a l'estiu, se'n anaven al Firal i allà feien al vermut. Després, es passejaven amunt i avall i ballaven sardanes o escoltaven música.

⁷ Salvador Giner, sociòleg i jurista, desenvolupa la seva investigació sociològica fonamentalment en la segona meitat del segle XX.

La missa de dotze, és un dels actes que després de la guerra civil, marcarà més als nostres avis. Molts però, ja hi anaven de petits, abans d'esclatar guerra. Les passejades amunt i avall pel Firal, també es faran molt presents, sobretot en l'època del festeig.

La Lourdes Castañer, ja anava a missa de dotze amb la seva família quan era petita, però durant poc temps, ja que aviat arribà la guerra civil.

"A casa meva, érem molt creients i, teníem molta fe. Cada dia al vespre, després de sopar, el pare es passejava menjador amunt i avall i dèiem el rosari.

Els diumenges, anàvem a missa de dotze. Hi anàvem amb tota la família. Recordo que un dia, baixant les escales de Can Masies, vaig caure abans d'anar a missa. El meu pare em va agafar, em va curar i després varem poder anar a missa.

Encara tinc el senyal d'aquella caiguda".

La Maria, també recorda d'haver-hi anat:

"Quan era petita, depenent del lloc on vivíem, hi anàvem (a missa) a Santa Pau o a Cogolls".

EL BATEIG, LA PRIMERA COMUNIÓ, CASAMENTS I ENTERRAMENTS

Una cosa molt curiosa que em va explicar en Josep Marc, és que abans, els nadons, s'havien de batejar en un termini de vuit dies. Ell es va haver de batejar el mateix dia en què va néixer, perquè si un nadó es moria, però havia estat batejat abans, podien cobrar l'enterrament. Com que ell va néixer als set mesos i era probable que no visqués, el van batejar per assegurar-se el pagament de l'enterrament, abans que es pogués morir.

Tots els nadons que es morien abans del bateig, com que no el pagaven, eren enterrats en un racó de fora el cementiri.

La gent de pagès, era enterrada a terra, no hi havia nínxols. Els veïns, eren els encarregats de portar els difunts al cementiri, i els fossers, cavaven els clots a terra.

En el naixement d'un nadó, la llevadora hi tenia un paper essencial. Era normalment, una dona sense estudis, però amb molta experiència, ja que freqüentment endevinava i resolía els parts a cop d'ull.

Quan la criatura era acabada de néixer, es quedava en mans de la llevadora: la rentava, la pentinava, la perfumava, etc.

El dia del bateig, la mare encara s'estava refent al llit i la llevadora, juntament amb la família de la criatura, la portaven a batejar. Acabada aquesta festa, la llevadora es feia enrere i havent cobrat, ofería la criatura a la mare i se'n anava.

Per poder rebre la primera comunió, l'infant, havia de conèixer la Doctrina Cristiana. La Parròquia d'Olot, els diumenges a la tarda, es dedicava a l'ensenyament de la Doctrina Cristiana, per a tots aquells nens i nenes, que no anaven a escoles religioses.

En aquesta diada, els nens i les nenes estrenaven vestit, que després era el que els servia per portar els dies de festa i seguidament es feien una fotografia per recordar aquella diada tan assenyalada. Així doncs, el dia de la Primera Comunió, no era res més que una diada espiritual i familiar.

Record de la primera comunió d'en Pere Salgueda.

La cerimònia matrimonial, venia després d'un any de prometatge. Abans de la cerimònia, però, també es feia la missa, el convit o banquet i, en alguns casos, el viatge de nuvis.

Les noces de pagès, eren diferents de les de ciutat. Les tartanes, eren les encarregades d'anar i tornar de l'església i l'àpat es feia a les masies. El matrimoni a pagès, era com una mena de contracte de compra.

Quan a algú li arribava el moment de la mort, el primer que es feia, era avisar al metge, perquè certifiqués que la mort havia estat natural. En cas contrari, es dirigien al Jutjat d'instrucció. Després ve tot un procés, que es pot dividir en dos parts: la primera, la relació amb la parròquia i la segona, el que coneixem com pompes fúnebres. Amb la parròquia, es tracta el dia i l'hora del funeral. Era dret i obligació del Rector, aixecar per si mateix el cadàver, i acompanyar-lo a l'església parroquial, per fer-li les exèquies.⁸

El fuster, anava a casa del difunt i en una habitació i feia una mena de capella ardent: una taula coberta amb un drap negre, sobre la qual es posava un bagul destapat, amb el difunt, per rebre les manifestacions de condol dels veïns. Es vetllava dia i nit el difunt, fins que arribava el dia de la cerimònia.

Depenent de la condició social, també es podien fer esqueles. Tota la família es posava de dol, i es feien fer la roba negra per les modistes.

Una de les coses que sempre recordà la meva àvia, fou la imatge del seu pare difunt sobre el llit, durant uns dies abans de la cerimònia.

L'OCI

La meva àvia, en Pere i la seva mare, en una fotografia al Tibidabo.

“ La societat ha canviat i ens ha anat canviant. El consumisme, ens ha portat a festes, a l'esport, a viatjar, a desenvolupar activitats intel·lectuals. Hem entrat en una civilització de temps de lleure, i hem convertit el temps de fora del treball en temps destinat a d'altres ocupacions.

⁸ Cerimònies funerals que es fan a un difunt.

En temps passat, la família s'entretenia conversant a l'entorn del foc a terra i es contaven contes i rondalles".⁹

És una realitat evident, que les coses han canviat i que el que nosaltres fem al nostre temps lliure, és molt diferent del que els nostres avis feien de petits, en el seu temps lliure.

De petits i de més grans, passem una gran part del nostre temps lliure, davant de molts aparells electrònics: la televisió, l'ordinador, els jocs electrònics, etc. Abans, com que això no era possible, l'entreteniment s'havia de buscar en les estones familiars, als carrers, en jocs manuals, etc.

Altres, ni tan sols tenien temps per dedicar-se a l'oci.

La Lourdes Castañer, ens explica com era el temps lliure d'una nena de ciutat:

"Quan sortia de l'escola, me'n anava amb les amigues. Jugàvem molt als carrers en aquella època. Encara me'n recordo, quan de petita jugava amb les veïnes de Can Mores.

Quan ens deixaven anar a la plaça al vespre a les deu a sentir cantar als serenos¹⁰, estàvem molt contentes, perquè en aquella època, a les nou o les deu del vespre, ja era molt tard.

Teníem un hort, davant de l'estació i recordo que totes les tardes, amb la mare i la meva àvia i anàvem.

El que també recordo molt bé, és que els meus germans grans, se m'emportaven per darrere de casa, pujant la carretera de les monges, cap al cementiri i alguna vegada també anàvem fins al riu, però no ens banyàvem, només ens rentàvem els peus, i passejàvem per distreure'ns.

Sortint de l'escola, al costat de la botiga de casa, hi havia una altra botiga més petita que era de la meva àvia i l'anàvem a veure per fer-li companyia. Ells ens donava caramels o

⁹ Enric Mut i Remolà. Sociologia Olotina dels anys vint i els anys trenta.

¹⁰ Vigilant municipal que ronda de nits.

pegadolços. A la botiga, tota l'escalfor que hi havia era del braser, ens assentàvem tots junts allà a la vora i ella, ens explicava contes, de llegendes, que havien passat a Olot”.

Com sempre, a pagès, les coses es presentaven totalment diferents. Les feines de la masia, no deixaven temps per a l'oci.

- *I quan teníeu temps lliure, què fèieu?*

- *Cosir!*.

Aquesta va ser la resposta que em va donar la Maria.

“Sempre teníem coses per fer, per exemple, les feines de la casa. Aprofitàvem el temps lliure, per fer el que no havíem tingut temps de fer la resta del dia, per tant, no era ben bé un temps lliure, ja que ens la passàvem treballant.

També anàvem a rentar la roba. A casa hi havia una bassa on hi anàvem a rentar la roba.

A vegades però, si podia, em veia amb les amigues”.

La meva àvia de pagès, a l'igual que la Maria, també m'explicava, que en realitat ells no tenien ben bé, un temps per dedicar a l'oci.

“Una de les coses que me'n recordo, és que a l'estiu, quan feia molta calor, ens havíem de cuidar de les vaques. Les havíem d'anar a buscar al bosc, i se'ns ficaven per entremig de les bardisses i no les podíem treure, ens costava molt. Ho havíem arribat a passar molt malament anant amb les vaques. Quina por que passàvem!

A més a més, també teníem unes oques i també me les feien anar a “talaïar”¹¹, perquè no es perdessin i així passava el meu temps lliure”.

¹¹ Cuidar.

ELS CENTRES SOCIALS

En aquesta primera part, m'agradaria fer una introducció de tots els centres socials, que a Olot, d'una manera o altre i en un determinat temps, varen formar part de la vida dels nostres olotins. A la segona part, veurem més personalment, com molts d'aquests centres lúdics, varen tenir un paper, a vegades molt important, en una de les etapes vitals dels nostres avis.

"Per la gent d'aquella generació, el cinema va ser un passatemps i un ensenyament.

Asseguts a la butaca, van viatjar arreu del món, van aprendre literatura, art, costums, tècniques, sociologia, música, etc.

Els actors i les actrius d'aquells temps, van estar prototips de comportament en algun moment per la societat: vestits, fumar, pentinats, bigotis i barbes, imposaven la moda.

Gary Grant, Charles Boyer, Adolphe Menjou, Robert Taylor, Fred Astaire, Rita Hayword, Merlene Dietrich, Greta Garbo, Charles Chaplin, entre altres, van marcar la vida dels nostres olotins en aquells temps"¹²

▪ EL TEATRE PRINCIPAL

A principis del segle XVIII s'obri al Firal, el Teatre Principal, per acollir en un primer instant, representacions dels aficionats de la ciutat i per aconseguir cabals per a la construcció d'una torre a l'església de Santa Maria del Tura.

Al nostre teatre, s'hi han viscut representacions teatrals, sessions de cinema, les festes anuals dels Jocs Florals d'Olot una trentena de vegades, assemblees tècniques, mítings polítics, conferències científiques, balls de carnaval i de Festa Major i banquets de concurrència extraordinària: la inauguració del ferrocarril d'Olot el 14 de novembre de 1911, la visita del rei Alfons XIII a l'octubre de 1927, un banquet dedicat a 600 soldats arribats d'Àfrica el 8 d'abril de 1917, etc.

En venir la crisi del teatre i la grossa empenta empresa pel cinema, el teatre, s'hagué d'adaptar a la nova situació, convertint-se en un cinema com un altre qualsevol.

¹² Fragment extret del llibre Sociologia olotina dels anys 20 i 30 d'Enric Mut i Remolà.

Durant la dècada dels anys vint i els anys trenta, els olotins pogueren gaudir de projeccions de pel·lícules mudes, amenitzades per un tercet de música, que es projectaven generalment, els dijous i els dissabtes a la nit i els diumenges a al tarda i a la nit.

▪ **EL CENTRE CATÒLIC**

Fundat l'any 1878 i de caire catòlic, el Centre Catòlic, era un club social que freqüentaven alguns olotins, sobretot el clero i els grans propietaris socials. El centre, estava subscript a periòdics catòlics com "El Correo Catalán" i "El Matí" i per als espectacles, hi havia una sala a la planta baixa per a cinema i teatre, on durant la temporada d'hivern, tots els diumenges a la tarda, hi projectaven pel·lícules permeses per l'autoritat eclesiàstica:

" Així i tot funcionava un comitè de censura, que veia tota la pel·lícula el dia abans del vespre, i indicava al maquinista, en Pepet Gúell, les seqüències que calia tallar o bé quan havia de posar la mà davant el projector per escamotejar algun bes".¹³

El propietari d'aquest centre, era el pare de la Lourdes Castañer, en Maties Castañer. A part de fer-hi sessions cinematogràfiques, al centre també s'hi anava a fer el cafè i una partida de cartes.

El pare d'Enric Mut i Remolà, l'autor del llibre "Sociologia olotina dels anys vint i els anys 30", ens diu que el seu pare sempre anava a fer el cafè al Centre Catòlic i la partida amb el senyor Castañer.

També s'hi feien representacions teatrals, sense dones, que culminaven cada any amb "Els Pastorets", amb molta gent a l'escenari i amb acompanyament d'orquestra.

▪ **L'IDEAL PARK**

A la Plaça Clarà, justament al costat del passeig de Bracelona, es va establir als anys vint, un local de projeccions cinematogràfiques. El primer cinema "Ideal Park" fou estrenat al 1912 i cap aquest temps, ja tenia tres competidors: El Cinema Colon, del carrer de Crivillers, el Cinematógrafo Español del carrer de Lorenzana, i un altre cinema que s'havia instal·lat al Centre Obrer. Joaquim Danés i Torras, ens diu però, que el cinema "Ideal Park", era el més ben presentat i el que tenia més capacitat, que tots els altres plegats.

¹³ Fragment extret del llibre Sociologia olotina dels anys 20 i 30 d'Enric Mut i Remolà.

Al 1924, es començaren les obres per a l'engrandiment del cinema i un any després, en feren la inauguració durant la Festa Major. Es convertí aleshores, en el local tancat olotí de més capacitat, amb més seients disponibles i amb totes les desitjables qualitats d'una bona sala d'espectacles.

En aquelles dècades, el cinema en color, encara no havia arribat, però una roda de diferents colors posada davant del projector, la qual anava girant, a mesura que s'anaven presentant els dibuixos i els rètols preliminars, donava la sensació, de que aquell nou sistema era a l'abast de la mà.

- **EL CASINO**

El Casino, no era res més, que un gran saló de ball i un distingit cafè.

- **INDÚSTRIA I COMERÇ**

Sala de ball, on hi assistien els fabricants de segona fila i els botiguers acreditats.

- **CASAL CATALÀ**

Local propi dels nacionalistes.

- **CENTRE OBRER**

La seu de Gil Vidal i Forga, acollia el proletariat de la ciutat.

- **CENTRE FONTANELLA**

El diumenge, es podia anar a ballar a "Can Fontanella" o a la "Indústria". Els balls que llavors estaven de moda eren el pas doble, el xotis, el tango i el vals. Dels Estats Units, ja venien el fox i el xarleston.

LES CASES DE MEUQUES

Enric Mut i Remolà, ens parla de les cases de meuques en un fragment del seu llibre, d'una manera divertida i anecdòtica, per això, he volgut adjuntar-vos-el següent:

"Quan algú volia escampar la boira, se'n anava a passar l'estona als prostíbuls olotins. Hi havia "El Niu d'Or" al capdamunt de la Ronda de Sant Bernat i "Ca la Tia" en una travessia de la placeta de Campdenmàs. "El Niu d'Or", tenia més prestigi que "Ca la Tia" on les noies no anaven gaire galdoses, ni els lluïa gaire el pèl. Era la prostitució més sòrdida i escanyolida del mercat.

Atenien una clientela que els dissabtes al vespre era força nombrosa. Les del “Niu d’Or”, tenien més categoria, aquestes, romanien unes setmanes a Olot, i després agafaven les seves coses i anaven a romandre algun altre prostíbul del país.

Quan a “Ca la Tia” o a “El Niu d’Or” arribaven noves prostitutes, els clients a cau d’orella s’anaven passant la notícia dient:

- A “Ca la Tia” (o a “El Niu d’Or”) han canviat la palla (s’havia d’entendre la palla del jaç).

Per regla general no podien sortir del bordell. Els setmanaris olotins, sovint cridaven l’autoritat, reclamant-los més vigilància i repressió per tal d’evitar que algunes vegades les pupil·les es permetessin la llibertat de concórrer als llocs públics, com les fonts de les rodalies, els carrers i les places. Es considerava un atac a la moralitat pública.

Aquests prostíbuls, van fer el darrer badall, després de la Guerra Civil. Però això no vol dir que l’ofici més vell del món, desaparegués d’Olot. D’una manera més o menys encoberta sempre s’ha exercit”.

LES JOGUINES

En aquella època, trobem joguines com la corda, el bèlit i la baldufa. A la corda, hi saltaven generalment les nenes tot entonant una cançó. El bèlit, es jugava en grup i era un bastonet més llarg que se li donava un cop, del qual resultava que el bèlit s’enlairava de terra i avançava. Un s’havia d’ajupir a donar el cop, però aixecar-se per seguir avançant.

La baldufa, també es jugava en grup. Es marcava un cercle a terra i s’havia de tirar la baldufa al seu interior, procurant alhora de fer sortir del cercle alguna de les que hi havia girant, que eren d’altres jugadors.

Per els nens, la joguina més important, però, era la pilota i per les nenes, les nines.

També hi havia joguines per la construcció, de suro o de fusta: els Mecano.

ELS ESPORTS

Els jocs i els exercicis a l’aire lliure, també s’anaren introduint en els costums dels olotins. Molts dels nostres ciutadans, optaren per endinsar-se en el món de l’esport.

Es practicava el futbol i el tennis. La pesca, també tenia molts adeptes, a l’igual que la caça.

A l'estiu, la natació prenia el paper protagonista als Tussols, al riu Fluvià i les Feixes, quan la riera de Riudaura, portava aigua.

El Centre Excursionista de Catalunya, es situà en els baixos de Teatre Principal i tenia un gran nombre de socis que feien excursions pels cims de la rodalia de la ciutat.

LA FESTA MAJOR

Olot, sempre s'ha presentat com una ciutat tradicional. La Festa Major, d'aquelles dècades, comptava amb una àmplia oferta d'entreteniments per tota la ciutat.

Els carrers, com avui en dia, s'omplien de banderetes i garnaldes de paper. L'Ajuntament, s'encarregava de que els gegants, els nans i els cavallets, sortissin al carrer ben vestits i amb els balls ben apresos.

El Teatre Principal, contractava una bona companyia de teatre i el cinema "Ideal Park", projectava les pel·lícules amb més èxit a la ciutat comtal. També es feien activitats esportives i es celebrava un dels esdeveniments amb més èxit, avui en dia perdut, el Ball pla.

El programa oficial de les Festes del Tura, tenien com avui en dia, una portada artística, era distribuït pels serenos de la ciutat i hi havia un curt treball d'història d'Olot.

La cloenda de les festes, es feia amb una Tornaboda a les fonts de Sant Roc i una missa per les ànimes de tots els olotins morts en el decurs de l'any anterior.

L'ENSENYAMENT

Aquest apartat, serà breu, perquè només podem fer referència a tots aquells avis del treball, que abans de la guerra civil, tingueren la possibilitat d'anar a l'escola. Alguns, encara hi varen poder anar durant uns quants anys i depenent de l'escola, estudiaven en català o en castellà.

Altres, els més petits, no tingueren temps d'anar-hi.

Durant la guerra, les escoles, quedaren paralitzades. Algunes foren incautades pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'Olot, com veurem en l'apartat de la guerra civil.

Els pares de la meva àvia, Carme Salgueda, l'apuntaren en un primer moment als Escolapis, però més tard, el seu avi va decidir treure-la i portar-la al Cor de Maria, perquè creia que era mal vist que les nenes anessin a classe amb els nens.

Al Cor de Maria, hi havia dos classes de grups. En un, hi havia totes aquelles nenes, que tenien una família econòmicament benestant i en l'altre, nenes que eren de famílies menys acomodades i moltes fins i tot, estaven internes dins l'escola. És a dir, menjaven i dormien, a la mateixa escola.

El seu germà, en Pere, va anar als Escolapis i la petita, la Marina, no va tenir l'oportunitat d'anar a l'escola, abans de la guerra.

La Lourdes Castañer, no recorda si anà a l'escola un o dos anys abans de començar la guerra.

A pagès, una altre vegada, les coses es presentaven totalment diferent.

La Maria Grabulosa, afirmava, que quasi no anaren a l'escola, ja que a part de la escassa situació econòmica en què es trobava la seva família, com hem dit abans, a casa seva ja tenien suficients obligacions i l'escola, sempre quedava en segon terme.

En Josep Marc, per anar a l'escola, s'havia de desplaçar quasi bé una hora i mitja de camí a peu. A sobre de l'hostal del poble de Sant Aniol, hi havia una petita escola, on els més petits anaven a doctrina, fins que a la guerra, mataren al capellà i es suspengueren les classes, fins temps més tard.

Els meus avis de pagès, tampoc varen tenir la sort, de poder anar a l'escola abans de la guerra.

ELS ÀPATS

Buscant informació, sobre l'alimentació d'aquells anys en diferents llibres, he vist que el que s'hi explicava quedava molt lluny de la realitat que els avis del treball, m'han explicat.

La població de ciutat, no tenia molts problemes per dur a terme una alimentació variada.

Evidentment, durant la guerra civil, quasi cap persona, fos de ciutat o pagès, s'escapà del temps de penúria que visqué.

La població rural, però, duia a terme un règim alimentari molt diferent al de la ciutat, per motius molt diferents.

A continuació, doncs, el que m'agradaria explicar és com era l'alimentació per a la població de ciutat i com era per a la població rural.

L'ALIMENTACIÓ EN LES FAMÍLIES OLOTINES BENESTANTS

Al llibre "Sociologia olotina dels anys vint i els anys trenta", Enric Mut i Remolà, ens explica com era l'alimentació en la població benestant olotina:

Per dinar i per sopar, era corrent menjar sopa. L'escudella i la carn d'olla, eren el primer plat del dinar. La pilota, carn picada amb all i julivert amb ou batut i farina, que avui en dia encara mengem amb molt de gust, també es feia ja en aquella època.

La preparació de l'àpat diürn, durava quasi tot el matí i l'hora de dinar, generalment, era a la una.

A les cases benestants, abans del dinar, es menjava el que en deien entrants: carn a la brasa (costelles o palpis de cuixa) amb pebrots escalivats.

Finalment, l'àpat es feia amb els postres: ametlles, avellanes, codonyat, formatge o fruita.

Per sopar, com ja he dit, les sopes eren el primer plat. Després seguien les mongetes o els cigrons fregits, acompanyats amb una costella de porc o amb un tros de llonganissa. A vegades també es feien patates bullides, que es menjaven amanides amb oli i pebre, o bé amb l'oli amb què s'havia fregit la carn de porc.

Els diumenges, el menú era totalment diferent: l'entrant era pollastre rostit i les postes es compraven a la dolceria. El pollastre, s'acompanyava amb xampany i les postes amb vi i moscatell.

També menjaven peix: El bacallà, servia per els dies de abstinència, el verat i la sardina, procedents de Roses, es menjaven fregits per sopar i l'arengada, a la brasa, per berenar i amb pa amb tomàquet.

De tant en tant, l'arròs també el guisaven a la cassola, en el qual s'afegia un sofregit amb puntes de costella de porc salades.

Un element molt important en els àpats diaris, era el pa. Abans de partir-lo, però, era habitual fer-li una creu a sobre amb una ganiveta. També s'utilitzava per berenar ,esmorzar i per els postes, amb vi i sucre.

L'ALIMENTACIÓ DE LA POBLACIÓ RURAL I DE RODALIES

Els avis de pagès, són els que més recorden, com eren els seus àpats i quina era la seva alimentació.

En Josep Marc Massegur, afirma, que a diferència de les persones que vivien a ciutat, la carn era un aliment privilegiat, que només era possible menjar, en algunes ocasions:

"Mai menjàvem carn. Només en menjàvem quan anàvem a caçar conills, perdius i tudons.

Per Nadal, era l'únic dia que menjàvem xocolata i els ous, només els menjàvem el dia de Pasqua, perquè els ous que feien les gallines, els veníem per poder comprar espadenyas i roba, perquè que a casa meva érem una bona colla.

Quan matàvem porc, veníem el llom, l'espatlla i els pernils. Nosaltres, només ens quedàvem la cansalada, els ossos d'espinada i les costelles. Tot i així, la cansalada era per passar tot l'any!

També menjàvem patates i fesols i ho amaníem amb la cansalada de quan havíem matat el porc. Els fèiem a la cassola i després els hi tiràvem el suc de la cansalada. Al vespre, menjàvem el que havia sobrat del migdia, però aquesta vegada sense amanir.

D'oli no en fèiem servir gaire. Nosaltres compràvem un pot petit d'oli, que servia per amanir la ceba.

Els meus pares, també anaven a vendre al mercat d'Amer, on tardaven dos hores en arribar.

Allà, compraven una dotzena d'arengades petites i quan arribaven a casa ens les havíem de partir entre tots set germans. Jo si hagués pogut, me les hagués menjat totes plegades!":

A casa la Maria, la xocolata ni tan sols hi existia:

" Sempre m'hagués agradat menjar-me un tros de xocolata, però com que no en teníem, havia de menjar un tros de pa amb oli.

A casa només menjàvem el que produïem: patates, mongetes, etc.

Hi ha molta gent del meu temps, que diuen que van passar gana. Jo, de gana, no n'he passat mai. Durant temps, no vaig poder menjar carn, ni moltes coses, però gràcies a Déu, mai he passat gana.

Quan venien els reis, com que a casa no hi havia diners per fer regals, els pares aprofitaven aquell dia, per donar-nos una poma o una taronja. Aquests eren els nostres regals.

A vegades els diumenges, també fèiem arròs blanc. No en menjàvem pas sempre però, perquè l'havíem de comprar.

També era habitual, menjar sopes o sèmols i sobretot farro. De farro, encara en menjo algun cop a l'any.

De carn, només en menjàvem els dies de Festa Major, perquè el bestiar l'anàvem a vendre al mercat per aconseguir diners, per comprar mitges, espadenyes o el que ens faltés”.

La meua àvia de pagès, recorda que a pagès, es menjava molt malament en aquells temps:

“Quan ens aixecàvem al matí, per esmorzar, a vegades menjàvem pa amb xocolata i una mica de llet, perquè com que teníem vaques, les anàvem a munyir.

Per dinar, era corrent menjar una mica de vianda, amb fesols, patates o el que s'escaigués.

Per sopar una mica d'escudella i poca cosa més.

De carn, no en menjàvem pas mai, només per Festa Major o en dies festius. En aquells temps, es menjava molt malament a pagès.

Cada dilluns, anàvem a Olot, amb algun conill, algun pollastre i uns quants ous, i ho veníem al mercat, per després comprar productes, que no podíem produir a casa com sucre o oli”.

Com ja hem vist, a pagès, la carn no era habitual en els àpats com ho era en el de les famílies benestants de la ciutat d'Olot. La carn, servia per anar a vendre el mercat i així poder comprar productes que al camp no es podien aconseguir o també alguna peça de roba per vestir a la família.

L'alimentació, també era molt més precària, ja que només menjaven el que a casa seva produïen i no era una alimentació molt variada.

ELS MERCATS I LES FIRES OLOTINES

A Olot, existien tres mercats diferents: el mercat diari, el mercat setmanal i el mercat anual, també anomenat fira.

▪ EL MERCAT DIARI: EL RENGLLE

A la Plaça Major, cada dia hi havia mercat i la mercaderia que es venia era la carn. Les parades, es muntaven i es desmuntaven cada dia. L'horari, era entre les vuit i les dotze del matí.

En aquells anys, la nostra ciutat ja gaudia d'unes quantes carnisseries, però sembla que la visita matinal al mercat, formava part del rite diari.

Aquest mercat, era un lloc molt interessant on xerrar, per a totes les dones que hi concorrien.

A l'estiu, hi apareixien els venedors de gelats i a principis d'octubre, les venedores de castanyes torrades i de moniatos. Passat el dia de Tots Sants, era habitual trobar-hi els torronaires valencians.

▪ EL MERCAT SETMANAL

El mercat setmanal, es duia a terme en tres llocs diferents: a la Plaça Major, a les voreres de l'Ajuntament i al Firal.

A la Plaça Major, s'hi incorporaven més parades que en el mercat diari. A les voreres de l'Ajuntament, s'hi col·locaven les pageses que portaven en cistells, articles per vendre i l'Ajuntament, els cobrava una taxa de 10 cèntims o un ral.

A el Firal, els marxants venien de més lluny i els productes eren més variats: teles, terrisses, taronges, melons, forcs d'all, estris de camp, etc.

▪ LA FIRA DE SANT LLUC

Al Firal, era on es celebraven les dos fires anuals de la nostra ciutat: la de Sant Lluç, el 18 d'octubre i la de Sant Andreu, el 30 de novembre.

La Fira de Sant Lluç en aquells temps, era com una segona festa major, perquè hi venia molta gent de fora i s'omplien durant uns quants dies, les fondes i els hostals de la ciutat.

Sobre aquesta fira, Josep Pla, n'escrigué aquestes línies:

“ Les fires de Sant Lluç eren molt importants. Es produïa sobre a Olot, una gran concentració de barretines; molta gent arribava muntada a cavall dels pobles més remots de la muntanya.

[...] Els cafès, estaven oberts durant tota la nit. La gent dormia als carros del Firal. Hi havia balls amb una violència rural i unes gotes de suor impressionants. Hi havia tota classe de jocs de mans.

[...] A Olot, anàvem al teatre, al Ball-Pla, als toros, bevíem vermut i cafè a totes hores durant tres dies. Després, en el moment de passar comptes, resultava que havies gastat trenta pessetes, amb els viatges inclosos”.¹⁴

▪ **LES FIRES DE MOSTRES**

Les Fires de Mostres, s'iniciaren poc abans de la guerra , al 1934, amb bastant d'èxit. Més que una fira, eren una mena d'exposició, industrial i comercial, de productors, forasters i locals, amb el principal objectiu de donar a conèixer els seus articles.

EL TREBALL

Olot, era conegut per les seves empreses tèxtils, adoberies i per les imatges religioses. Entre les categories més altes de la societat olotina dels anys vint i els anys trenta, com poden ser els metges o jutges, i la més baixa, com la d'escombriaire, hi havia una llarga sèrie de professions. El tracte, es reconeixia en el prestigi. Metges, advocats i arquitectes eren anomenats pel cognom. Els treballadors, tractaven de vostè a l'amo, els quals al seu torn els tractaven de vós.

▪ **LA INDÚSTRIA TÈXTIL**

Les indústries tèxtils a Olot, es situaren a la ribera del Fluvià, per tenir a mà la força hidràulica. Més endavant, amb l'aplicació de l'electricitat, es van anar traslladant a l'interior del nucli urbà. L'energia que es necessitava, per fer funcionar els telers, es podia aconseguir a través de motors, però en canvi, les filatures, havien de comptar amb més força i sobretot amb un ambient interior humit, que únicament els hi donava la proximitat del riu.

¹⁴ “Un senyor de Barcelona”, Barcelona 1945, pàgines 90 i 91. Referències recollides de D. Rafael Pugat i Munt.

Al principi de la dècada dels anys vint, s'hi fabricaven barretines, faixes, mitges, mitjons i d'indianes. En la segona desena, es començaren a treballar els regenerats, que eren barreges de llana amb altres fibres, ja que eren productes més barats en el mercat.

A les filatures, existia la figura del majordom, que era el cap dels treballadors. Era la professió que en aquells moments, tenia més prestigi a les fàbriques de filats. El majordom, coneixia totes les màquines i les fibres que s'empraven, era el responsable del bon funcionament de la fàbrica davant de l'amo i comptava amb un ajudant. L'aplicació de la nova tecnologia i l'elevació del nivell cultural, van fer desaparèixer aquesta professió, ara ja no es necessiten majordoms, sinó tècnics.

En la indústria de gènere de punt, també hi havia el treball a domicili. La meua àvia de pagès, per exemple, treballava a casa seva fent punteres de mitjons, que després enviava a la fàbrica de gènere de punt.

Així m'ho va explicar:

“ També hi va haver una temporada, que cosia mitjons a casa. Fèiem concretament, unes punteres de mitjons. Ho anàvem a buscar a la fàbrica, ens ho emportàvem a casa, on ho cosíem i quan els hi tornàvem fet, ens donaven algun cèntim, molt pocs, però mira, servia per ajudar a casa”.

Com a sindicat, funcionava el Centre Obrer, que també comptava amb finalitats culturals i recreatives.

Quan arribà l'any 1919, la jornada laboral es reduí a les vuit hores¹⁵ i les empreses tèxtils, es veieren obligades a establir dos torns de treball: un de les sis del matí, fins a les dos de la tarda i un altre de les dos de la tarda a les deu de la nit.

Al final de la jornada, es respirava dintre les fàbriques, un aire viciat, que tenia en suspensió un borriçol, que entrava als pulmons dels treballadors i produïa casos de tisi¹⁶ o pneumònies.

¹⁵ Anteriorment, la jornada màxima de treball, a les indústries tèxtils, era de deu hores.

¹⁶ Malaltia que es produeix ,en consumir els productes amb què s'elaboren els teixits (tuberculosi pulmonar).

▪ LES ADOBERIES

L'adoberia, era una altra de les indústries que funcionava a Olot, gràcies a l'abundància d'aigua, que portava el riu Fluvià. Una indústria molt antiga, on el procés era llarg i laboriós.

Enric Mut i Remolà, ens explica, que a l'entrada d'Olot, venint per la carretera de la Canya, *hom sentia la flaire que venia del ruscle que hi havia estès, assecant-se, davant les cases i les adoberies del carrer de Sant Miquel, antic camí de sortida de la vila.*

El funcionament de les adoberies era el següent:

Les pells, entraven a la blanqueria, on es maceraven (submergir-les en lletada de calç, o bé amb sulfurs), durant tres o quatre setmanes. Després s'escurava, és a dir, es treia a mà o a màquina, el teixit subcutani que hi restava. Seguidament, es feia un repàs general a la pell, per fer-la esponjosa, perquè pogués absorbir les substàncies de l'adob. Finalment, es repassaven les pells, es tenyien, es greixien i ja estaven llestes per vendre's al mercat.

El procés, durava de tres a dotze mesos, i d'aquí en sortia el ruscle, una substància, que assecada al sol, servia de combustible per a les estufes casolanes a l'hivern.

Tampoc no era un procés mecanitzat, sinó que només eren substàncies químiques, barrejades amb aigua corrent. A vegades, s'ajudava amb tubs giratoris o tambors amb pues.

La "Sola d'Olot", era una de les adoberies més importants. Treballava amb pells de boí , que adobaven amb escorça d'alzina.

La imatgeria religiosa, també és una de les indústries amb més prestigi i més coneguda a Olot. De les fàbriques de sants, me'n agradaria parlar-ne , però, a la segona etapa on quasi bé tots els avis del treball i molta de la gent entrevistada, van treballar en un d'aquests tallers.

▪ PROFESSIONS DESAPAREGUDES

Com bé hem dit abans, una de les professions que avui en dia ha desaparegut, és la del majordom. Una altre, seria la figura de la modista. Les modistes, es dedicaven a arreglar peces o a fer la roba a mida. Normalment, però, només podien gaudir-ne del seu servei, les famílies benestants.

Avui en dia, molta gent encara es va a fer la roba a mida, però cal dir, que ja no s'estila anar a la modista, sinó comprar la roba directament feta.

El tartaner, és una altre professió que ha desaparegut totalment en els nostres dies i era aquell, que desplaçava les famílies luxoses amb tartana.

Finalment, cal remarcar especialment la figura de la dida. Després de la llevadora, sortia una altre figura, avui en dia totalment abolida. Si la mare no tenia llet o era flaca, o per altres causes, perquè no odia o no volia criar la criatura, es cercava una dida que complís aquesta funció. Normalment, la dida, era una pagesa jove i revinguda, a la qual se li havia mort el nou nat i tenia ganes, que un altre infant rebés l'aliment que a ella li sobrava.

Les dides, eren com unes segones mares. S'estimaven molt a les criatures i els alimentaven amb tanta cura, que al cap d'un any o un any i mig, el moment de l'adéu, era fatal: tota la família acabava plorant; la dida, la mare, el pare, l'home de la dida...

TREBALLAR DURANT LA INFANTESA

Amb les entrevistes, he pogut veure, com els avis de ciutat o els nens que creixien dintre el nucli urbà, no treballaven durant la infantesa. A diferència, d'aquests nens, els de pagès, si que treballaven durament, ja des de ben petits.

La meva àvia de pagès, per exemple, als tretze anys va haver d'anar a treballar de minyona durant un any, tota sola, a Vic. Després com ja hem vist, també va fer feines a domicili, per les fàbriques de gènere de punt.

En Josep Marc Massegur, també hem vist com anava a França a treballar a les vinyes, amb la seva mare i la seva germana gran.

A part d'aquestes petites feines, els nens de pagès havien d'ajudar en les feines del camp; cuidar el bestiar, ajudar en les feines de casa, com escombrar, cuidar els germans, cuinar, etc.

La seva infantesa, es basava en la vida laboral al camp. Els nens de ciutat, ja no tenien aquesta preocupació, ja que a casa seva no produïen res, treballaven a les fàbriques, en establiments o comerços propis. A pagès, les famílies vivien del que produïen i per tant, la feina era constant i diària. No es parava ni un minut.

Per això com bé hem vist, els nens de ciutat podien aprofitar el seu temps lliure com ells desitjaven i en canvi els nens de pagès destinaven aquest temps lliure, a les feines del camp.

LA GUERRA CIVIL LA GRAN TRAGÈDIA (1936- 1939)

Membres del Comitè de milícies i del POUM, a l'enterrament del primer voluntari olotí mort al front.

“Ràpidament, a tot arreu, i a Olot mateix, tot eren alarmes, i comitès improvisats, Ajuntaments que

*deixaven d'actuar, obrers que prenién les armes, decomisos, empresonaments, barricades, vaga general, desorientació, desorganització, subversions, fugides i amagatalls, a les quals calamitats seguiren incendis, revoltes, agressions, trets i sap Déu quantes altres coses espantoses”.*¹⁷

Ben aviat, tots aquells projectes exultants de la República, es tornaren en una gran desil·lusió.

El feixisme avançava cada cop més. A Alemanya Hitler s'erigia com a Führer, Salazar pujava al poder a Portugal i a Itàlia imperava la figura de Mussolini i com a contrapartida Stalin caldejar l'ambient als països occidentals, amb el seu règim comunista.

Eren els anys d'una clara preparació bèl·lica: pactes, repressió de l'oposició, annexions de territoris, etc.

La crisi social i política desbordà a la República i el feixisme ajuntà totes les forces i imposà la “dialèctica dels punys i les pistoles”.¹⁸

¹⁷ Fragment extret del capítol XIX, del llibre XI dels volums d'Història d'Olot de Joaquim Danés i Torres.

¹⁸ Accions violències del feixisme cap als moviments d'esquerra. La frase, s'associa però, a la violència que emprengué José Antonio Primo de Rivera.

Arriba la crispació política i social i la radicalització de les dues postures, Espanya es dividí en dos i desembocà en una gran tragèdia que esdevingué el fet més rellevant i tràgic de la història d'Espanya i Catalunya del segle XX.

Catalunya, durant el segle anterior, ja havia patit tres guerres civils, però cap tindria la mateixa transcendència que la guerra que es desencadenà el 17 de juliol de 1936. La guerra civil, no va ser res més, que la culminació de totes les tensions que s'anaren generant a partir de la caiguda de l'Antic Règim. Ja us podeu imaginar, doncs, que tants anys de forta tensió i de confrontació entre els grups dominants de l'Espanya de la Restauració i els grups emergents obrers i burgesos, havien d'esqueixar-se per algun costat.

Les reformes, eren imprescindibles per la societat, però atemptaven contra els privilegis seculars dels grups dominants, la qual cosa portà per a uns l'afany indispensable de guanyar per transformar la societat i per els altres l'afany de continuar exercint el domini.

La Revolució implantà un nou sistema econòmic i polític i un seguit de mesures que s'improvisaren a corre-cuita, per les circumstàncies que imposa sempre una guerra.

La repressió republicana cap a la religió i a la ideologia dretana, és un dels fets més importants, que durant aquests tres anys marcà a una gran part de la societat.

A l'altre bàndol, però, el moviment militar que es definí com a feixista i nacionalsindicalista, també imposà el "Nuevo Orden" i la repressió cap als partidaris de l'esquerra, tampoc hi faltà.

Europa, no es decantà a favor de cap bàndol i signa un pacte on declarà que no intervindria en la guerra.

Desgraciadament la guerra civil espanyola, marcà la vida de la nostra població que va viure la guerra patint-ne totes les conseqüències que d'ella se'n derivaren, més que no pas d'una manera bèl·lica.

LA GUERRA DELS NOSTRES AVIS

“Jo només et diré una cosa: ni rojos, ni blancs!.

Aquella guerra, només va portar morts i més morts i corrues de gent cap a França... un desastre tot plegat!.

En una guerra, tothom i perd. Va ser la matança més gran, que jo he pogut veure a la meva vida!!”.

Aquesta és la visió, que el meu avi de pagès, em deixà de la guerra civil.

Durant la guerra, Olot, va formar part del territori republicà i per tant l'estudi que he realitzat de la població olotina durant la guerra civil, està enfocat a partir de la política que va prendre la República.

Tota la població, a pesar dels bàndols que prengué, es veié afectada d'una manera o altre pel conflicte. El més important, és veure com va afectar aquest conflicte als protagonistes del treball, és a dir, les conseqüències polítiques, econòmiques, culturals, sanitàries, etc, que varen haver de patir.

POLÍTICA

EL COMITÈ LOCAL DE MILÍCIES ANTIFEIXISTES

El dimarts dia 21 de juliol de 1936, es feu el Comitè Local de Milícies Antifeixistes d'Olot i Comarca, que situà la seva seu al Casino d'Olot.

Aquest fet, es produí pràcticament a totes les ciutats de Catalunya.

A partir del Comitè Central, s'anaven desarrelant els altres Comitès Locals i de comarques, que estaven controlats pel Central.

“No va pas ser fàcil: ni d'endegar la violència desfermada, ni d'acceptar nosaltres mateixos, respectuosos de la llei i de les obligacions humanes, una estranya

jurisprudència improvisada, puix que tota convivència, tot ordre establert se n'havia anat en orris".¹⁹

La presidència d'aquest comitè, recaigué en Marian Sánchez del POUM i com a secretari es nomenà a Antoni Planagumà, del qual, al llarg d'aquesta etapa, poso alguns dels fragments del seu llibre, per intentar reflectir i donà una idea més clara, de l'actuació d'aquest Comitè i com es visqueren els esdeveniments des del punt de vista de secretari del Comitè i com a persona. Així coneixem les sensacions també, d'una persona involucrada en la política.

L'ORGANITZACIÓ DELS COMITÈS

Uns dies més tard, el Comitè Local, s'organitzà en diferents branques, creant així, diferents comitès pel control de tots els sectors de la vida local:

- Comitè de Defensa; encarregat de vetllar per l'ordre públic i les carreteres d'accés a Olot.
- Comitè d'Indústria; encarregat de controlar els intercanvis amb Aragó.
- Comitè d'Espectacles.
- Comitè de Proveïments.
- Comitè de la Construcció.
- Comitè d'Hisenda.

La construcció del Comitè i la presa del poder local, van afectà al poder municipal d'aleshores. Ramon Aubert, l'alcalde en aquells moments, es negà a donar armament a les milícies i com que no es veié amb cor de fer front a la nova situació, el dia 21 de juliol, dimití. El dia 4 d'agost de 1936, fou nomenat alcalde Ramon Calm i Clota d'Esquerra Republicana. També es designaren a altres persones de la ciutat per les diferents comissions i juntes, vinculades al Comitè. A partir d'aquell instant, l'Ajuntament d'Olot, quedava sota el control del Comitè Local.

¹⁹ Fragment extret de la pàgina 41 del llibre "La Guerra Civil a Olot: memòries des de l'exili" d'Antoni Planagumà.

El Comitè, posà la seva acció en marxa i les primeres mesures que es varen adoptar, van ser les de l'ordre públic i l'establiment de control de carreteres i de la ciutat, amb patrulles de milicians armats que circulaven des del 20 de juliol.

A cada poble, almenys en un primer instant, establiren les seves normes i efectuaren la vigilància de les carreteres del seu terme, de forma que els desplaçaments obligaven a constants parades, per a efectuar controls de documentació.

Durant aquests mesos de funcionament, el Comitè Local de Milícies, actuà com a poder local absolut, llevat de les ordres que podien arribar del Comitè Central de Milícies de Barcelona.

El Comitè d'Espectacles, era l'encarregat de reglamentà amb autoritzacions individuals, la majoria d'activitats públiques de a vida olotina.

Una de les altres coses que també feren, fou la incautació de diversos edificis de la ciutat:

- L'escola dels Escolapis, que els serví per establir-hi la caserna pels milicians.
- Les rectories d'Olot i de les Fonts.
- El Casino.

Antoni Planagumà, escriví en les seves memòries com fou aquest nou Casino ocupat pel Comitè:

“ Les milícies armades varen ocupar els locals del Casino com si prenguessin el baluard de la vanitat. Aquelles immenses butaques encoixinades, orientades amb provocació de cara al Firal, que havien servit ostentosaament la vana riquesa i el gest displicent, varen ésser “sumergides” al poc temps pels escopeters desvagats que escarnien “l’amo”.

(...) L'ocupació del Casino dels senyors pels milicians armats d'escopetes de caça i d'alguns “Winchesters”, havia canviat radicalment l'aspecte i l'ambient d'aquells locals.

Fins aleshores, els crits hi eren inexistents, totes les coses es passaven en sordina, i una querella de carreters hi hauria estat insòlita.

Amb l'arribada d'aquell allau d'escopeters, les coses van anar altrament. El xivarri i la gatzara s'hi varen instal·lar permanentment. Les corredisses en aquella gran escala majestuosa, el riure sense retenció, en la galeria envidrada donant a la part de darrere, o en aquell saló de descans donant al Firal, varen proletaritzar el temple de la Fortuna.

Alguna vegada les armes, manejades per gent inhàbil, varen disparar-se sorollosament, i per miracle no hi va haver ferits.

Durant els primers dies va regnar, al Casino, un ambient de "kermesse" perpetua.

La primera reunió del Comitè va tenir lloc, segons el meu compte, el dimarts 21 a la nit. La gran sala de reunió i d'espectacle, enquadrada al centre de l'edifici, que rebia la llum del dia per un cimbori quadrat, no podia ésser utilitzada fàcilment, puix que els paletes estaven realitzant uns treballs al sostre, i aquell local era ple de bastides, i enfarfegat de runes, d'utilitatge i de materials.

Automàticament, l'únic lloc propici a les reunions del Ple del Comitè, fou l'entorn del billar. La sala era suficientment espaiosa, i es podia isolar perfectament del món heterogeni, i una mica i força baladrer, dels milicians. Hi havia tres portes de comunicació que es podien tancar: la primera donava a la galeria envidrada de la part posterior de l'edifici, que feia de sala d'armes, o d'antesala, per on eren introduïdes les persones que ni tenien cap lligam d'afinitat amb el Comitè; la segona comunicava amb la sala encarada al Firal, la dels immensos "sillons" encoixinats; i la tercera porta, més reservada, feia lligam amb la gran sala de ball i d'actes. Un altre detall important: el telèfon era instal·lat en un recambró de la sala de billar.

La taula d'aquest moble, amb tapís verd, desproveïda en absolut d'altre formalisme que el del joc, amb la clàssica il·luminació concentrada al seu damunt, fou una troballa que va catalitzar, al seu voltant, els vint-i-dos membres del Comitè Executiu de Milícies Antifeixistes."²⁰

Més endavant, també en prengueren d'altres.

²⁰ Fragment extret a partir de la pàgina 90 del llibre « La Guerra Civil a Olot : memòries des de l'exili » d'Antoni Planagumà.

A primers de setembre, s'implantà un toc de queda a la ciutat, amb la prohibició de circular pels carrers a partir de la una de la nit.

EL PERSONAL DE LES MILÍCIES

Els primers dies, el Comitè, fou protagonitzat pels militants dels partits d'esquerra, especialment per la CNT, la FAI i el POUM, que foren les forces que en un primer moment, disposaren de més poder. Més endavant, però, s'incorporaren a les milícies, voluntaris i afiliats o no a altres partits.

Cada una d'aquestes persones, rebia una setmanada de 40 pts, menys les rentadores i els "xicots per a recados", que en cobraven 30.

Cada un dels afiliats, es distribuïen en torns de guàrdia i vigilància, especialment a les entrades de la ciutat. Una gran part d'aquests afiliats, eren voluntaris que anaven al front i també rebien un "sou".

L'EXPERIÈNCIA D'UN "XICOT PER A RECADOS" DEL COMITÈ DE MILÍCIES

ANTIFEIXISTES DELS HOSTALETS.

Mai hauria pensat, que el meu avi, l'avi de pagès, pogués haver estat un "xicot de recados" del comitè dels Hostalets i fins i tot, haver presenciat una escena quasi de pel·lícula, com la que un dia de guerra va poder viure:

" Els del Comitè dels Hostalets, quan jo tenia tretze anys, em varen demanar si volia ser el "xicot per a recados". Com que em varen dir que rebria una setmanada i a casa econòmicament no estàvem massa bé, vaig acceptar.

Els primers dies, anava tot la mar de bé, perquè no em feien fer ni brot. Un dia, però, em varen fer anar a la presó a portar un encàrrec, que no sé pas quin era i quan vaig arribar, vaig veure sortir un home de la plaça i un "miliciano" que hi havia pel carrer i ja la varem tenir!

El "miliciano", va detenir a aquest home i se'l varen emportar a la seu del Comitè dels Hostalets. Jo vaig pujar cap a dalt d'unes escales per poder veure el què passava i vaig veure aquell home tot desesperat i plorant. Aquella imatge, no em va agradar gents ni mica i tal com vaig pujar, vaig tornar a baixar i vaig marxar.

L'endemà, l'anaven a matar Es veu que hi havia el Comitè dels Hostalets i el Comitè de Sant Pere de Torelló i l'home estava dintre d'un cotxe, entremig dels dos comitès. Jo no sé pas ben bé com va anar, però es veu, que l'home es va aconseguir escapar, perquè als cantons no hi havia milicians (un comitè estava darrere i l'altre davant) i va saltar cap a un barranc i va fugir”.

L'AMAGATALL DE CASA LA MARIA

Una de els coses que més recorda la Maria ,són les visites del Comitè a casa seva:

“ Els del Comitè, a vegades venien a casa a buscar menjar i nosaltres, ho amagàvem perquè no s'ho emportessin. Fèiem un forat molt profund a terra i ho amagàvem allà i a sobre, hi posàvem una bardissa, perquè no es veiés el forat.

Un dia recordo que varem matar porc i els del Comitè, ens varen dir que un cop l'haguéssim matat, passarien a buscar-ho tot. Nosaltres, com que no volíem que s'emportessin el porc, perquè era nostre, varem amagar-ho tot en un forat que varem fer dintre el femer. A sobre, hi posarem una bardissa, fustes, canyes i fems i com que era un femer, ja no es veia que hi tinguéssim res amagat”.

LA REPRESSIÓ REPUBLICANA

LA CREMA DELS EDIFICIS RELIGIOSOS I LA PERSECUCIÓ DELS OPOSITORS.

Durant els primers mesos de la guerra, també es va desencadenar a la zona republicana una repressió espontània contra tothom que pogués tenir relació amb els insurrectes, també anomenats “facciosos”.

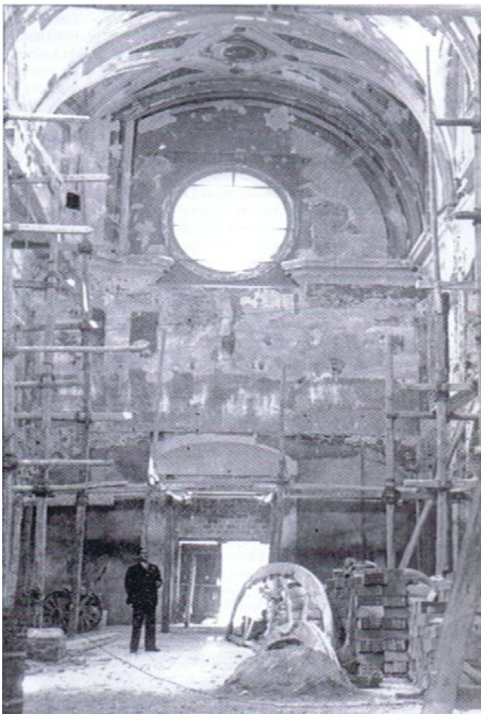
Es va iniciar una persecució contra l'Església, la burgesia, els propietaris i les classes benestants, que lamentablement es va escapar del control del govern que va crear una línia perillosa, que portaria greus conseqüències.

Es van produir assassinats, detencions il·legals, saqueig i crema de convents i esglésies i també la incautació de béns i de propietats particulars.

A Olot, podem classificar aquesta repressió, en dos grups:

- La Repressió contra el clero i les classes benestants, normalment de dretes (contra persones).
- La Repressió dirigida cap als edificis religiosos i a la incautació d'altres propietats públiques i privades (contra els edificis).

LA CREMA DELS EDIFICIS RELIGIOSOS OLOTINS

L'església del Tura cremada.

De la crema d'aquests edificis religiosos, en tenim un coneixement insuficient, però gràcies als testimonis del Dr. Joaquim Danés i Torras i d'Antoni Planagumà, hem pogut saber més coses dels fets passats.

A Olot, com a la resta del país, la destrucció d'edificis religiosos, fou un denominador comú.

Es diu, que a Olot, arribà un escamot anarquista des de Fígols, amb el propòsit d'incendiar alguns edificis religiosos de la ciutat i dels municipis d'allà on anessin.

En l'explicació de la crema de cada edifici, us adjunto, un petit escrit del Dr. Danés o en altres de l'Antoni Planagumà, que en ocasions, presenciaren els fets i adquiriren un paper important, durant aquesta cruenta repressió.

Gràcies a Joan de Garganta i al Dr. Joaquim Danés i Torras, s'aconseguí salvar a Olot una gran part del patrimoni artístic i cultural, del què consta la ciutat. Gràcies al Dr. Danés, avui en

dia, encara podem gaudir de moltes relíquies de temps ençà i per mala sort, també en varem arribar a perdre moltes. Aquest fet, i més tard la participació en la Junta de Defensa d'Olot, se li agrai després de la guerra, amb un llarg exili cap a França que desembocaria més tard en una llarga estança a la presó.

Cal doncs, donar les gràcies al Dr. Joaquim Danés i Torras, per actuar pensant sempre en la gent d'Olot, la seva gent. A un home, que es va estimar la seva ciutat sempre i cal donar-li les gràcies també, per haver-nos transmès la història de la nostra ciutat.

Per entendre millor, com es van anar succeint els fets, he fet un petit dietari.

DIA 22

EL CASAL MARIÀ

El primer acte de la repressió, es va cometre la nit del dimecres del 22 de juliol al dijous i va ser la crema del Casal Marià:

“L’incendi del Casal Marià va tenir lloc la nit del dimecres al dijous, i no entre el dimarts i dimecres, com ha estat escrit equivocadament. Assenyalo aquest fet per la importància que té en l’explicació dels esdeveniments.

El vespre del dimecres, entre les nou i les deu, em sembla, la Guàrdia Civil, amb el capità i tots els números, varen emprendre camí de Girona, en autocar, per decisió superior. El Firal era ple de gent, especialment davant del Casino, alguns amb escopetes, puix que l’assalt de les armeries olotines va produir-se el dilluns a la tarda.

(...) És absolutament fora de dubte, al meu judici, que la sobtada absència d’una força de contrapès, va provocar aquella mateixa nit la primera manifestació d’intransigència estúpida.

Uns quants irresponsables, varen calar foc al Casal Marià, entre la una i les dues de la matinada.

(...) Es va interrompre la reunió del Comitè de Milícies, i vaig sortir indignat damunt del passeig del Firal. I em vaig barallar amb els “jobards”, que es burlaven de la meva indignació i reien a plegar-se el ventre, com si es tractés d’una bona facècia.

- Escolta!, escolta!: hi tenien armes amagades, i ara amb el foc els trets fan explosió.

El resultat d'aquesta "broma" anticlerical el varem haver de resoldre uns mesos més tard; refer el teulat i bona part de l'edifici per allotjar-hi la cooperativa del sindicat de pagesos".²¹

DIA 23

Després de l'ensurt del dimecres a la nit, el dijous 23, també a la nit, es va produir el primer intent d'incendi de Sant Esteve:

A la nit del dijous, també a altes hores, es va produir l'intent d'incendi de Sant Esteve, amb la col·laboració d'un gros artefacte artesanal sota del campanar.

(...) El qui havia col·locat l'artefacte, va esfereir-se de les conseqüències terribles que el seu gest inconsiderat podia tenir si la deflagració esberlava el campanar, i va tenir el coratge d'anar-lo a treure, durant la foganya de tots els bancs de fusta que havien amuntegat al mig de la nau"²²

DIA 25

El dia 25, es segueix amb la crema dels edificis religiosos i aquesta vegada es cremen cinc edificis, dos d'ells, els més destacats a Olot; l'església de Sant Esteve i l'església de Nostra Senyora del Tura.

ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE

Com bé diu Antoni Planagumà, amuntegaren al centre de l'església bancs i altres objectes per calar-hi foc, es destruïren diversos altars i escultures de la façana. Cal recordar, o cal saber, pel qui no ho sap encara, que els tres sants de la façana de Sant Esteve, foren trets durant aquesta època, molts dels nostres avis, avui en dia, encara recorden l'escena.

Deixo el relat del Dr. Danés, entorn la crema d'aquesta església i dels ciutadans voluntaris que van contribuir a la salvació, d'alguns objectes de gran valor:

²¹ Fragment extret de la pàgina 43 del llibre " La Guerra Civil a Olot: memòries des de l'exili" d'Antoni Planagumà.

²² Fragment extret de la pàgina 44 del llibre " La Guerra Civil a Olot: memòries des de l'exili" d'Antoni Planagumà.

“No hem d’insistir gaire en el que va succeir el 1936. Era la matinada del 25 de juliol, diada de Sant Jaume. Les misses i funcions religioses s’havien suspès, ja de feia alguns dies i l’església estava abandonada a la seva sort. Els incendiaris, tot gent forastera, que parlaven en castellà, després d’apilar al mig de l’església tots els bancs, cadires, mobles, fustatges i combustibles fàcilment arribats al seu abast, hi encengueren la gran foganya. No es cremaren els altars laterals, llevat dels dos del creuer posats de cara a la nau, als quals pensem que degueren acostar segurament algun combustible, o bé hi devien haver tirat uns quants litres d’algun líquid inflamable.

Els voluntaris que immediatament sorgiren per salvar tot el que es pogués, en la impossibilitat d’entrar en un temple, des de les cases immediates entraren a la biblioteca i l’arxiu, i passant-s’ho de mà en mà, pels teulats i terrats de les cases, la mateixa matinada de l’incendi, traslladaren gairebé la totalitat dels exemplars i algunes pintures velles, a la Casa de la Ciutat on, de moment, es guardaren en un fenomenal piló propi en el propi Arxiu Municipal.

*Quan l’endemà, assabentats per la tragèdia, aconseguírem un permís especial per a entrar al temple i reorganitzar els treballs de salvació, no hi havia manera possible de romandre a dintre: hi feia una calor espantosa, i la fumerola era asfixiant. Tot i això s’hi treballà intensament tota la tarda, i en ésser al vespre la millor part d’imatges, relíquies, pintures, objectes litúrgics, robes, etc, ja eren al pati de l’Hospici, bo i tancat, en espera de fer-ne una discreta i prudent reserva en els magatzems que caldria improvisar”.*²³

L’ESGLÉSIA I EL CONVENT DEL CARME

L’església i el convent del Carme, va ser incendiada aquell mateix dia. Seguint el procediment de l’incendi de Sant Esteve, també es va fer una foguera al centre de l’edifici, amb altars, imatges, bancs i altres objectes.

Tot i això, l’església no patí gaires danys.

Durant la guerra, l’església fou utilitzada també, com un taller de reparacions de l’aviació republicana i el convent serví per allotjar refugiats.

²³ Fragment extret del capítol II, del llibre XIII dels volums d’Història d’Olot de Joaquim Danés i Torres.

Un any després, el 31 de març de 1937, l'Ajuntament ofereix la possibilitat que esdevingui caserna del Batalló de l'exèrcit destinat a Olot.

ESGLÉSIA I CONVENT DE LA DIVINA PROVIDÈNCIA

També s'incendià el dia 25 de juliol de 1936. L'Ajuntament, en sessió del 13 de novembre d'aquell mateix any, decideix fer-hi obres i desfigurar-ne la façana (per treure-li l'aspecte d'edifici religiós). L'església, esdevindrà taller col·lectiu de fusteria i posteriorment, caserna, i com el convent el del Carme, servirà per allotjar als refugiats.

ESGLÉSIA I CONVENT DELS CAPUTXINS

També fou incendiada i totalment destruïda aquell mateix dia.

ESGLÉSIA DELS ESCOLAPIS

Com he dit abans, els Escolapis i el Cor de Maria, foren edificis incautats pel Comitè de Milícies. Els Escolapis, concretament, s'incautaren el 22 de juliol.

Al 25, tres dies després, membres del Comitè, ajudats per una part de la població, amuntegaren els bancs i altres objectes davant l'església i hi calaren foc, salvant d'aquesta manera l'edifici. Per primera vegada, veiem com no es fa la pira a l'interior de l'església, però aquest fet, no fou per consideració, sinó perquè els Escolapis, serviren al Comitè per instal·lar-hi, a finals del conflicte, un hospital de guerra.

ESGLÉSIA DE NOSTRA SENYORA DEL TURA

"El 25 de juliol de 1936, diada de Sant Jaume, serà sempre més de mala recordança per a Olot, i sobretot en l'història de la seva església del Tura.

(...) Se'ns digué que al Tura estava preparada una pira igual: i, en efecte, quan ens retiràvem a dinar, pels carrers que donaven a l'església no es deixava passar la gent, i a l'entrada a Valls Vells hi havia un gran camió, amb gent armada i una metralladora encarada a la façana, per a fer rotlle i impedir que ningú no pogués acostar-s'hi.

El campanar de l'església del Tura.

Amb prou feines menjàrem: tornàrem a sortir, amb d'altres voluntaris, i sabut que els incendiaris aleshores estaven dinant en un hotel, anàrem a trobar-los, i discutírem amb ells acaloradament, per tal d'evitar els inútils danys, no trobant-los ni molt ni poc disposats, per tal que ens deixessin si més no treure'n de primer tot allò que tingués un determinat valor.

(...) Era tot gent forastera: deien si eren murcians; si més no, tots parlaven en castellà, i no n'hi havia cap que fos de casa. A l'últim, s'arrencà a contracor seu una mena d'autorització, només que acabessin el seu dinar.

Volàrem cap a l'església; al mig hi havia l'enorme piló de fustatges, bo i preparat; per terra del presbiteri hi havia la imatge de la Santa Maria, encara vestida de blanc. Li mancava la mà dreta, trencada, i la figura del Nen Jesús, a pesar d'una minuciosa recerca, no fou possible trobar-la.

(...) A la imatge de Santa Maria li traguérem el vestit, perquè no la reconeguessin si fiscalitzaven el que ens endúiem.

No havien pas passat més de deu minuts que ells tornaven a tenir l'església envaïda, i sense dir res ni avisar, escampats pel cor i les tribunes, de dalt estant, començaren a tirar de nou a la pira, per tal d'aixecar-la.

(...) Ens calgué fugir a tota pressa, escapant del propi perill, i en la precipitada fuita no ens fou possible emportar-nos més que la imatge de la Santa Maria (...).

No sé pas si havíem ben acabat d'arribar amb la càrrega a l'Hospici, que ja l'enorme castell de foc estava tot abrandat.

Tan gros havia estat el piló de materials combustibles, que tota l'església es va cremar.

(...) Dies enllà, el 29 d'agost, aconseguint un permís especial, poguérem visitar l'església per recollir "ço" que providencialment hagués pogut quedar. Ja no quedava res²⁴.

Entre finals del 1936 i principis del 1937, es realitzaren obres a l'església.

Com bé diu el Dr. Danés, en mala hora i sense cap objectiu justificable, durant la guerra civil, el campanar, en què degué intervenir Panyó, fou mig enderrocat, fins sols deixar-ne la part de sota els finestrals.

Avui en dia, encara es pot veure el campanar escapçat.

De la resta d'obres de Panyó, només queda l'obra pictòrica en fresc, de la cúpula del creuer, i que després de l'incendi del 1936, és l'únic on ha quedat un suficient rastre dels treballs murals decoratius de Panyó per refer-ne i conservar-ne alguna cosa. La resta tot ha desaparegut.

El 31 de març de 1937, l'Ajuntament l'oferí a unes indústries de guerra, i n'esdevingué, poc després, magatzem.

"Cap a mitjans 1937, les obres d'enderroc, ja suspeses, s'utilitzà l'església com a magatzem d'una enorme quantitat de bales d'espart, que es deia si eren per a una fàbrica d'explosius que es construïa a la Canya (...)"

DIA 28

ESGLÉSIA DELS DOLORS

El 28 de juliol, és assaltada i són destruïdes algunes imatges. Poc després es decidí el seu enderrocament i l'obertura d'un carrer al seu lloc, enllaçant el carrer 1r. De Maig i el carrer Mulleres.

L'enderrocament s'inicià el 3 d'agost fins al 8 d'octubre.

ESGLÉSIA I COVENT DEL COR DE MARIA

També fou incautada pel Comitè i per això es cremaren diversos objectes en els primers mesos del conflicte, però l'església no fou afectada.

²⁴ Fragment extret del capítol I, del llibre XII dels volums d'Història d'Olot de Joaquim Danés i Torres.

També es faran obres i en alguns moments de la guerra, l'església s'aprofità com a magatzem per part dels manobres i el convent, i com en la resta, acollí als refugiats.

Posteriorment, es convertí en caserna.

ESGLÉSIA DE SANT RAFEL

No és incendiada, però es van destruir diversos objectes religiosos. S'hi instal·laren les oficines i els magatzems d'oficis relacionats amb la construcció i l'adequació d'habitatges.

LA REPRESSIÓ CONTRA EL CLERO I LA GENT DE DRETES

“Els danys materials, per importants i lamentables que fossin, mai no varen tenir comparació amb els abominables “consells de cuneta”, que per calmar l'oci i el tedi de les matinades interminables d'estiu decidiren d'anar a occir un tal, que havien prèviament culpabilitzat de fatxa, sense cap altra mena de procés.

Els assassinats dels germans Maties i Pep Castanyer, de mossèn Fèlix Farró, d'en Monturiol del pecat de portar la insígnia del ventilador A.M.D.G a la solapa, d'en Pep de Can Pausastre, del meu amic Pius Torrent (metge a Castellfollit), d'en Deu confiter i del seu germà sacerdot (...) foren actes que van desprestigiar la nostra causa, i personalment la nostra autoritat”.²⁵

A partir dels dies, en què s'inicià la crema d'edificis religiosos, també es detingueren alguns sacerdots.

La repressió, anà dirigida, sobretot, al clergat i a les persones d'ideologia carlina, però també anà dirigida a la gent benestant sovint de dretes o a famílies de desertors.

Els responsables d'aquesta acció repressiva, és un fet, encara avui dia molt discutible. Molts afirmen, que l'acció repressiva, es va dur a terme, sota les ordres del Comitè i altres afirmen que es tractava d'accions dutes a terme per milicians incontrolats.

Josep M. Solé i Sabaté, autor de catorze llibres sobre la Guerra Civil i la postguerra, diu que els incontrolats, foren un fenomen que només es donà els nuclis industrials als voltants de

²⁵ Fragment extret de la pàgina 45 del llibre “ La Guerra Civil a Olot: memòries des de l'exili” d'Antoni Planagumà.

Barcelona, i que a la resta de Catalunya, la repressió seguí les ordres dels Comitès. Per altra banda, Antoni Planagumà, en el seu llibre memòries des de l'exili, ens diu que moltes vegades el Comitè de Milícies d'Olot, es veia involucrat, sense tenir res a veure, amb els fets de la repressió olotina, com per exemple en els fets de Triai, que es responsabilitzà al Comitè, quan en realitat, van ser duts a terme per ciutadans extremistes.

Així doncs, podria ser que algunes accions, fossin responsabilitat del Comitè i altres de grups incontrolats.

Segons Pujula, hi ha dades que apunten que, en l'acció repressiva, hi hagué una certa col·laboració entre membres de les milícies del Comitè d'Olot i altres pobles de la comarca, com Sant Joan les Fonts

Davant aquesta onada de terror, moltes persones dretanes, grans propietaris, industrials i desertors, passaren a França, fins i tot, el mateix Comitè facilità alguns passis per a persones per passar al país veí.

ELS PRIMERS DIES

La presència de milicians armats al carrer des dels primers dies, ja ocasionà una considerable sensació d'alarma, entre el clergat i els ordres religiosos, que ben aviat buscaren refugi, a partir del dia 22 de juliol, després de l'incendi del Casal Marià.

Les primeres detencions, tingueren lloc el 25 de juliol, coincidint amb la crema de les esglésies del Tura, Sant Esteve, el Carme, els Caputxins, els Escolapis i la Divina Providència.

Les primeres víctimes religioses, d'aquesta repressió aquí a Olot, foren tres capellans. Es diu, que amb les consignes d'acabar amb el fet religiós, arribà a la ciutat un escamot d'anarquistes procedents de Fígols. Aquest mateix escamot, s'emportà de la presó a aquests tres capellans, per traslladar-los a la presó de Girona, però pel camí, foren parats per un control del Comitè de Salt a Riudellots de la Creu i foren assassinats.

Els primers polítics assassinats, foren els germans Castanyer. El pare i el tiet de la Lourdes Castañer.

Sovint, les víctimes, foren detingudes als seus domicilis i assassinades de nit, lluny de la ciutat, i els seus cossos cremats. Es produïren actes d'un autèntic sadisme.

A partir de finals d'agost, ja no es produïren pràcticament més assassinats a la ciutat, llevat de la represàlia del Triai a finals d'octubre de 1936.

ELS FETS DEL TRIAI

La creu del Triai aixecada per commemorar els assassinats.

La represàlia més punyent, tingué lloc la matinada del 31 d'octubre de 1936 al Triai.

El bombardeig de la badia de Roses per part del creuer franquista "Canarias", el dia 30 d'octubre de 1936, desfermà un sentiment de pànic a les comarques gironines.

Diferents pobles de la Garrotxa i del Ripollès, organitzaren columnes de milicians armats per anar a defensar Roses i també hi anà la població voluntària.

Aquest sentiment de por i ràbia, es convertí en la consigna d'eliminar tots els partidaris de dretes, tots detinguts en diferents presons, pel motiu que fos.

Durant tot el dia 31 d'octubre de 1936 van córrer rumors de represàlia a la ciutat.

A quarts de 6 de la matinada, onze olotins, foren trets de la presó, conduïts al prat del Triai i afusellats. Una represàlia semblant, es produí aquella nit, en altres presons.

"La insuportable, la imperdonable matança del Triai el dia 31 d'octubre del 1936, va ser l'obra d'una follia, d'un assassinat col·lectiu, d'una vilania monstruosa.

En justícia, cap de les víctimes no mereixia la pena de mort.

(...) Dir ara de lluny estant, i després de tants anys, la nostra aversió, la nostra total oposició a tots els crims, a totes les depredacions que varen produir-se durant aquells mesos horribles, pot semblar balder.

(...) No vull defugir cap responsabilitat pels càrrecs que vaig ocupar ni per les decisions que varem haver de prendre.

(...) Aquesta execució de tots els detinguts de la presó d'Olot és indubtablement l'acte més greu, més inexplorable de totes les barbaritats que varen ser comeses del nostre costat. Més que un crim va ser una falta, un moment de follia, un desfermament de ràbia incontrolada, absurda. I un error d'apreciació nostra, de dol del qual mai no s'ha aquietat. La vetlla, davant l'allau d'escopeters que passaven per Olot en direcció a la badia de Roses, vinguts en camions, autocars i tota mena de vehicles de tots els pobles situats a l'oest i al nord-oest de la nostra comarca, per a fer front al suposat desembarcament de tropes feixistes, amb Joan de Garganta, havíem pensat que els detinguts de la presó d'Olot corrien un risc. I varem concloure que el perill més probable seria per l'endemà, al moment de reflux dels homes armats. I varem decidir mal encertadament d'anar-nos-en a dormir aquella nit, per estar totalment disponibles l'endemà.

Sincerament mai no ens va passar pel magí que el dany pogués provenir de la gent d'Olot.

(...) El matí de Tots Sants continuava dormint profundament quan la meva germana va desvetllar-me en sobresalt. Entre les set i les vuit del matí les esposes dels dos germans Plana, acompanyades pel senyor Josep M.Llach, venien a demanar-me si els podia desvirtuar els rumors segons el qual aquella matinada, uns homes armats havien buidat la presó i havies assassinat els detinguts al Triai.

(...) Vaig dir-los que no sabia res, com era veritat, i vaig proposar-los de deixar-me anar al Casino, per tal d'aclarir el que podia haver passat.

Al Casino, només vaig trobar en Fèlix Canal, que va confirmar-me els fets. Estava indignat, car aquella nit, trobant-se sol de guàrdia, no s'havia assabentat de res fins que la massacre va estar consumada. Jo també vaig indignar-me pel poc respecte a la meva signatura.

(...) Aquests flaixos, aquestes instantànies que il·luminen tràgicament la mort absurda d'onze persones, precisament a la llinda del tradicional camp de festa del Triai, tots els

dilluns de Pasqua, m'han obsedit i m'obsedeixen encara, com una fatalitat que no varem poder evitar, ni tan sols poder suposar que poguéssim tenir lloc, precisament aquella matinada.

(...) En la primera reunió del Consell Municipal en Ple que va tenir lloc posteriorment a la matança del Triai, una vegada esgotat l'ordre del dia, Joan de Garganta va demanar la paraula per protestar amb vehemència contra els assassinats del Triai o contra el fet d'haver estat buidada la presó, les quals coses havien endolat la ciutat.

(...) De l'expedient de responsabilitats polítiques que varen incoar contra mi, l'any 1941, d'entre les múltiples bajanades que certifiquen diversos testimonis, detesto i m'inscriu en contra de l'acusació d'haver ordenat i organitzat la mortaldat del Triai".²⁶

La notícia trasbalsà al poble, s'havia tornat als extrems dels primers dies de la repressió.

ÚLTIMES EXECUCIONS

Pel febrer de 1937, una trentena de guàrdies civils de Barcelona i alguns d'Olot, intentaren passar-se al bàndol nacional. Alguns foren executats després de ser detinguts i altres van ser jutjats a Girona per un tribunal que imposà penes de mort.

A partir d'aquests fets, s'exhumaren i es feren les autòpsies d'alguns cadàvers de víctimes.

Per l'agost de 1937, a Olot es desenterraren dues fosses comunes amb persones assassinades al cementiri de Sant Joan les Fonts.

En una fossa hi havia 24 persones i en l'altra 9, 14 d'aquestes, eren de la Garrotxa i la resta es creu que eren de les comarques veïnes del Gironès.

A través d'aquests fets, es detingueren membres del Comitè a Olot i a Sant Joan les Fonts.

²⁶ Fragment extret del capítol Els Fets del Triai del llibre " La Guerra Civil a Olot: memòries des de l'exili" d'Antoni Planagumà.

EL FET MÉS TRÀGIC EN LA VIDA DE LOURDES CASTAÑER

Durant l'alçament del juliol de 1936, la família Castañer, encara estava instal·lada a Olot.

Maties Castañer, s'havia presentat ja a les eleccions del 12 d'abril de 1931 com a representant d'Unió Ciutadana i prenia una ideologia molt conservadora. També en aquells moments, era el president de l'espai lúdic, el Centre Catòlic d'Olot.

Amb el triomf de les forces republicanes i l'inici de la repressió sistemàtica, cap als opositors de la repressió, la família de tradició conservadora, començà a córrer un gran perill.

Al Casino olotí, el Comitè decidia en les seves llargues reunions, qui serien les víctimes d'aquesta persecució.

“ Un dia, un dels meus tiets, es va assabentar que la pròxima persona que volien assassinar. era el meu pare i de seguida va venir a casa per avisar-nos”.

Com que a Olot corrien perill, els pares de la Lourdes, decidiren instal·lar-se a la casa d'estiu que tenien a la Salut. A partir d'aquell moment, es desencadenaren tota una sèrie d'esdeveniments, que marcarien la vida d'una de les nostres protagonistes, per sempre més.

Us deixo el relat sobre la seva experiència durant la guerra civil, que ella em va explicar per transmetre'm com ho va viure i quines sensacions va tenir arrel d'aquests fets:

“D'aquell temps me'n recordo molt.

Allà a la Salut, també estàvem amb altra gent que havia fugit de la guerra i al principi, varem poder fer vida normal.

El 25 de juliol de 1936, varen venir uns camions carregats de milicianes, que anaven amb un mocador al coll i amb altres homes milicians. Els homes, varen saltar dels camions, varen entrar a l'església de la Salut, on tots nosaltres ens trobàvem units i començaren a tirar per terra i a destrossar tot el que hi havia. També varen tirar la Mare de Déu i la meva germana d'amagat se'n va quedar un tros. Quan ella es va morir, que en pau descansi, vaig buscar-lo, però mai més l'he trobat.

Aquests milicians, varen obligar a la gent gran que estava a l'església a treure tots els bancs i a fer una pila al centre per calar-hi foc. El meu pare, s'hi negà.

Els milicians, no escoltaren a ningú i cremaren tot el que pogueren. Quan varen haver acabat, van deixar marxar tota la gent, menys a nosaltres i ens varen comunicar que no podíem tornar a casa i que només podíem anar a baix a Sant Feliu de Pallerols en una casa que ells tenien assignada.

De la vida a Sant Feliu, recordo que anàvem a la plaça i que podíem sortir per allà a la vora, però que estàvem allà com a refugiats i que no podíem abandonar el poble.

El 9 d'agost de 1936, ens varen donar un permís per poder anar a Olot i els tiets d'Olot ens havien de venir a buscar. El meu pare però, tenia una cita judicial amb els del Comitè.

Aquell dia jo tenia la passa i me'n recordo que estava estirada al llit amb la meva germana Lluïsa i que la mare li deia al meu pare que es canviés de roba per anar al judici.

Ell va dir que no tenia temps, però la mare, tan si com no, el va fer canviar de roba.

Abans de marxar el meu pare em va venir a fer un petó i quan va ser a la porta per marxar, va recular i me'n va fer un altre. Recordo els petons del pare molt bé.

Els meus altres germans, havien anat a esperar els tiets d'Olot, que ens venien a buscar i quan varen arribar, varen venir tots a casa i ens varen preguntar a la mare, a la Lluïsa i a mi què havia passat amb el pare.

Nosaltres, els hi varem dir que l'havien vingut a buscar els del Comitè, per anar a declarar a

Maties Castañer al mig

Girona, però els tiets i els meus germans, ens varen dir que l'havien trobat a la cantonada, dintre d'un cotxe, amb la cara ben blanca i amb dos milicians a cada cantó i que el que havien vist, no els hi havia agradat gens ni mica.

La mare ens va fer marxar als meus germans i a mi a Olot amb el tiet. Ella i la tieta, desconfiades, se'n varen anar a voltar totes les presons de Girona i de Barcelona, per veure si el pare estava bé. No el varen trobar. Encara l'hem de trobar.

Mai més vaig tornar a veure el pare.

Després de recórrer presons i presons sense cap resultat, la mare i la tieta varen tornar a Olot amb nosaltres. Totes les nits, la mare s'aixecava i se'n anava al balcó. Jo em despertava i quan sortia el balcó, em deia que potser el pare es podria escapar d'allà on estigués i si tornava, la veuria.

El dia 11 d'agost, els tiets d'Olot, se'n varen anar a estiuejar a Cadaqués i allà es va repetir la història.

Un dia a l'hora de dinar, varen anar a buscar el meu tiet Pep (Josep Castañer), per anar a declarar. La meva tieta, espantada, el va acompanyar, però quan varen arribar a l'Ajuntament, els del comitè la varen fer esperar a fora i no la varen deixar entrar.

Quan ja feia molta estona que el tiet estava declarant, la tieta, va obrir la porta de la sala per veure què hi passava, perquè ja portaven molta estona allà dintre. Quan la va haver obert, no hi havia ningú.

Ben desesperada, va anar cap a casa i li va explicar el què havia passat a la meva àvia, que també estava estiuejant amb ells. No havia passat ni un quart d'hora, quan en Sancho, un pescador de Cadaqués, va anar a buscar la meva tieta i a l'àvia i les va portar al creuament de la carretera entre Cadaqués i el Port de la Selva.

Quan varen arribar, varen trobar el meu tiet a terra, sense roba, només amb les espadenyes i cremant. Encara quan el varen desenterrar després de la guerra, portava les espadenyes.

Perquè després la gent digui, que la guerra no va ser grossa!.

Quan la tieta i l'àvia varen arribar a Olot, nosaltres estàvem a la botiga de l'àvia xerrant. Les dues, varen entrar plorant i ben esverades ens varen explicar el que havia passat. Jo d'això no me'n recordo, però m'ho han explicat.

La meva mare, tots aquells dies, va estar lligant caps i va pensar que potser al meu pare li haurien fet el mateix. Encara guardava l'esperança de que el pare un dia, tronaria i per això encara continuava anant a balcó a les nits, fins que la gent més propera a la família, la varen animar a deixar-ho de fer, ja que era inútil.

Per mi aquella guerra, va ser un cop molt dur.

Com ja he dit abans, els germans Maties Castañer i Josep Castañer varen ser els primers polítics d'Olot assassinats.

Amb en Maties, com bé diu la Lourdes no l'han trobat mai més i no es sap on el varen enterrar. En Josep Castañer, va ser una des les tantes víctimes d'aquells "consells de cuneta", on occiaven a la gent que creien perillosa per a la República.

Durant la guerra la Lourdes Castañer havia de fer la comunió. Moltes persones no la varen fer degut el moment, però com que la seva família era plenament de fe cristiana la varen celebrar d'amagat, tot i el perill que això els comportà:

"El mossèn Gelada, que es va salvar durant la guerra, perquè el seu germà era d'esquerres, em va fer classes de catequesis durant la guerra i em va preparar per fer la comunió.

La comunió la vaig haver de fer a casa meva, D'aquell dia me'n recordo molt bé, perquè tot el que varen fer, era d'amagat".

ECONOMIA LES COL·LECTIVITZACIONS

Un dels elements més significatius de la revolució social, va ser la col·lectivització d'una gran part de la propietat industrial i agrària.

En alguns casos, els treballadors, organitzats en comitès, es van posar al capdavant de les empreses perquè els empresaris i els Industrials, havien fugit en esclatar la guerra o havien estat detinguts i assassinats.

En d'altres, els treballadors es van apoderar directament del control i la direcció de les empreses i van comunicar als amos que les explotarien en règim d'autogestió.

L'11 d'agost de 1936, es va crear el Consell d'Economia de Catalunya, que va dissenyar un pla socialista de reorganització de l'economia i a l'octubre es va promulgar el Decret de col·lectivitzacions, que legalitzava el procés col·lectivista que s'havia dut a terme fins aleshores

A Olot, la transformació de la producció i l'aplicació del Decret de col·lectivitzacions de la Generalitat, fou relativament tardana.

No hi hagué cap mena d'ocupació de les fàbriques al principi, tot i que més tard, es feu necessari el control d'algunes empreses, que els amos havien abandonat, dit abans, per por de represàlies.

EL DECRET DE COL·LECTIVITZACIONS

El Decret de col·lectivitzacions, incloïa tres tipus de situacions:

- a) Comitès de Control Obrer: Eren exercits pel propi personal, és a dir, les empreses continuaven essent regides pels antics propietaris.

- b) Empreses col·lectivitzades: Per abandó o per mort del propietari, pel seu nombre de treballadors (més de 100) o per acord majoritari dels treballadors, algunes empreses passaren a ser regides pels obrers mitjançant una assemblea i el Consell d'Empresa, que era l'encarregat de nomenar un director responsable.

- c) Agrupaments o concentracions: Conjunt d'empreses d'un mateix sector, per tal de constituir grans unitats de producció, sotmeses a un sol pla de direcció.

A la comarca, es col·lectivitzaren, més d'una dotzena d'indústries i a Olot, es col·lectivitzaren les indústries tèxtil i dues d'imatgeria religiosa.

El control obrer s'exercí en indústries petites o mitjanes, que comptaven amb treballadors locals i els amos que no respectaven el que dictava el Departament d'Economia del Consell Municipal, podien tenir penes de fins a 8 dies de presó.

LA INDÚSTRIA DE GUERRA

La indústria de guerra, es formà a Olot a partir de la concentració o agrupament de petits i mitjans tallers de metal·lúrgia.

El ram de la metal·lúrgia, s'agrupà, però no es col·lectivitza, perquè de seguida va dependre de les Indústries de Guerra de la Generalitat. La Comissió de Defensa de la Generalitat, era qui pagava els sous als obrers, torners, ferrers i fusters de la ciutat.

Els tallers mecànics olotins, passaren a formar l'Agrupació nº 15 d'Indústries de Guerra de la Generalitat i es produïren fusells, bales i divers material bèl·lic. Cal destacar, que a Olot, es creà un tipus especial de pistola metralladora, anomenada "Font Bernat".

A mida que la guerra civil anà avançant, aquesta Indústria de Guerra, passà a dependre del Govern de la República, concretament el dia 11 d'agost de 1938.

LES NOVES MONEDES

Ben aviat, es notà l'escassetat de la moneda fraccionària i aquest fet, obligà a la Generalitat a l'emissió de la moneda fiduciària de petits valors divisionaris, de curs legal i obligatori, als termes municipals de cada poble.

Les emissions d'aquesta nova moneda, foren fetes pels Ajuntaments, però també n'hi va haver fetes de cooperatives, sindicats i fins i tot, de cafès de la ciutat i de cases comercials.

A Olot, l'Ajuntament va emetre pel març i el juny del 1937 emissions de paper moneda, dissenyades per l'Escola Superior de Paisatge.

Així doncs, la moneda fiduciària, circulà des de finals de 1936 fins que fou abolida i retirada de circulació al juliol de 1938.

Us adjunto, dos fragments del Capítol I, titulat les monedes olotines, de la part d'economia del volum XIX, de la col·lecció de llibres d'Història d'Olot del Dr.Danés.

Espero que serveixi, per imaginar millor la moneda que circulà durant la guerra civil i que sigui de bon grat, per els amants de la numismàtica olotina, o de la numismàtica en general:

"El 10 de març de 1937, a imitació d'altres Ajuntaments, el d'Olot prengué l'acord de fer una emissió de "vals", o de bitllets locals, d'una pesseta de circulació i acceptació obligatòria. Aquesta emissió comprèn els de la sèrie A, que en arribar de la tipografia – casa Seix i Barral de Barcelona- l'Ajuntament ressegellava en sec, abans de canviar-los per altra moneda que donaven els pretendents.

(...) El 23 de juny següent s'acordà de fer-ne dues emissions més: repetir la dels d'una pesseta, en forma de sèrie B, i fer-ne una altra, sèrie A, de bitllets per valor de mitja pesseta. Els d'una pesseta eren de color groc, i els de mitja pesseta d'un girs blavós. Damunt del fons de color, amb tinta negra hi havia les inscripcions corresponents. Eren de força bon gust, i llevat del color i les diferències de xifres, tant del numerari representatiu que corresponia, com de la numeració ordinal individual dintre la sèrie, i la signatura del Conseller d'Hisenda per raó d'ésser persona diferent per les dues comissions, del març i del juny, en la resta la coincidència de dibuixos, tipus i redactats, era absolutament igual per tots. No era fàcil doncs, confondre'ls amb d'altres pobles: en veure'ls, hom ja els identificava de seguida com a bitllets, de dos rals, o d'una pesseta, d'Olot²⁷.

La Lourdes Castañer, va viure de molt a prop els inconvenients de la nova moneda:

“ La meva germana, que es va quedar treballant a Olot, un dia quan baixava a la botiga a treballar, una dependent li va dir:

- Fins ara, tu eres la senyora. Ara ho sóc jo i cada dia baixaràs a les set del matí a escombrar la botiga.

Dit i fet, ella baixava cada dia a les set i es ficava a escombrar. No és pas cap mal. Si abans ho podia fer una altra dona, ella també ho podia fer.

La cosa, és que durant tot aquell temps, hi havia una sèrie de monedes que era bona i una que no. La dependent, mirava quines monedes eren dolentes i ens les donava a nosaltres”.

Com bé diu Jordi Pujiula, aquesta revolució, patí lògicament molts errors; com per exemple, la puja de sous i la reducció de la jornada laboral, en un moment, en què es necessitava més activitat a conseqüència de la guerra, així com la insuficient preparació i un excés d'espontaneïtat per part dels dirigents polítics i dels sindicats, que es trobaren, de sobte, davant d'una situació nova, en la qual calgué prendre decisions precipitades.

^{27 27} Fragment del llibre XIX dels volums d'Història d'Olot de Joaquim Danés i Torres.

Ben encertada és la visió de la guerra civil, que ens fa Joaquim Danés, quan ens diu que, a Olot i a tot arreu, tot eren alarmes i comitès improvisats.

CULTURA

EL SALVAMENT DEL PATRIMONI ARTÍSTIC A OLOT EL CINEMA I EL TEATRE

“¿Obras de arte? En primer lugar, las obras de arte las quería el mundo autoritario y jerárquico, no por el arte, sino por su calidad de oro y plata. Y si las esculturas que valen un millón es un valor arbitrario, pues esas obras de arte sólo pueden tenerlas los ricos, los cuales fabrican billetes y por eso tienen los millones que quieren, y eso no es eso.

*[...] Las obras de arte en la escultura de piedra, han sido hechas por artífices sin nombre, por artistas populares desconocidos. ¡Los burgueses dejaron morir de hambre a estos artistas ignorantes y ahora quieren reivindicar sus obras! ¡Vale más la vida que el arte! De la vida sale el arte y todo lo demás. Del arte, no puede salir la vida”.*²⁸

LA SITUACIÓ DELS OBJECTES VALUOSOS DURANT LA GUERRA CIVIL

Amb l'inici dels esdeveniments del juliol de 1936, la fragilitat dels objectes artístics, constituí un dels perills més imminents.

Els dies que seguiren l'aixecament militar, com ja sabem, foren dies d'incendis i destrucció d'esglésies i convents, que ficaren en perill nombroses obres artístiques i que empentaren a una bona part de la població civil al rescat d'aquest patrimoni cultural de la ciutat.

A partir d'aquells dies, les mesures oficials s'adoptaren d'immediat, però tot i així, es feia difícil acudir a tot arreu i com bé ens ho explica el Dr. Danés, convèncer més amb paraules que per la força. Així doncs, el salvament del patrimoni artístic a Olot, començà per part de la població civil anònima i de Joaquim Danés i Torras, amb la salvaguarda dels objectes artístics de les esglésies i convents durant la seva crema.

A més a més, també es produïen actes de vandalisme i saqueig.

²⁸ Edició del 25 de juliol del diari Solidaridad Obrera.

L'acció per part del Govern de la Generalitat, fou immediata i a través de la promulgació d'una sèrie de decrets, que també eren divulgats en diaris o pasquins, responsabilitzava als alcaldes i membres de les Juntes de Museus locals, de tot el territori català, perquè es constituïssin en Comitè de defensa i salvaguarda dels béns mobles i immobles d'interès.

Es procedí també, a la incautació de tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental que pertanyien a institucions públiques.

Molt aviat, tot aquest conjunt de béns mobles, plantejà importants problemes de conservació i d'instal·lació futura i aquest fet provocà, que se'n fes una classificació prèvia i que només passessin a integrar les col·leccions dels museus aquells objectes d'un especial interès artístic. Les altres obres, passaren a la Conselleria d'Economia o eren destruïdes.

Les excepcionals circumstàncies del moment, van portar a dissoldre, per decret i per ordre del dia 30, la Junta de Museus i crear la Comissaria General de Museus i nomenar comissari general Pere Coromines.

LA DECISIÓ DE JOAQUIM FOLCH I TORRES

A finals de setembre les obres cabdals, estaven ja catalogades, però calia encara donar a aquestes, garanties de seguretat. Amb aquest fi, Joaquim Folch i Torres, el director general dels Museus d'Art, proposà, que com a primera mesura, les obres o com a mínim el gros de col·leccions reunides al Museu de Montjuïc, fossin allunyades de la ciutat i traslladades a Olot.

Els bombardeigs aeris, esfondraran el sostre del Museu i a més a més, Montjuïc era un dipòsit de municions; aquest fou el fet més rellevant que feu decidir al Govern a emprendre aquest trasllat.

Folch, volia enviar les col·leccions a Olot, per allunyar-les de Barcelona, on la guerra civil s'hi estava manifestant amb molta força i per tant situar-les en un medi polític i social relativament més tranquil. Per la seva situació i topografia; ja que la ciutat d'Olot està envoltada de muntanyes, també per separar-les dels nuclis on era més fàcil i probable l'incendi i el desenvolupament d'accions militars, encara que cal assenyalar que a Olot, els incendis es

varen efectuar a tots els edificis religiosos i en un període de temps molt curt i que a més a més, al final de la guerra, com veureu més endavant, la ciutat va ser bombardejada. És evident però, que no podem comparar els atacs que es produïren a la ciutat de Barcelona, que és el cor de Catalunya, amb els atacs que es produïren a la nostra ciutat.

Finalment, per apropar-les a França, per si un dia calia adoptar noves mesures.

L'ARRIBADA A OLOT

El 7 d'octubre de 1936, ja es començaven a carregar els camions en direcció a la nostra ciutat i l'operació finalitzà al mes de novembre, amb l'arribada dels camions a Olot. Cal saber, que els mitjans de transport eren força precaris, però que es va intentar posar tota la cura possible, per evitar malmetre les obres d'art.

Els objectes, foren instal·lats a l'església de Sant Esteve d'Olot, ja que és la més gran de la ciutat. Com ja sabem, Sant Esteve, havia estat incendiada al mes de juliol i per tant, calgué condicionar-la per acollir totes les col·leccions.

A més a més, per vetllar la seguretat de les obres, s'instal·laren boques d'incendi entorn l'edifici, es col·locaren un seguit de lleixes per arxivar les col·leccions i un cos policial efectiu.

El personal tècnic del museu, també es desplaçà fins a la nostra ciutat i s'instal·là, a les oficines del segon pis de la casa Solà- Morales al Firal. Els tècnics, reberen crítiques constants dels anarcosindicalistes, que els consideraven massa ben instal·lats a la reraguarda.

Olot, esdevingué doncs, un nucli importantíssim.

Entrada de les obres d'art a Sant Esteve.

Amb molts de nosaltres, sense saber-ho, ni tan sols avui en dia, la gran església d'Olot, en aquells temps tan difícils, els objectes artístics més valuosos de tot Catalunya.

Finalment, algunes obres es portaren a la celebració de l'Exposició d'Art Medieval Català a París (L'Art Catalan du Xe. Au XVe. Siècle).

EL CINEMA I EL TEATRE COM A MITJÀ POLÍTIC

EL CINEMA

Com ja hem vist, als anys 30, Olot ja comptava amb dues sales de cinema molt populars; El Teatre Principal i l'Ideal Park.

Cal dir, que la CNT, abans de la guerra civil, ja projectava sessions de cinema pel seu compte.

Amb l'esclat de la guerra la CNT, es va fer càrrec en un primer moment, de totes aquestes sales. Més endavant, se'n feu càrrec el Comitè de Milícies Antifeixistes i per últim el Consell Municipal, que municipalitzà les sales de nou el 13 de desembre de 1936.

Durant la guerra civil, es projectaren pel·lícules de caire polític, com el film "Tiempos modernos" del gran Charles Chaplin a l'Ideal Park o la projecció de pel·lícules com "El acorazado Potemkin", entre d'altres, que a la Unió Soviètica serviren també com a mitjà polític, per llençar a la població el missatge comunista i serviren al nostre país, per presentar a la URSS com a país modèlic.

A més a més, es feren curtsmetratges propagandístics per part de sindicats, partits polítics i associacions republicanes.

Les sessions es caracteritzaven, per la projecció de dues pel·lícules, un film de dibuixos animats, generalment d'en Popeye i un reportatge que es podia relacionar amb la guerra o que també podia ser cultural o informatiu.

Entre cada pel·lícula o curtsmetratge, actuava una banda de músics locals que amenitzaven l'estona.

EL TEATRE

El teatre, va estar molt més implicat en la causa revolucionària, ja que l'organització i les representacions, anaven dirigides per totes aquelles persones més identificades en la lluita contra el feixisme, tant de les que formaven part de sindicats, com els afiliats a les milícies o fins i tot, els ciutadans que donaven suport a la República.

Totes les obres teatrals, per tant, tenien un clar contingut reivindicatiu, ja que per a totes aquestes persones era un mitjà ideològic i d'activitat militant.

L'idioma que s'utilitzava en la majoria de les obres teatrals era el castellà, menys en les obres que representaven la gent d'Olot i de companyies provinents de Barcelona, que també en feien algunes en català.

També actuaren a Olot, companyies vingudes de fora.

SANITAT

ELS HOSPITALS DE GUERRA

Durant la guerra civil a Olot, l'acció política, respecte a la sanitat local, fou una tasca de gestió d'acord amb les circumstàncies bèl·liques del moment, però tot i així, fou un sector poc afectat per les reformes socials revolucionàries.

LA SANITAT PÚBLICA

Els esdeveniments bèl·lics, obligaren a la sanitat municipal a adoptar progressives mesures per al control de l'assistència i diverses disposicions higièniques i sanitàries per a la població, que com ja hem vist, es trobava sotmesa a una penúria creixent.

Entre aquestes mesures higièniques, n'hi hagué una de ben curiosa, que decidí posar multes a les tavernes que servissin begudes provocant ebrietat, i als embriacs, dutxar-los amb aigua freda a la casa de banys situades a l'Hospital Sant Jaume.

Aquest fet, cal situar-lo ja abans de la guerra, on els anarquistes ja denunciaven l'alcoholisme com un fre a la revolució social i un embrutiment del ser humà, anomenant a tots els alcohòlics

“ xacres de la societat burgesa”. Al front de combat, la sobrietat és necessària i a les trinxeres estava completament prohibit el consum d'alcohol, encara que Ramon Pla i Coral, en les seves memòries ens diu, que moltes vegades, a les trinxeres el general subministrava algunes dosis d'alcohol per atenuar el sentiment de por a molts de combatents.

A primers de gener, es formà a Olot el Consell Local de Sanitat i es decidí, la creació d'un carnet per als serveis d'assistència mèdica domiciliària i per l'assistència social.

A part de totes aquestes mesures higiènic- socials, s'efectuà una tasca de propaganda per la prevenció de malalties, la defensa passiva, en contra de la prostitució, per la reforma eugènica a favor de l'avortament, etc, seguint les directrius de la Conselleria de la Generalitat.

LA SANITAT MILITAR

L'HOSPITAL SANT JAUME

La nova estructuració de la Junta de l'Hospital, va iniciar un seguit de reformes en el seu funcionament.

El clima antireligiós, que es vivia a Olot només en començar la guerra, provocà l'acomiadament de les germanes de la comunitat vedruna, que havien atès els malalts des de 1847 i foren substituïdes per infermeres interines.

A partir d'aquell moment, l'Hospital Sant Jaume, seguí el seu funcionament, sota la direcció del Dr.Danés.

Per donar funcions de guerra a l'Hospital, es requisaren matalassos, màquines de rentar roba, màquines d'oficina i material mèdic, per atendre el servei de l'hospital, els ferits del front i els refugiats malalts.

El juny de 1937, es converteix en Hospital Comarcal.

Tot i aquestes incautacions, l'Hospital d'Olot, es veié desbordat amb l'arribada dels primers ferits i refugiats. Els primers ferits, que arribaren a l'hospital, varen ser tres combatents del Front d'Aragó al mes d'octubre de 1936.

Pel gener de 1938, es demana un augment de personal i com a conseqüència ja de l'escassetat d'aliments, es decidí que els productes de l'hort de l'antic Convent dels Caputxins, calcinat dos anys abans, fossin destinats a l'hospital.

Tot i així, les tasques d'atenció als ferits de guerra, foren relativament escasses, perquè a partir de 1938, s'instal·là a Olot una clínica militar.

Per cobrir les necessitats de la guerra a l'hospital, a Olot es feren diversos actes públics.

LA CLÍNICA MILITAR NÚMERO 7

L'avenç de la guerra, obligà a reorganitzar els serveis hospitalaris de tot Catalunya.

L'Agrupació hospitalària de Girona, feu la petició al novembre de 1937, de destinar l'antic edifici de les Escoles Pies a clínica militar.

A Olot, la clínica militar dels Escolapis, no va ser inaugurada fins al juny de 1938 i va rebre el nom de "Clínica Militar núm. 7".

Hi hagueren d'efectuar una sèrie d'obres, per habilitar grans sales on atendre els ferits de guerra i els refugiats, que anaven arribant a la ciutat.

El 6 de juny de 1938, la clínica començà el seu funcionament, amb l'arribada de 226 soldats ferits o malalts, procedents de la "Clínica Militar núm.6" i de "l'Hospital de Girona núm.3"

Aquestes primeres clíniques militars, es crearen per ajudar la resta dels hospitals de Catalunya, especialment els que estaven situats a prop del front, que no donaven l'abast.

Els malalts, ocuparen totes les sales i fins i tot els passadissos, tot i les dimensions de l'edifici i es registraren 52 defuncions.

Un dia abans de l'entrada dels nacionals a la ciutat, evacuaren als ferits i abandonaren l'edifici. Poc després, la població, entrà al magatzem de l'edifici i saquejà completament les existències que havien pogut quedar.

LA VIDA A LA RERAGUARDA

La guerra, va trastocar profundament la vida quotidiana de la població, tant per les dificultats de supervivència, com pels efectes de les bombes, les persecucions i la violència política.

TEMPS DE PENÚRIA

El sofriment de la població civil, tot i que a Olot no patís els efectes de les batalles, anà en augment a mesura que avançà la guerra.

Uns dels primers problemes que portà la guerra, a tota la població civil, fou la manca d'aliments. Aquesta situació, va ser especialment greu a la zona republicana, atès que les grans àrees agrícoles, havien quedat en mans dels insurrectes.

Els primers símptomes, es van manifestar al setembre i a l'octubre de 1936, amb l'inici de l'escassetat d'alguns productes alimentaris.

Un aliment bàsic com el pa, va començar a escassejar de manera alarmant, en els primers mesos del 1937 i al març s'inicià el racionament de queviures mitjançant uns vals.

Les cues a les botigues van esdevenir habituals i el mercat negre (estraperlo), es va anar estenent.

A Olot, pel maig de 1937, ja faltaven mongetes, arròs, oli, cafè, etc. Uns aliments, que la Conselleria de Proveïments, tractava de portar a la població i es començà a racionar el tabac.

L'escassetat d'aliments, s'anà agreujant cada vegada més, tant per la població civil olotina, com per la refugiada a la ciutat.

Al juny de 1938, començà a haver-hi dificultats pel subministrament de queviures i a finals d'aquell mateix any, mancà gairebé de tot, fins i tot llet i medicaments.

També començaren a arribar ajudes exterior, però al novembre de 1938, l'Ajuntament d'Olot, les suspengué, davant les dificultats econòmiques.

Els darrers mesos de la guerra, van ser molt durs, les botigues ja no tenien gaire res i la població va haver de recórrer a l'intercanvi, es pujaren els preus dels queviures i ja només valien els bitllets anteriors a la guerra o les monedes de plata.

El sofriment de la població, fou diferent a les ciutats i als pobles, on els pagesos a partir del 1937, pogueren obtenir millors collites i tornar a vendre lliurement els seus productes als mercats.

D'altra banda, la guerra, també propicià una forta reducció de la producció industrial, per l'escassetat de matèries primeres, de combustible i de maquinària.

La Lourdes Castañer, passà la segona etapa de la guerra, d'aquesta manera:

“ L'altra part de la guerra, la varem passar a Olot amb gana. Encara varem tenir sort, perquè els masovers del Mas Massegur de Sant Privat, ens varen deixar anar a viure allà a mi, als meus cosins i a la meva tieta. La resta de la família, es va quedar a Olot”.

La meva àvia de pagès, també recorda com es va viure aquest temps de penúria:

“ A casa, mai no ens havien vingut a molestar els del Comitè, però si que venia gent que passava gana, a buscar alguna cosa per menjar.

Recordo, que venia una dona de Barcelona, que pobre dona, es veu que allà, passaven molta més gana que aquí i com que a casa teníem porcs i godalls, ella venia i en matava algun i se l'enduïa a Barcelona mort. Aquella dona, va venir durant molt temps.

Una altre cosa que recordo, és que al pare d'una meva amiga, el varen tancar a la presó i els diumenges, jo i aquesta amiga meva, anàvem a casa d'un seu parent, que també havien tancat a la presó i els portàvem menjar, perquè després la seva dona, l'anés a portar a la presó. Quan anàvem allà, com que en aquella casa hi tenien mel, ens en donaven a les dues. Déu meu quina mel tan bona!”.

OLOT SOTA LES BOMBES

“Al mediodía del día 5, día que será llamado en Olot “el día de los bombardeos”, unos aviones de Franco arrojan unas veinte bombas pequeñas, por la parte de Montolivet, del Montsacopa y de la Cerámica. Tan sólo ocasionan una víctima: es una mujer: Trátese de una infeliz que reiteradamente había dicho que más quisiera que la matara una bomba que caer en manos de los fascistas”.²⁹

El 9 de juny de 1937, es creà la Junta de Defensa Passiva de Catalunya. A Olot, però, es creà més tard i en gran part, per la imposició de la Junta de Catalunya, ja que les autoritats locals d'aleshores opinaven, que l'any 1937, les operacions bèl·liques, encara es trobaven llunyanes

²⁹ Extret del text llegit durant la inauguració de l'exposició “ Olot sota les bombes” el 5 de setembre de 1998 per Jordi Pujula.

a la ciutat i que la ciutat d'Olot, donades les seves característiques geogràfiques d'altura i distància de la costa, per on els avions haurien de venir en cas de bombardeig, no calia encara, construir refugis.

Carnet d'un membre de la Junta de Defensa Passiva.

Aquesta Junta però, tirà endavant amb la participació de militars, de l'arquitecte municipal, de polítics, del cap de sanitat, que era Joaquim Danés i Torras i del president de la Creu Roja, que en aquells moments era el Dr. Ramon Moret i Estartús.

Olot, quedà relativament protegit dels bombardeigs durant la major part de la guerra, en gran part, perquè tampoc no era cap població d'importància estratègica, ni cap nus ferroviari, i tot i que posseïa fàbrica d'armes, aquestes indústries no tingueren mai un especial relleu quant a potencial bèl·lic.

Desgraciadament però, les bombes arribaren a Olot al final de la guerra. Les primeres alarmes per avions, es produïren a primers de desembre de 1938 i el 5 de febrer de 1939, Olot, patí el primer i únic bombardeig, durant la guerra civil.

El bombardeig, tingué lloc cap a les dues del migdia, en plena retirada republicana, quan la població vivia la gran onada de refugiats, que es dirigien camí cap a França.

Es llençaren sis o set bombes, que esclataren en filera, des de la carretera de Sant Joan les Abadesses fins a la falda del Montsacopa, prop del cementiri.

El bombardeig, provocà tres víctimes: una estadanta del mas que hi ha sota la carretera del Morrot, de nom Teresa. Una altra dona refugiada, que es passejava per allà en aquells moments i de la qual se'n desconeix el seu nom i una nena que morí a la falda de la seva mare.

En acabar la guerra, també hi hagueren víctimes olotines, per l'explosió de bombes abandonades, com els germans Llens, del mas Avellaneda o de tres criatures el 1941.

La meva àvia de pagès, recorda la part bèl·lica de la guerra, d'aquesta manera:

“ Quan hi va haver la guerra, jo era molt petita, però el que més recordo, és que quan passaven els avions per sobre de casa, com que teníem molta port, ens en anàvem a amagar a sota del pont, que hi havia prop de casa, que feia una petita arcada.

A casa, també havíem trobat bales, d'aquelles bombes tan petites, que a vegades tiraven i explotaven. Doncs en trobàvem les restes i crec que després les anàvem a portar a la Guàrdia Civil, ara no ho recordo molt bé”.

COMBATENTS I DESERTORS

La població olotina, s'anà reduint per les lleves que foren trameses al front, per els desertors i en un últim instant per tota la corrua de gent, que va prendre camí cap a l'exili.

Aquesta baixa en la població olotina, quedà reduïda però, per l'arribada de refugiats d'altres indrets de l'Estat espanyol.

La primera columna, que es desplaçà al camp de batalla, fou de voluntaris del POUM. Pel gener de 1937, foren cridades les lleves de 1934 i de 1935. Es mobilitzaren tots els homes de fins a quaranta anys. Pel març d'aquell mateix any, vint voluntaris olotins, anaren al front. Durant aquells anys, també cridaren molts homes de reserva, i fins i tot s'avançaren.

Un any després al 1938, es cridà l'anomenada “ quinta del biberó”, nois de 16 i 17 anys, que majoritàriament, anaren a lluitar a l'Ebre.

Encara el 16 de gener de 1939, hi hagué una mobilització d'homes, dels 17 fins als 55 anys.

El primer combatent olotí que morí al front, va ser Francesc Vilarrassa del POUM a Osca, el 9 d'octubre de 1936.

Perderen la vida lluitant al front republicà, prop de 140 olotins, sobretot en les batalles de l'Ebre i del Segre, que va ser on moriren més combatents.

178 homes, també es passaren al bàndol nacional i disset moriren al front defensant la causa franquista.

Altres soldats, intentaren passar-se al bàndol nacional al front i foren executats, o trobaren la mort per aquest motiu.

Alguns desertors i altres persones que consideraren en perill les seves vides, van tenir la sort, de poder amagar-se, fins al final de la guerra.

Molts altres, optaren per passar la frontera de França, on molts hi perderen la vida.

La Maria i en Josep Marc, visqueren aquest fet de ben a prop. La Maria ho visqué a través del seu germà, que fou un desertor i en Josep Marc, fou ell mateix un desertor.

Potser per la Maria, aquest és un aspecte de la guerra, que més la va marcar:

“El meu germà Esteve, que tenia vint-i-tres anys, va ser obligat a anar a la guerra, però ell no hi va voler anar i va desertar. Per aquesta raó, el Comitè sempre ens vigilava i venia més sovint, que no pas en altres cases.

A casa, també varem haver d'acollir persones de Teruel i refugiats d'altres llocs, que ens els havien portat a casa, perquè ens vigilessin. Es pensaven que l'Esteve, s'havia amagat al bosc i que potser venia a casa a sopar o a dinar. No ho sé jo, què es devien pensar!

Aquesta gent, menjaven i dormien a casa i entraven i sortien quan volien. Desconfiaven tant els del Comitè, que a casa, tampoc hi podia entrar cap home foraster, perquè sinó s'haguessin pensat que era l'Esteve, o qualsevol altre desertor.

L'Esteve, es va exiliar a França i no ens va escriure mai. De fet, no en varem saber mai més res d'ell.

Quan es va acabar la guerra, varem pensar que tornaria com molts altres, però ell mai no arribava. Un dia, va venir a casa un seu company i jo li vaig demanar per l'Esteve. Em va dir que l'Esteve s'havia mort. Jo, vaig caure com un sac a terra. Em vaig desmaiar, només en dir-me que era mort. Recordo molt bé aquest moment.

Durant la guerra, varen marxar cinc germans i només en varen tornar tres. L'Esteve com he dit, el varen matar a França i l'altre, que també va marxar, al cap de pocs dies el varen enxampar i el varen obligar a lluitar al bàndol republicà. Ell s'hi va negà i també el varen matar. Els altres quan va acabar la guerra, per sort, varen tornar.

La guerra per mi, va ser un cop molt fort. El pare mai més va tornar a ser el que era i la mare, tampoc”.

En Josep Marc, va viure aquesta experiència ell mateix:

“Nosaltres, varem passar la guerra molt malament. Tota la guerra, la varem passar a la Cadamont de Sant Miquel d’Agustí.

Jo de la guerra, me’n vaig escapar. Els últims dies, ens varem amagar al bosc en una barraca, jo i el meu pare, amb altres desertors. Ho varem fer, perquè passaven els soldats i s’emportaven a nois joves, perquè els hi ensenyessin el camí cap a França. Jo com que només tenia setze anys, em vaig amagar per no haver d’anar-hi.

Un dia a la nit, es varen presentar a la barraca tres homes. A casa teníem una euga i la deurien sentir. Quan varem anar a veure l’euga, que estava a la barraca, els homes varen anar fins allà. Nosaltres ja no hi estàvem en aquella barraca, però hi teníem foc encès. Ells, es pensaren que hi hauria el bouer i varen cridar:

- Sortiu bon home, que no us farem pas res!. Nosaltres marxem de la guerra!. Si voleu, us aixequem les mans enlaire!.

Quan ho varem sentir, els varem acompanyar cap a una altre barraca, perquè hi poguessin passar els últims dies”.

EL FINAL DE LA GUERRA I EL SEU COST HUMÀ

Als inicis de 1939, la sensació de derrota fou gairebé total, especialment després de la caiguda de Barcelona.

L’EXILI DE 1939

“ I la gent fugia... o s’amagava i en determinats moments hauríeu pogut veure el carrer Mulleras, en el darrer temps, ple de gom a gom, amb milers de refugiats que marxaven de casa, per buscar la pau en algun lloc. Quan arribaven a Coll d’Ares estimbaven els cotxes, provocant un amuntegament, com no us podeu imaginar.

Germans separats en fronts contraris, persones que en arribar a França ja eren conduïts directament als camps de concentració:

- *Franco o Negrín?*

- *A casa, vull anar.*

- *Doncs, a la cua*".³⁰

Entre el 28 de gener i el 12 de febrer de 1939, es calcula que creuaren la frontera francesa entre 440.000 i 480.000 persones, de les quals, entre 132.000 i 167.000, eren catalanes.

Quantificar el nombre d'olotins que s'exiliaren al final de la guerra civil, ha estat una tasca difícil per historiogràfics d'Olot.

La investigació sobre l'exili de 1939, ha estat molt complexa, ja que llevat d'algunes fonts policíiques i dels registres de les lleves, és la memòria oral i la recerca per vies indirectes, les que han ajudat més, en el recompte de les persones exiliades, a la ciutat d'Olot.

Cal doncs, com diu Jordi Pujiula, reconèixer que la memòria oral, tant per la recollida d'alguns noms, com per a les dades sobre les peripècies i els destins de l'exili, ha estat molt important.

Jordi Pujiula, ens diu també, que probablement una bona part dels olotins, s'exiliaren amb les tropes republicanes, en plena retirada.

La major part dels testimonis, parlen que passaren la ratlla a peu i per la muntanya, especialment els últims dies de gener, ja que la frontera de França, estigué tancada fins els primers dies del febrer de 1939.

Les rutes que es seguiren, no sempre foren les mateixes. Alguns, decidiren passar la frontera per la ruta de Sant Aniol d'Aguges fins l'hostal de la Muga. Altres, seguiren el camí de França des de Tortellà a Costoja o a Sant Llorenç de Cerdans. També a peu, per pobles com Camprodon o Molló.

La major part dels exiliats que arribaren a França, passaren per camps de concentració, que les autoritats habilitaren amb urgència i on homes i dones eren separats. L' Estat francès, no estava preparat per aquella allau humana i molts camps de concentració, s'hagueren

³⁰ Fragment extret de la pàgina 238 del llibre Fem Memòria de la Glòria Llinas i Miró i en Carles Aulí Vila.

d'improvisar, on van allotjar tots els exiliats, en unes condicions molt precàries. Els primers camps d'aquest exili, seran el d'Argelers, Sant Cebrià (Saint Cyprien), el de Barcarès i el d'Adge.

Passats els primers mesos, i després de l'esclat de la Segona Guerra Mundial, al setembre de 1939, hi hagué el retorn d'alguns exiliats a Catalunya, on molts, al cap de poc, foren detinguts, jutjats i executats a la presó de Girona. Altres restaren treballant en feines del camp, on molts també moriren, per les condicions precàries dels camps, que provocaren grans malalties.

Molts olotins, després de restar a França durant un temps, decidiren anar a Amèrica especialment gràcies a l'ajut de la JARE (Junta de Auxilio a los Republicanos Españoles), que va ser una institució fundada a França el 31 de juliol de 1939, per la Diputación Permanente de las Cortes Republicanas i la seva finalitat, era administrar recursos i béns per destinar-los a l'auxili de tots els espanyols que s'exiliaren a França.

A molts dels exiliats que es quedaren a França, retinguts en camps de concentració, lluny de casa seva, en unes condicions com he dit ja, extremadament precàries i després de totes les penalitats de la guerra, la Segona Guerra Mundial els comportà un destí encara més cruel.

Foren detinguts pels alemanys i anaren a parar en camps de concentració d'extermini nazi. Molts olotins, també col·laboraren amb la Resistència Francesa, després de l'ocupació de França per part dels alemanys.

Per la població d'Olot, censada al 1936, de 12. 547 habitants, l'exili va representar la pèrdua almenys d'un 1'76% de la població. Un 96% s'exiliaren a França i un 4% a Amèrica.

Pel que fa els polítics, s'exiliaren els que exerciren l'alcaldia durant la guerra: Joan de Garganta, Miquel de Garganta, Marian Sànchez, Antoni Planagumà, etc, els quals ja hem citat en pàgines anteriors.

Cal dir, que l'exili també significà la pèrdua de figures importants de la intel·lectualitat olotina com Joaquim Danés i Torras.

Segons la llista confeccionada per Jordi Pujiula, són 300 persones olotines les que s'exiliaren al final de la guerra.

Els meus avis de pagès, recorden molt bé, tota aquella allau d'olotins, que marxaren cap a l'exili:

“ Passava molta gent per la carretera nova. Recordo, que milicians i altres persones, deixaven pel camí matalassos i tot de coses, que s'havien emportat d'una casa i que després, quan ja no ho podien carregar més, ho deixàvem a qualsevol lloc.

Tota aquella gent que passava per la carretera, a vegades venien a buscar menjar a casa, o ens venien a demanar el camí, per marxar cap a França”

EL COST HUMÀ

LA REPRESSIÓ REPUBLICANA

Segons l'estudi realitzat per Jordi Pujiula, durant la repressió republicana, un total de 48 olotins, foren assassinats.

Durant els primers mesos de la guerra, foren 35 les persones que moriren en mans de republicans . Molts moriren lluny d'Olot, ja que anaren a cercar refugi en la seva ciutat d'origen.

Al 1937, cinc persones foren assassinades també, en intentar passar la frontera.

En els darrers dies de la guerra, foren assassinades vuit persones. Quatre d'elles, per diverses circumstàncies i les altres quatre, foren persones que vingueren a buscar refugi a la nostra ciutat o persones detingudes a la presó local.

Total.....48 persones.

Mitjana d'edat..... 41 anys.

Filiacions i professions..... 41'6% religiosos o sacerdots.

10 % guàrdies civils.

34 % tradicionalistes.

30 % de dretes o afiliats a la CEDA.

ELS MORTS AL FRONT

En acabar la guerra, es publicaren les llistes dels caiguts a l'exèrcit franquista, però no es registraren els morts de l'exèrcit republicà.

Els noms que s'han pogut recopilar són els de 134 persones, però Jordi Pujiula, s'inclina a pensar que poden ser entre 140 i 150.

Pel que fa les estadístiques, la mitjana d'edat es troba en els 29 anys.

MORTS AL FRONT NACIONAL O FRANQUISTA

La relació dels combatents morts en aquest bàndol, no fou cap problema d'investigació, com ho foren els morts del bàndol republicà, perquè fou divulgada àmpliament en acabar la guerra.

" Arriba España", publicà al 1939, una llista amb les fotografies i noms dels morts durant la guerra civil, sota el títol: "*Olotenses héroes de España*"

Al registre civil de defuncions, s'hi situen 17 persones i la mitjana d'edat era de 30 anys.

LES VÍCTIMES CIVILS

Durant la guerra, també es produïren altres morts a Olot, víctimes civils, a conseqüència dels fets bèl·lics.

Tres persones, foren víctimes del bombardeig d'Olot. Sis per l'esclat de bombes abandonades i altres morts per causes naturals, segurament, per les condicions precàries i l'escassetat d'aliments, que es visqueren durant el temps de la guerra.

ELS MORTS A L'EXILI

Miquel Pagès i Muntada, fou el primer olotí mort a l'exili, en un camp de concentració francès. Molts altres, moriren en camps d'extermini d'Alemanya i altres, per causes derivades de la guerra civil, per malaltia, falta d'higiene, etc.

EL BALANÇ FINAL

Repressió Republicana.....	48
Repressió franquista.....	22
Front republicà.....	134
Front franquista.....	17
Bombes (bombardeig + abandonades).....	8
Morts a la presó.....	5

TOTAL.....235
+
Exiliats.....300.
PÈRDUA POBLACIÓ.....600 (4'7%).

L'ENTRADA DELS NACIONALS

El dia 7 de febrer, es produí la volada d'alguns vagons de ferrocarrils a Olot i les darreres tropes republicanes en retirada, dinamitaren el pont de Colon, el pont de Ferro, el de les Móres i el de la carretera de Sant Joan de les Abadesses, per frenar l'avenç de l'exèrcit franquista. El pont de la carretera de Santa Pau, no es dinamità, perquè es confongueren les tropes franquistes amb tropes republicanes. A través d'aquest pont i del pont de Sant Roc, es produí l'avenç de l'exèrcit nacional, cap a l'interior de la nostra ciutat.

Les primeres en entrar, foren les tropes de la 82 divisió del Cos d'Exèrcit del Maestrado.

El pont de Ferro destruït per l'exèrcit republicà en retirada.

Entrada dels nacionals pel passeig de Barcelona.

"En el día de hoy, cautivo y desarmado el ejército rojo, han alcanzado las tropas nacionales sus últimos objetivos militares. La guerra ha terminado!"³¹

³¹ Discurs de Francisco Franco l'1 d'abril de 1939 a Burgos.

SEGONA ETAPA:
EL FRANQUISME
ADOLESCÈNCIA I MADURESA

*El cel és sols creuat per núvols negres
que ens porten la impressió crua d'hivern...
i aquells dies serens que disfrutàvem
presento que no tornaràn ja més...
Més no ha de durar sempre eixa tristesa;
perenne no ha de sé l'esllanguiment;
altra volta vindrà la primavera
i amb ella tornarà també el bon temps.
Floriran de bell nou les seques prades,
tornaran com abans els jorns serens !
disfrutant altre cop d'aquella calma
i aquell dolç benestar que sembla etern !*

Ramon Pla i Coral; *Elegia de tardor i del meu cor.*

EL FRANQUISME LA IMPOSICIÓ D'UNA DICTADURA (1939- 1975)

*“La fisonomia de la ciutat havia tornat a canviar. Novament tenia guarnició militar, fet que es traduiria en uns quants matrimonis de noies de la ciutat amb oficials i classes militars forasteres. Les empreses tèxtils i les altres havien continuat la producció i se n'obrien de noves; la imatgeria no donava abast a servir les comandes. Es treballava en la reconstrucció dels ponts de la carretera de Sant Joan les Abadesses i del de Ferro. També hi havia molta feina en la reconstrucció de les esglésies per poder dedicar-les de nou al culte”.*³²

El nou règim franquista, s'imposà a Olot, el mateix dia 7 de febrer de 1939, en què arribaren les primeres tropes nacionals a la ciutat.

El franquisme, es caracteritzà al llarg de tots aquests anys, per un autoritarisme extrem.

De seguida, es posà en funcionament, una política inspirada en els sistemes feixistes italià i alemany. El poder, passà a residir única i exclusivament en la figura de Francisco Franco Bahamonde, “ Caudillo” d'Espanya i l'únic partit polític possible fou el de la Falange Española Tradicionalista y de la JONS (FET y de las JONS).

El nou règim, abolí els estatuts d'autonomia i fomentà l'espanyolització dels territoris amb una identitat pròpia, amb la defensa d'Una “Espanya grande y libre”.

L'exèrcit i l'Església Catòlica, participaran activament en el règim i s'imposaran en la vida quotidiana dels nostres ciutadans. La religió esdevindrà un dels factors més importants i també ho faran, les constants visites de la Guàrdia Civil.

També es crearan organitzacions en massa, com el Frente de Juventudes, la Sección Femenina o el Sindicato Español Universitario.

El moviment estudiantil universitari, crearà a partir dels anys cinquanta una forta oposició cap al règim, que es mantindrà fins a l'acabament de la dictadura.

La societat espanyola, es veurà imposada per unes normes de comportament basades en la moral cristiana. Es prohibiran els matrimonis civils i el divorci i l'avortament es penalitzarà.

³² Fragment extret del llibre “ Memòries de la guerra i de l'exili i d'altres escrits” d'en Ramon Pla i Coral.

El puritanisme, també envairà totes les activitats socials i es durà a terme, una gran cesura dels mitjans de comunicació i d'expressió.

Els primers anys del règim, es destacaren per l'autarquia, la manca de matèries primeres, les cartilles de racionament i per el rebuig i l'aïllament dels països internacionals.

Als anys 40, el pes de la guerra encara es notava amb una gran força. La postguerra, moltes vegades fou pitjor que la mateixa guerra: destrosses materials, pèrdues de familiars, l'escassetat d'aliments, etc.

La guerra, provocà un impacte psicològic molt gran en la societat espanyola, que durant tot els anys quaranta, se'n veié ressentida.

Als anys 50, la població sentí la necessitat de tirar endavant i de deixar enrere un passat, difícil d'oblidar. A Olot, tornaren a prendre força els locals de ball, de cinema i de teatre i els nostres avis, moltes vegades trobaren en aquella època, les companyes o els companys de la seva vida. L'amor, es feu present al llarg d'aquests anys. La infantesa i l'adolescència, quedaven enrere per donar pas a l'entrada de la maduresa, que vindria acompanyada sovint, per la formació d'un nucli familiar.

Els anys 60 i els 70, es caracteritzaren per l'obertura en la mentalitat dels espanyols. Arribaran els anys de la revolució, els anys de la nova joventut.

Els fills, són els qui viuran durant un llarg temps, l'educació franquista que imposà el sistema i als anys 70 rebran l'entrada dels moviments liberals internacionals, de la música "disco" i de la nova moda.

Aquesta vegada no només els avis viuran aquest començament d'un canvi per a la societat espanyola, sinó que els fills en seran els protagonistes.

Els, hauran d'acostumar-se a la nova mentalitat dels joves i al començament d'aquest canvi, que poc a poc, anirà canviant tots els costums i les tradicions, que fins aleshores, s'havien mantingut en la vida dels nostres avis.

La societat començarà a canviar, però la duresa i l'autoritat del règim franquista, no abaixarà la guàrdia fins a la mort del dictador, el 20 de novembre del 1975.

ANYS 40 LA POSTGUERRA

“ Després de trenta-tres mesos d'absència vaig trobar que la gent havia envellit més de pressa del que correspon al natural pas del temps. Aquest període va ser, per a unes famílies, de dol, per la pèrdua d'algun familiar o fill en els avatars de la revolució i de la guerra; en d'altres s'estava trist per tenir fills o familiars en camps de concentració francesos o espanyols; en d'altres es tenia algun parent empresonat.

*En molts esperits havia niat l'afany de venjança. La comunitat havia passat per tràngols molt forts i tardaria anys a recobrar la tranquil·litat, si és que ho podia aconseguir”.*³³

LES CONSEQÜÈNCIES DE LA GUERRA

AUTARQUIA I RACIONAMENT

L'avi de pagès, amb la seva família. Al seu cantó, la seva mare, les germanes i el seu pare.

Un dels objectius principals en la primera etapa del règim, va ser l'autosuficiència econòmica. Per això, es va fomentar una política d'aïllament exterior i de substitució del lliure mercat, per la intervenció de l'Estat en l'economia.

Les importacions i les exportacions, eren controlades per l'Estat i calia una autorització administrativa, per dur-les a terme. Es pretenia reduir les importacions i això, va comportar

³³ Fragment extret del llibre “ Memòries de la guerra i de l'exili i d'altres escrits” d'en Ramon Pla i Coral.

l'encariment dels productes a importar, l'escassetat en els béns de consum i la manca de matèries primeres, que al seu torn, provocaren un descens de la producció industrial.

L'esclat de la Segona Guerra Mundial, també dificultà encara més la situació de manca de les matèries primeres, ja que dificultà el proveïment des de fora, dels productes que calien, per tirar endavant les indústries.

La manca de cotó, va fer que l'empresariat de filatura i el gènere de punt a la comarca, concentrat majoritàriament a Olot, utilitzés com a matèria primera, una barreja de cotó i llana, d'una qualitat més dubtosa.

Una sèrie de lleis i mesures, també afavoriren la creació d'empreses públiques. L'Estat, va prioritzar les inversions, en sectors vinculats als interessos de defensa militar.

El resultat, va ser un gran estancament econòmic, que va provocar una frenada en les tendències modernitzadores iniciades al segle XX.

L'autarquia doncs, comportà el control de l'Estat sobre el mercat i això provocà la manca d'abastament d'aliments i el racionament dels productes de primera necessitat, que es distribuïren per mitjà d'una cartilla de racionament.

A Olot, les noves autoritats, controlaven els preus i subministraven un racionament estricte a les botigues.

Per mitjà del setmanari "*¡Arriba España!*"³⁴, se'n feien conèixer les quantitats disponibles.

El nivell de vida de la població, també disminuï a causa de la inflació³⁵ i els sous baixos. La fam, va afectar una part significativa de la població i es van estendre un conjunt de malalties com el còlera, el tifus i la tuberculosi.

La taxació dels preus dels aliments, per sota del seu valor, també va comportar, que molts productors preferissin amagar la producció per vendre-la al mercat negre (estraperlo), que els proporcionava uns guanys més elevats.

³⁴ Setmanari franquista, òrgan de la FET y de les JONS local, creat el 12 de febrer de 1939.

³⁵ Increment dels preus.

En Josep Marc, recorda amb recel, el preu del pa, en aquella època:

“A part del miserable racionament que ens feien, totes les cases, havíem d’entregar un tant de menjar, del que fos. Si no el podies donar, havies de pagar-lo o buscar la quantitat de menjar que havies de donar, en un altre lloc.

En aquella època, menjarem pa de tota mena: de fajol, de blat de moro, d’arròs i de blat. A més a més, compràvem la farina d’estraperlo, a 15 pessetes el quilo i no en fèiem prou. La farina d’estraperlo, a 15 pessetes i nosaltres, només en cobràvem 7 de pessetes!”.

La Maria, m’explicà la història de la calaixera i les mongetes:

“Després de la guerra, ho passarem molt malament també. Amb el racionament, teníem una botiga, ja assenyada, on anàvem a buscar els aliments, com l’oli, la sal, el sucre, etc.

Ens donaven la meitat, del que realment una persona necessita per estar, com a mínim, mig ben alimentada.

De diners ja n’hi havia, el que passa que no valia res i el que si que no hi havia, era tiberi. Tothom volia practicar l’intercanvi. Jo tenia una calaixera, que el meu pare va manar fer a un fuster, de marbre, molt bonica. Quan la va tenir acabada, no ens la volia donar a canvi de diners, sinó a canvi de mongetes. És a dir, que no volia pas diners, sinó menjar!

El meu pare, es va enfadar amb el fuster, perquè en un principi, havien acordat a canvi de la calaixera, una quantitat de pessetes, que ara no me’n recordo, però el fuster, no ens la va voler donar, fins que no li varem donar la saca de mongetes.

A casa, també venia gent que no tenia menjar, a veure si li donàvem alguna cosa. Nosaltres, els donàvem alguna patata, una ceba, un tall de pa o alguna altra cosa.

Quan es va acabar la guerra, com que encara teníem les monedes que s’havien fet durant la República, i ja no tenien valor, ens les varen fer portar a l’Ajuntament. Llavors, hi havia sèries que eren bones i sèries que eren dolentes. Nosaltres, com que no les sabíem distingir, a l’Ajuntament, se’ns varen quedar totes les bones i ens varen tornar les dolentes”.

La meva àvia de pagès, recorda com si encara fos avui, quan el seu pare els deia; *Mainada poc pa!*:

“Aleshores, funcionàvem per intercanvi. Molíem blat o fèiem farro amb el moliner, i el canviàvem per coses de menjar, que nosaltres no teníem.

Allà als Hostalets, també ens varen fer un racionament d'aliments. Mitjançant una cartilla, podíem anar a buscar el que ens tocava de menjar.

També anàvem a collir herbes medicinals al camp, per anar a vendre-les i treure'n algun cèntim.

- Mainada poc pa!

Sempre recordaré quan el pare ens ho deia. Mira que el pa, és el més senzill que hi ha en aquest món, però com que la cosa estava tan malament, així anàvem.

Misèries com allò mai vistes, això és el que quedà de la guerra!”.

Per als germans Salgueda, va ser pitjor la postguerra, que la guerra. Després de la guerra, el seu tiet Narcís, no va voler continuar amb el negoci de paletes del seu pare i Anton Salgueda, el seu pare, com ja hem vist, es va morir l'any 1931. Els fills doncs, passaren a dependre de la situació econòmica de la seva mare, que havia tornat de treballar de França, però sense sort.

Tota la família, anava també amb cartilles de racionament. Una de les coses que recordo, que la meva àvia m'explicava, és que després de la guerra, varen arribar a passar molta gana. A casa seva, tenien una ampolla d'oli, que havia de durar molt de temps, ja que formava part del racionament. Quan ja només en quedaven quatre gotes, la giraven i esperaven a que caiguessin aquestes quatre gotes a la paella, per poder-hi posar una mica de farina i fregir-la.

El seu avi, també havia tingut en propietat seva, abans de morir, una casa pairal a la Pinya. Un dia, la meva besàvia, va enviar a la meva àvia i a en Pere, a buscar patates o alguna cosa per menjar, en aquella casa. Quan varen ser allà, després de caminar tots dos sols des d'Olot, els hi varen donar totes les patates podrides i les restes que els hi quedaven.

La Lourdes Castañer, va viure una situació totalment diferent, a partir d'aquells moments:

“ Les meves germanes, es varen posar de nou a treballar en el negoci de casa. El magatzem de gènere de punt que teníem, es va convertir en fàbrica, perquè el sector tèxtil va començar a rotllar una altra vegada. La perfumeria, també va continuar oberta.

Després de la guerra, a casa ens faltava sempre alguna cosa, però com que el negoci ens funcionava, podíem viure bé”.

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Amb el triomf dels nacionals, la repressió franquista arribà a les màximes cotes durant els primers anys de la postguerra i s'estengué durant tota la dictadura.

Es va voler destruir sistemàticament, totes aquelles persones, que eren considerades contràries al règim. Amb aquesta finalitat, es procedí a la institucionalització de la repressió i fins i tot, es crearen lleis i organismes per dur-la a terme, com per exemple la Llei de responsabilitats polítiques, creada al 1939.

Aquesta repressió, es feu més forta i patent als nuclis rurals, als petits pobles i a les comarques allunyades.

El dia 7 de febrer de 1939, diligències, informes i acusacions, ja iniciaren el clima de terror, que es començaria a viure a partir d'aquell dia i la presó local, s'omplí d'elements sospitosos pel nou règim.

A principis de març, s'inicià el trasllat de presos a Girona, on funcionava el tribunal militar per a tota la província. El dia 8 de març, començaren els afusellaments a la capital gironina.

Passaren per la presó de Girona, prop de 500 olotins, en diverses fases i temps de condemna. La xifra aproximada de les execucions a la presó de Girona, arriba a les 600 persones, però no s'han comprovat les execucions clandestines, les execucions als interrogatoris, etc. Per aquest motiu, no disposem de xifres oficials i que possiblement mai no seran conegudes.

La proximitat amb la frontera, feu que la repressió franquista a la Garrotxa, recaigués sobre personatges polítics gens destacats com milicians, simples afiliats, etc.

La tràgica dialèctica entre els avals i les denúncies formà part, durant anys, de la vida quotidiana. Alcaldes, caps de “Falanges” i membres del “Movimiento Nacional”, senyors rectors i altres personalitats dretanes, intervenien activament en la confecció de sumaris i eren els qui decidien moltes vegades la sort de l'acusat.

La incidència de la repressió, adquirí caràcter de revenja, amb el nombre d'assassinats durant el període republicà.

A la nostra ciutat, es calcula que foren executades 23 persones, a partir del final de la guerra i fins l'any 1942.

Altres reclutats, varen ser enviats als batallons de treballadors, dedicats a la realització d'obres de reconstrucció, en les quals havien de treballar, en unes condicions equiparables a la dels treballs forçats.

També es confiscaren les propietats de la majoria dels exiliats i dels polítics republicans i els béns dels partits, sindicats, associacions i d'entitats vinculades als republicans.

El dia 5 d'abril de 1938, tan bon punt l'exèrcit franquista entrà a les terres lleidatanes, Franco signà un decret, en què s'abolia l'Estatut de Catalunya i posava fi a l'autogovern. També hi hagué aleshores, un genocidi cultural: es van prohibir els símbols identitaris de Catalunya, es procedí a una nova retolació dels carrers, s'eliminaren els monuments públics i s'eliminà la llengua i la cultura catalana de la vida i els espais públics. El castellà, era considerada la única llengua oficial i de cultura, en tot l'Estat espanyol.

“Si els carrers poguessin parlar, denunciarien aquesta tortura dels canvis de noms, a què són sotmesos cada vegada que puja un nou règim. Reivindicarien dir-se senzillament “carrers” i prou”³⁶.

A Olot, les biblioteques van ser tancades i censurades, i això desencadenà una foguera de llibres al pati de l'Hospici, d'aquells volums, que es consideraven contraris al nou règim i d'altres foren arrabassats a particulars i a seus d'organitzacions i de partits d'esquerra. La

³⁶ Fragment extret de la pàgina 231 del llibre “Fem memòria” de la Glòria Llinàs i Miró i en Carles Aulí i Vila.

biblioteca i d'altres objectes del Centre Obrer, anaren a parar al riu, on anys més tard, encara es trobaren restes de la seva destrucció.

Aquesta vegada, per a la Lourdes Castañer, la cara de la moneda es va girar. A ella, a diferència de tots els que varen patir la repressió, aquesta vegada, la sort li va fer cantó:

“ Com que estàvem a Sant Privat, des d'allà al Mallol, varem veure l'arribada dels nacionals. Quan varen arribar, recordo que ens varem donar medalles, xocolata i “xuscos”. Estàvem molt contents, perquè durant la guerra, havíem passat molta gana.

Després de la guerra, es pot dir, que va canviar el pa. Els que havien manat durant la guerra, varen deixar de fer-ho, i els que no ho havíem fet, varen començar a fer-ho.

Els nacionals, una vegada varen ser a Olot, li van comunicar a la meva mare, qui eren els que varen matar el meu pare i li varen portar un paper, dient-li, que si signava, en pagarien les conseqüències.

La meva mare, s'hi va negà, perquè va dir, que encara que matessin a tots aquells que havien matat al meu pare, ell, ja no tornaria mai més. La meva mare, els va perdonar i aquest, és un dels gest, que sempre he admirat d'ella.

Durant la guerra els republicans varen matar molta gent, però després els nacionals també.

Matant a les persones, no se'n treu res”.

LA IMPOSICIÓ DE LA RELIGIÓ

L'Estat, es tornà a definir com un Estat confessional catòlic. La repressió republicana, provocà que l'Església s'unís al règim de Franco. La religió, obtingué un finançament públic molt generós i se li permeté el control del sistema educatiu i el predomini de la moral.

Si durant tota la dècada dels anys 30 la religió fou apartada de la societat i castigada durament, amb el triomf del franquisme, la religió començà de nou a formar part de la vida quotidiana dels nostres ciutadans. La religió, en aquells temps, fou un element altament sagrat i mai més ben dit.

Portant el baiard amb la imatge de Fàtima.

La Lourdes Castañer, és la primera començant per la dreta.

A Olot, les festivitats religioses, tornaren a imposar-se en la vida dels ciutadans, i durant aquesta dècada, es celebraren festivitats molt nombroses:

- Al juny de 1939, es va organitzar amb tota solemnitat, l'entrada de mossèn Butiñà, per prendre possessió de la parròquia de Sant Esteve.
- El juny de 1942, es celebrà a Olot, el centenari del naixement de Lliberata Ferrarons.
- Al setembre de 1945, es va promoure l'adoctrinament en massa de la població mitjançant la "*Santa Missió*" i el Via crucis per Sant Francesc, va ser un dels actes religiosos més emotius.

També tingueren una especial rellevància, les commemoracions de les diades destinades a recordar les víctimes de la repressió republicana, les quals passaren a ser considerades: *Caídos por Dios y por España (o por la patria).*

Un any després, fou alçada i beneïda la creu del Triai, en record a tots els caiguts en els Fets del Triai de 1936.

Els nostres protagonistes, recorden la religió com una cosa sagrada i obligatòria.

“Els diumenges, anar a missa era sagrat i a totes les festes religioses també. Per aquestes coses, si que havíem de tenir tot el temps del món!.

Allà als Hostalets feien dues misses, una missa a les vuit, que en deien la missa matí i una a les 11, que en deien la missa major. Nosaltres, normalment, sempre anàvem a la missa matí.

A part d'això, també resàvem el rosari cada dia, seguíem les normes de la Quaresma, etc”.

(Els avis de pagès).

“Els diumenges, tothom s'abillava i anava a missa. Tornant, ens canviàvem de roba i ens ficàvem a treballar”.

(Maria Grabulosa).

“Oh! llavors era obligat anar a missa!.

Quan anaves a combregar, Déu me'n guardi, si et queia una gota d'aigua a la boca, quan t'anaves a rentar la cara!. Hi havies d'anar ben bé en dejú.

Al dematí, anàvem a missa, que hi teníem una hora i mitja de camí i a la tarda a les set, resàvem el rosari.

Recordo que a Sant Miquel, hi celebraven una missa, on cada any una família diferent, havia de fer una coca i allà n'oferien un tall, a cada un dels assistents”.

(Josep Marc).

L'AIGUAT DE 1940

“ Ni els sants han aguantat l'embranchida; podeu comprovar-ho: des de l'Anònima Mató fins a Can Bochaca, passant per tots els tallers...

Com un raig de mànega, cames i caps sense desperdici floten riu avall”³⁷.

L'any 1940, va ser una dada molt representativa per Olot, ja que s'hi produí un aiguat, que afectà a tots els ciutadans olotins.

³⁷ Fragment extret de la pàgina 242 del llibre « Fem memòria » de la Glòria Llinàs i Miró i en Carles Aulí i Vila.

L'aiguat de 1940, des del punt de vista de pluges caigudes, és un fet excepcional, per la quantitat d'aigua que va arribar a ploure, que van del dia 17 al dia 20 d'octubre. Els registres superaren els 800 litres per metre quadrat, en tan sols 24 hores.

El riu Fluvià a traspasat el pont de Colom.

Una particularitat que té el riu Fluvià i que en determina el cabal, és el fet que travessa una zona volcànica. El Fluvià, pel seu pas per Olot, s'encaixa entre colades de lava i això provoca, que generi diferents salts d'aigua i sobretot, que si arriba molta aigua de cop, no la pugui absorbir. Aquest, s'encaixa a les zones del Tussol i del Collell i partir d'aquí, té espai suficient per distribuir-se. El problema, és que si aquest espai és ocupat per nosaltres, el que farà el riu quan hi passi, serà inundar.

L'any 1940, a més a més, hi havia una exposició elevada a les inundacions, en relació amb els rius. Feia només un any, que s'havia acabat la guerra civil. Els camps havien estat abandonats i les lleres del riu, estaven especialment brutes, per culpa de la caiguda dels ponts, quan foren bombardejats. Les runes del pont, que quedaren al fons del riu i els arbres caiguts, provocaren que l'aiguat s'ho emportés tot per davant i que es fes un tap.

Aquell any, es va donar la particularitat, que l'encaixament del riu, es va veure afectat per una barrera, que no va ésser capaç, d'assimilar tota l'aigua. Aquest fet, va provocar que a la zona del Collell, s'hi fes un meandre i que quan es va desbordar tota l'aigua, aquesta, va tirar en direcció recte. La força erosiva i la gran massa d'aigua, van provocar que el Fluvià, abandonés el seu antic curs fluvial i en fabricés un de nou, molt més recta.

Malgrat la persistent pluja del dia 17 d'octubre, ningú no es podia imaginar, les conseqüències, que se'n derivarien aquella matinada de la Fira de Sant Lluç.

ELS FETS

Les primeres zones de la ciutat, que van quedar greument afectades, van ser el pont i el passeig de Sant Roc, la Granja Soldevila, a l'actual barri dels Desemparats i el Passeig de Barcelona.

La pluja, continuà de manera desmesurada durant tres nits i el riu continuà pujant.

La tropa del primer batalló del regiment d'infanteria de muntanya número 65, va quedar aïllada al Grup Escolar, a l'actual Escola Malagraïda, habilitat provisionalment com a quartell militar, després de la guerra. L'aigua, anà pujant per tots els pisos i els soldats, començaren a entonar el "*Cara al Sol*", ja que veien la mort de ben a prop.

Un dels soldats del quartell militar, anà a parar a Can Masllorenç, on es va agafar als barrots i la gent de la casa, li tirà un llençol, perquè s'hi pogués agafar.

Els crits dels soldats, es sentiren quasi bé per tota la ciutat i fins i tot hi hagueren rumors de soldats morts. Quan la pluja anà minvant, el coronel va donar ordres de retirada i es refugiaren a l'Hospici.

La pujada del riu, va afectar fins i tot a la Plaça Clarà i mig carrer de Sant Rafel. L'Hotel del parc quedà inundat a l'igual que la fàbrica de papers Carlet (fàbrica de paper de fumar).

Una de les zones on els efectes van ser demolidors, va ser la compresa entre els carrers Vayreda, el Fontanella i el Fluvià, on l'aigua va assolir una altura de més de dos metres i mig i va causar nombrosos danys, els quals van posar en perill la vida de molts veïns.

No gaire lluny de la ronda del Fluvià, el pont de Santa Magdalena, es va taponar i va fer pujar desmesuradament, el nivell de l'aigua.

Ningú va dormir, va ser una nit de por i de pànic. Els que varen evacuar de la vora del riu, els portaren al cinema Ideal, però després els varen haver de traslladar, perquè l'aigua també ja entrava a l'antic cinema.

A altres, els portaren a l'Ajuntament, per refer als damnificats.

L'endemà al matí, un cop havia baixat el nivell de l'aigua, el paisatge era desolador.

El fang, va ocupar les zones més properes del riu, arbres caiguts, gran quantitats de runes i fins i tot animals morts, formaven part del paisatge. Allà on havia arribat el nivell de l'aigua, hi havia quedat la marca.

La roba, també quedà plena de fang:

“Como caso especial y a fin de proceder el lavado de ropa de personas que han quedado sin vestido, se autoriza a Don Andres Sancliment para que pueda hacer funcionar un monitor de $\frac{3}{4}$ de H. P, durante la noche de hoy y mañana”.

Olot, 21 de Octubre de 1940

El Alcalde.

EL MOLÍ DEL COLLELL

Paratges del Collell.

Al Molí del Collell d'Olot, l'aigua es va endur una família sencera riu avall.

La família, al veure's en perill, es va instal·lar en una cabanya, situada molt més amunt del Molí.

Al Molí, no hi va arribar l'aigua, però en canvi a la cabanya, l'aigua els va anar a buscar, destruint la meitat d'aquesta i emportant-se la família sencera.

Es diu, que les espelmes quedaren enceses i el porró de vi intacte, també dos llums de carbó, el gos i la paella amb els fesols i la cansalada.

Al pare, el varen trobar abans d'arribar a Can Basils, en un prat. Els dos nens, bessons, es van trobar als jardins de Can Malagrida.

A Ca l' Aubert hi havia un taller de sants, i un dia quan un treballador va anar a netejar el taller, va veure un braç que sortia i es va pensar que era un sant que havia caigut. En realitat, resultà ser la mare. També moriren dos nenes bessones.

Al cap d'un mes en trobaren una, després de que un gos se li hagués menjat una cama. A l'altre bessona, no la trobaren mai més.

A banda de les víctimes del Molí del Collell, una altra de les víctimes que va morir en aquest aiguat, va ser Jaume Serrat, que era taxista.

*“En Jaume Serra i Puig, conegut com en “Met”, a la cruïlla de la carretera d'Olot a les Preses amb el camí de Sant Martí del Corb, morí negat en el seu taxi. Un seu company, en Miquel Font, aconseguí salvar-se nedant en lluita contra l'empremta del torrent. Al molí del Collell, hi van haver vuit desapareguts”.*³⁸

LA MOBILITZACIÓ DELS CIUTADANS

La situació d'excepcionalitat de la gran catàstrofe, va provocar la mobilització de tota la ciutat.

Recuperar la normalitat, es va convertir, en la principal prioritat dels olotins.

Durant els dies següents, tota la ciutat va fer una campanya de neteja i d'ajuda, per reconstruir els desastres de la inundació.

També s'organitzaren espectacles i actes benèfics, per distreure a la ciutat i es feren les cases barates de Sant Miquel, pels damnificats a l'aiguat.

Hi hagueren campanyes de vacuna, contra possibles malalties.

La reconstrucció de la ciutat, va ser lenta, ja que moltes indústries que es trobaven vora de riu, quedaren molt malmeses.

Tota la gent que visqué l'aiguat, no podran oblidar mai, l'experiència que van viure aquell any.

Els avis del treball, tampoc han oblidat com va ser aquell aiguat de 1940 i cadascun d'ells, m'ha explicat com va viure, aquells dies d'intenses pluges.

³⁸ Fragment extret de la pàgina 243 del llibre « Fem memòria » de la Glòria Llinàs i Miró i en Carles Aulí i Vila.

“A casa, on hi guardàvem els porcs, quan va començar a ploure, no ens en varem donar compte i quan varem anar a mirar com estaven els porcs, ja nedaven per sobre l'aigua.

Nosaltres, perquè no els passés res, els hi varem obrir la porta de casa i els varem deixar entrar.

Les collites, també es varen fer malbé quasi totes”.

(Maria Grabulosa)

“De l'aiguat me'n recordo força bé, perquè ja era una mica gran. Els porcs, pensa que nedaven per allà a l'aigua i el riu, baixava per cada cantó del molí!

Arran de l'aiguat, varem estar uns anys, en què els camps, varen quedar plens de pedres i de roques, que l'aigua havia arrastrat. Va ser terrible!

Ens varem quedar sense res per poder menjar. Encara tinc la imatge del meu pare i els meus dos germans, traient aquelles grans pedres, per poder arreglar els camps.

La quadre dels porcs, també va quedar destrossada, però al molí no li va passar res”.

(La meva àvia de pagès)

“L'aiguat va tenir lloc a Olot, a l'època en què nosaltres, havíem reprès l'activitat del magatzem tèxtil. Un dia a la nit, va venir a casa la meva germana Lluïsa i ens va dir, que havíem de sortir al carrer a veure què estava passant. Ens va explicar, que l'aigua ja arribava fins a dalt del pont de Colon.

Al principi, la gent d'Olot s'estranyava pel que estava passant, però no s'alarmà. Mica en mica, però, l'aigua va anar pujant de nivell. Aquella nit, no varem dormir, perquè estàvem preocupats per l'estat del magatzem.

Mira, ara fa poc temps, que varen venir a pintar la paret del magatzem, perquè encara hi havia la senyal del nivell de l'aigua”.

(Lourdes Castañer)

LA REPRESA DE L'ENSENYAMENT

Com ja he dit, els germans Salgueda, amb la mort del seu avi, l'estancament del negoci familiar i que passaren a dependre de l'escassa economia de la mare, va fer que les coses a l'escola, també canviessin.

Després de la guerra, la meva àvia, va tornar anar al Cor de Maria, però aquesta vegada, en el grup de nenes no benestants econòmicament. Tot i que no era interna, perquè no s'hi quedava a menjar ni a dormir, va haver de viure totes les diferències, que aquell nou canvi els comportava. Totes les nenes que abans anaven amb ella i que varen poder continuar en el grup de les benestants, la varen fer de costat.

La Marina, la més petita, no havia estudiat ja abans de la guerra i després, només va anar durant dos anys al Grup Escolar, que el varen traslladar a l'Hospici, perquè l'edifici on havia estat antigament, va ser habilitat per una caserna pels militars.

Als 12 anys, ja es posà a treballar.

La meva àvia de pagès, un cop va haver acabat la guerra, va anar a l'escola fins als dotze o tretze anys:

“ Quan varem ser més grans, als set o vuit anys, varem anar a l'escola amb la senyora Mestre, fins als dotze o tretze anys.

Primer vaig anar amb una senyora Mestre i després a en Bas, amb dues monges. Només hi anava amb nenes i quan hi anava, ho tenia molt lluny i havíem de caminar molt i molt. Teníem, més o menys, mitja hora i tres quarts per arribar i després, tornàvem a peu també.

A l'escola però, hi anàvem de matins i de tardes, i quan sortíem havíem d'anar a ajudar en les feines de casa”.

En Josep Marc, recorda el canvi que hi va haver:

“ És clar, nosaltres abans de la guerra, amb la República, estudiàvem en català i després de la

guerra, varem haver d'estudiar en castellà. A mi però, tampoc em va afectar, perquè a estudi, només hi vaig anar durant quatre anys més i només un cop a la setmana. Després a la tarda, havíem d'anar a guardar el bestiar.

Cada dia al vespre, havíem d'anar a buscar el ramat d'ovelles, cabres i vaques i portar-les cap a casa. Ara, en canvi, el bestiar està fora dia i nit i no passa res”.

A la Lourdes, li va tocar estudiar fora de casa:

“ Després de la guerra, em varen portar a estudiar a Vic, però com que jo m'enyorava tant allà, vaig tornar a Olot.

A Olot, vaig tornar a anar al Cor de Maria, que després ja hi feien els estudis superiors, on vaig fer aprenentatge mercantil, junt amb altres amigues d'aquí a Olot. Estudiàvem a Olot, però els exàmens, els havíem d'anar a fer a l'escola de comerç de Barcelona”.

Després de sortir d'escola, de retorn a casa. La Lourdes Castañer, és la tercera començant per l'esquerra.

Brenant al pati. La Lourdes, és la primera de l'esquerra.

En aquest apartat, també m'agradaria explicar el testimoni de la Marta Cels, la meva tieta, que després es casà amb en Pere Salgueda.

Durant la guerra, la Marta, va marxar a peu cap a França amb la seva tieta, per fugir de la guerra. A França, es van instal·lar a Sant Llorenç, amb el que més tard passaria a ser l'oncle Leonides.

Als tretze anys, al 1940, va tornar a Olot, novament a peu. A Olot, va anar a estudiar al Grup Escolar, que com ja he dit, s'havia traslladat a l'edifici de l'Hospici.

De la seva estada al Grup Escolar, amb va explicar el següent:

“ Vaig tenir a la senyoreta Josefina Font, que m'estimava molt. Recordo, que sempre ens feien cantar el “Cara al Sol” i un dia, jo no vaig aixecar el braç enlaire. La senyoreta Font, em va fer quedar després de classe i em va preguntar, per quin motiu jo no havia aixecat al braç. Jo li vaig contestar, que era perquè estava trista, perquè el meu pare estava a França i fins i tot ella, es va ficar a plorar.

Com que era l'hora de plegar i sempre venia Doña Nita, la directora, a tancar les classes, si m'hagués vist xerrant amb la senyoreta Font, m'hagués castigat, però la senyoreta Font, perquè no em passés res, va dir que m'havia deixat un llibre i Doña Nita, no en va saber res”.

En Jaume Masllorenç, el futur marit de la Marina, mai va anar a escola, sinó que tot el que va aprendre, va ser en una conferència amb un capellà.

Als deu anys, ell també ja es va ficar a treballar per “mosso” i als dotze, en un taller de sants:

“ Als deu anys, ja em vaig posar a treballar per mosso, on em donaven deu pessetes i als dotze, en un taller de sants, sense assegurar, perquè fins als catorze anys no t'asseguraven.

Mira que és tragèdia això!

Als catorze anys, em varen proposar de ser tintorer i em va posar a treballar a la tintoreria de Can Companys i allà hi vaig estar fins als disset anys.

Després em varen fer anar durant quatre mesos a Vic, a fer de tintorer i quan vaig tornar em varen fer l'amo de feines. Imagina't que et diuen això als disset anys, em sentia com si fos Déu.

A més a més, a partir d'aquí, em varen començar a pagar molt bé i no vaig tenir mai problemes per res”.

EL TREBALL

La meva àvia, va treballar durant la postguerra a “Manufacturas de Olot S.A”, una antiga fàbrica tèxtil d’Olot.

Quan va haver fet els vint anys, va anar a viure a casa d’uns amics a Barcelona, per estudiar manicura. Allà, va conèixer a l’Eduard, que era cantant d’orquestra. Durant el temps que ella va estar estudiant a Barcelona, la seva mare es va tornar a casar de nou, amb un home que també era vidu i que tenia cinc fills.

La meva àvia, passejant pels carrers d’Olot.

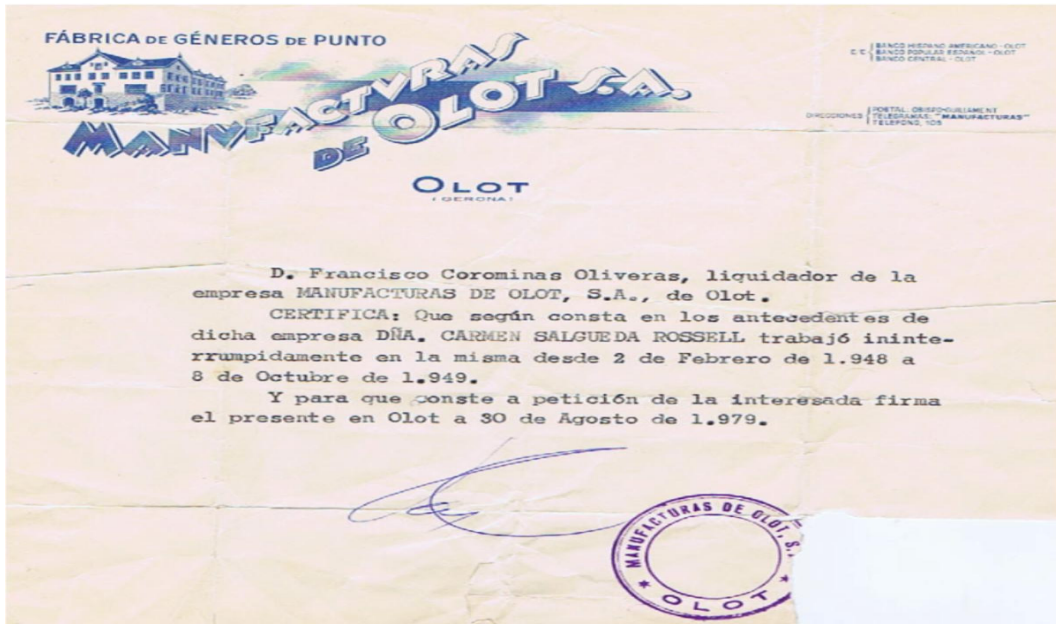
Això, va complicar la situació a casa dels Salgueda, la penúria es feu més gran, perquè ja no eren quatre persones, sinó deu.

La meva àvia a l’esquerra, als 24 anys.

*La meva àvia, altra vegada a l’esquerra,
als 25 anys.*

Document de Manufacturas de Olot S.A

La Marina, començà a treballar ja amb dotze anys a Can Simón, on havia de treballar amb productes químics i com que una nena tan petita, no podia estar treballant en un lloc tan perillós, passar a treballar a Can Jombi.

El meu avi de pagès, un cop va haver passat al guerra, als 16 anys, es va ficar a treballar per “mosso” a Can Calet i després va anar a fer el servei militar, durant vint-i-vuit mesos.

L'àvia de pagès, es quedà a casa, per seguir ajudant en les feines del camp.

LA REORGANITZACIÓ DE L'OPOSICIÓ

Les organitzacions polítiques i sindicals com la CNT, la UGT, el PSOE, el PSUC, el POUM i ERC, es reconstruïren en la clandestinitat.

Al 1940, es creà el Front Nacional de Catalunya a París (ERC i Estat Català) i al 1945, el Moviment Socialista de Catalunya (POUM i PSUC). En aquells temps, també emprengueren la construcció d'una oposició, els maquis, els comunistes i els anarquistes, que entraren a les zones rurals d'Espanya. L'acció més destacada fou la invasió a la Vall d'Aran.

Al final de la dècada dels 40, també començà a ressorgir a Espanya un tímid moviment de protesta popular, dut a terme per les classes obreres.

En Josep Marc Masegur, va haver d'anar a combatre els maquis a la Vall d'Aran:

“ Al 1944, vaig anar a fer la “mili”³⁹ a la Vall d'Aran, a combatre els maquis. Al meu batalló, van morir vint-i-quatre homes, que ara estan enterrats a Vielha. A mi em varen llicenciar a les Bordes.

Anàvem mal vestits, mal calçats i mal alimentats. Varem quedar incomunicats a la Vall d'Aran, perquè la meitat dels pobles, estaven sota el control dels maquis. Si hi havia 33 pobles, ells en dominaven 16 i Vielha, era la frontera que dividia els dos territoris.

Totes les mercaderies, entraven amb vagonetes pel túnel, que encara no era acabat. Quan arribaven les patates, arribaven ben vermelles, perquè quedaven glaçades.

Varem passar molta gana. Un dia, jo i dos companys més, varem agafar un eriçó, el varem escorçar, el varem fer a la brasa i ens el varem menjar, sense sal ni res.

Per sopar, ens donaven fesols negres, dotze o tretze grams de sucre i amb això, havies d'aguantar fins l'endemà.

L'endemà, et donaven un cafè d'ordi, que el torraven amb llauna, on hi solien posar tres quilos de cafè pur, sense sucre, perquè els intendents, es venien d'estraperlo el sucre i el cafè per fer diners.

També ens donaven un “xusco”⁴⁰, que jo ara no puc veure com els tiren a les escombraries, perquè em fa llàstima. Llavors nosaltres, l'haguérem collit de tot arreu.

Com que ens donaven tan poca cosa, abans de dinar, ja ens havíem menjat el “xusco”.

A la “mili”, quan parlàvem català, els oficials ens deien:

- Que hablan estos perros catalanes!.

A més a més, per anar a la “mili”, havies de saber parlar el castellà. Sort que jo el vaig aprendre, a còpia de sentir la Guàrdia Civil xerrar, quan venien a casa.

Vivint d'aquesta manera, m'hi vaig estar dos anys i quatre mesos”.

³⁹ El servei militar

⁴⁰ Era com un panet integral.

ANYS 50 EL TEMPS DEL SILENCI

“Tots els qui acabada la guerra ja éreu una miqueta grans, segurament encara recordareu les dues frases: “saludo a Franco” i “Arriba España” . S’havia de posar als sobres de les cartes, als programes i cartells, a l’encapçalament de qualsevol instància o documents adreçats a l’Administració.

*(...) Igualment s’esdevingué amb l’acabament de tots els papers procedents o adreçats a les oficines públiques i en alguns de particulars fins i tot, i que era obligat que acabessin d’aquesta manera: por Dios, por España y su revolución nacional sindicalista, i a continuació la signatura”:*⁴¹

LA SITUACIÓ ECONÒMICA

El Firal als anys 50.

La situació econòmica, era molt difícil: la producció augmentava lentament i el nivell de vida a Espanya, era molt inferior al dels altres països europeus. Dintre el règim augmentaven les pressions, dels qui defensaven un canvi profund en l’economia, es necessitava posar fi a l’autarquia i procedir a la liberalització de l’economia.

Entre l’any 1956 i 1958, es van produir una onada de protestes obreres i els primers moviments de dissidència a la universitat. Aquestes primeres revoltes dels d’estudiants a les Universitats de Barcelona i Madrid, van ser l’inici d’un important moviment en contra del franquisme.

⁴¹ Fragment extret del llibre “ Memòries de la guerra i de l’exili i d’altres escrits” d’en Ramon Pla i Coral.

La crítica situació econòmica, l'augment de la protesta social i les noves relacions, van menar a Franco, cap a un nou canvi de govern.

A Olot, es començà a produir una lenta evolució de la situació econòmica, que va mantenir-se, durant tota la dècada dels 50.

L'autarquia, es va mantenir fins l'any 1959, però les cartilles de racionament, van desaparèixer al 1952.

L'OCI

Anar a ballar o veure un film al cinema, eren algunes de les activitats amb què la gent, podia divertir-se en aquells anys.

Després d'uns anys molt durs per a la nostra població, l'oci tornà a formar part, de la vida dels nostres olotins. La guerra, no s'oblidava, però ara, calia tirar endavant.

El Ball Pla al barri de Sant Miquel.

L'ESPORT

El futbol, era l'esport, que en aquells anys, atreia el major nombre d'espectadors i cada poble, tenia el seu propi equip.

També es practicaven altres esports, com el bàsquet, l'hoquei, el patinatge i l'handbol, impulsats per la secció esportiva del Centre Catòlic.

L'any 1953, es va celebrar la primera travessia Tussols- Basil. Es va crear el Club Natació Olot, que va tenir la seva primera "piscina" al riu i el gimnàs a l'edifici de la Indústria i Comerç.

Unes altres pràctiques esportives d'aquells anys, foren l'esquí (Centre Excursionista), la pesca (Foment de la pesca), el ciclisme (Club ciclista Olot, 1955), escacs, billar, atletisme, etc.

Totes elles, van contribuir a posar les bases, del que avui en dia, és la pràctica esportiva a la comarca.

LA RÀDIO

Un mitjà que contribuí a la transformació de la vida dels olotins, fou la creació de Ràdio Olot al 1951, que pertanyia a la cadena del "Movimiento" i que es decantà per les conferències, les xerrades, les notícies de caire cultural i la retransmissió d'obres en català.

EL TEATRE I EL CINEMA

Era per la Festa Major, quan tenia lloc la representació d'alguna obra teatral excepcional (sarsueles, òperes i espectacles lírics), al Teatre Principal. També a l'Orfeó Popular, es van fer nombroses representacions, amb una especial participació infantil.

El Centre Catòlic, destacà pels seus pastorets i el Casal Marià, per obres dramàtiques en català.

El cinema, ja tenia una clara tradició de massa a Olot, des d'abans de la guerra. Als anys 40, es feren sessions cinematogràfiques al Teatre Principal, a l'Ideal Park, al cinema Núria, al Centre Catòlic i al cinema Colon, inaugurat al 1947.

Lourdes Castañer de cara, fent el toc a la terrassa de l'Ideal Park

Els films, venien censurats per la Falange, menys al Centre Catòlic, que ho eren per l'autoritat eclesiàstica.

A totes les sessions, a més a més, s'hi havia de projectar el NODO (el noticiari propagandístic del règim). Es podia fumar i menjar qualsevol cosa.

“ Com que el meu pare havia set president del Centre Catòlic, després de la guerra hi varem continuar anant. Els diumenges hi anava a veure pel·lícules infantils o a ballar sardanes”.

(Lourdes Castañer).

LA PLAÇA DE BRAUS

Expectació a la plaça de braus.

La plaça de Braus, ja funcionava a Olot abans de la guerra civil. Després, durant els tres anys de la guerra, les activitats s'interromperen i ja no hi hagueren braus. En acabar la guerra però, les corregudes recomençaren, potser amb més força que mai.

A més de les corregudes de braus, també es celebraren a la plaça, altres actes i espectacles, com concursos de sardanes, festes nocturnes folklòriques i espectacles de circ.

EL BALL

Les tardes de ball, tenien com a marc dues sales a Olot: La Indústria i Comerç, al carrer Crivillers i el Saló de Festes de l'Ideal Park.

Les sessions de ball, quedaven interrompudes els dies de Quaresma, menys el dia de Sant Josep.

Un dels balls, que cal destacar més, és el Ball- Pla, celebrat durant la Festa Major.

La Maria, explicava com era l'oci a pagès, després de la guerra:

“Els homes, els diumenges, anaven a Ca l'Enric, on jugaven a cartes, feien balls, etc. Les dones, ens quedàvem a casa”.

(Maria Grabulosa)

Ballant a la Indústria i Comerç.

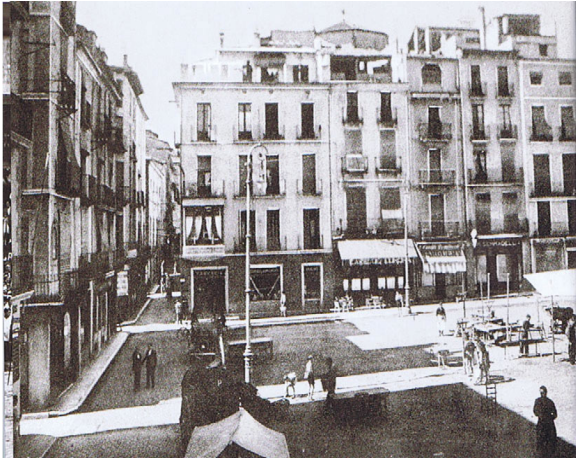
EL FESTEIG I LA FORMACIÓ D'UN NUCLI FAMILIAR

*"Oh qui tingués setze anys altra vegada
Carrer Major i poguer-t'hi passejar
com feiem abans amb els amics de sempre
de set a nou del vespre amunt i avall.*

*[...]Unes noies també hi feien estada
tot el carrer n'estava il.luminat!
és l'edat que l'amor el cor ens truca
i ens deixa del tot asserenat.*

*Potser la rossa avui, demà la bruna
ens sentíem un xic enamorats
i si per cas una d'elles ens mirava
els nostre jove cor quin bategar!"⁴²*

⁴² Fragment extret del llibre " Memòries de la guerra i de l'exili i d'altres escrits" d'en Ramon Pla i Coral; pàgina 53.

El Carrer Major.

Un dels episodis que més m'ha agradat escoltar dels protagonistes, ha estat sens dubte, l'episodi de l'arribada de l'amor.

En plena joventut, molts van trobar els companys i les companyes de la vida, a través de les sessions de balls, que com ja he dit, es duïen a terme en diversos locals olotins.

Amb l'amor, va arribar el festeig, ple de vida i més tard el casament, que molt sovint, anava acompanyat per la formació d'un nucli familiar.

Als anys 50, els nostres protagonistes, no només van conèixer l'amor, sinó que aquest, també va donar els seus fruits. La majoria dels fills dels protagonistes, naixeren en aquesta època i amb ells, començà un nou estil de vida, una nova vida, plena de responsabilitats i dedicada plenament a la vida familiar.

Ja no eren aquells infants, aferrats al pare i la mare, sinó que ara, els tocava donar el pas cap a la maduresa, a través l'emancipació i la creació d'un nou nucli familiar.

LA MARIA I LA SEVA MÀGICA HISTÒRIA D'AMOR

El primer testimoni que m'agradaria explicar, és el de la Maria. Ella, ja es casà als anys 40, però per no separar-la de la resta, he decidit explicar la seva petita història d'amor, als anys 50, juntament amb les altres:

“ A al meu home, el vaig conèixer, quan jo deuria tenir vint anys. A casa meva, van haver de llogar un noi, perquè els ajudés i el varem llogar amb ell. Així és com vaig conèixer l'Àngel.

A casa treballant, s'hi va estar durant dos anys i després, li va tocar anar a fer el servei militar, perquè no l'havia fet quan li tocava.

A el meu home, se li van morir els pares i vivia en una casa a dalt de la muntanya, per això, ell tampoc no va anar a l'escola. Quan va ser més gran, als vint-i-quatre anys, com he dit, va haver d'anar a fer el servei militar a Zamora i va haver d'aprendre el castellà.

El nostre padrí de bodes, que ara té 93 anys, va veure que el meu home no era "burro" i que en podia aprendre. Va ser ell, qui li va ensenyar el castellà i també a llegir i a escriure.

Sort d'aquell pobre noi que el va ensenyar!

El meu home, també va ser un desertor durant la guerra civil. Es va amagar al bosc, amb tres o quatre nois més durant uns dos anys i els de casa seva, li anaven a portar menjar a les nits.

Era molt trist, el que passava en aquella època!. S'ho van passar molt malament els desertors, sempre amb la por al cor de que els trobessin.

Quan l'Àngel se'n va anar a fer el servei militar, a els de casa meva, els hi hagués agradat que m'hagués casat amb un altre home. Al meu home, se l'estimaven molt, però l'altre, creien que era més bon partit, tenia més diners.

Jo, no vaig voler de cap de les maneres. Li vaig prometre a l'Àngel, que l'esperaria, passés el que passés.

Després, quan va tornar del servei militar, varem estar un temps festejant i més tard ens varem casar. La veritat, és que no teníem gaire temps per festejar. Ell, per venir-me a veure, havia de fer una hora i mitja de camí a peu. Només ens vèiem els diumenges i ja pots comptar, una estoneta a la tarda un parell d'hores i prou. És clar, entre el temps de venir i el temps de tornar, ja havia passat molta estona.

De vegades, passava moments, en què m'hagués agradat estar amb ell o explicar-li alguna cosa en un moment determinat, però abans, no teníem ni telèfon, ni cap mètode. Per aquesta raó, a mi se'm fa tan estrany, que el jovent d'avui en dia, quan festegen, es poden veure i trucar cada dia.

L'Àngel, era un home, que no és pas que tingués molts diners, però jo me l'estimava molt, era molt bon home".

Després de casar-se, la Maria i l'Àngel, van començar una nova vida a la vall de Bianya, concretament al Molí, on va formar la seva pròpia família:

“ Després de casar-me amb l'Àngel, ens en varem anar a viure a la Vall de Bianya. Ell feia de pagès i jo feia les feines de la casa i l'ajudava.

El nostre amo, era el de Can Trincheria. Ara la casa dels Trincheria, és de l'Ajuntament i a vegades i fan actes. Així doncs, els amos vivien a la vila i nosaltres al Molí, a la Vall de Bianya.

Una de els coses que més recordo, era quan anàvem al mercat a vendre.

Agafàvem un cistell ple d'ous, pollastres o conills, el que tinguéssim vaja. Després, marxàvem de casa ben carregats i havíem de fer quasi bé dos hores a peu, per arribar-hi. Per això, pel camí ens emportàvem una taronja o un llonguet, per fer passar la gana.

No és com ara, que tot el que comprem ho carreguem al cotxe. Abans, tot s'havia de fer a peu.

Allà al mercat, veníem el que portàvem i després compràvem el que no produïem a casa, com per exemple oli.

Ara recordo, que quan el meu home escoltava la ràdio, jo tenia por, perquè sentia veus, però no veia a ningú més i no sabia d'on venia. Ara la ràdio, em fa molta companyia.

Quan estàvem malalts, els veïns ens ajudàvem uns als altres. Ens portàvem una rajola de xocolata o alguna coseta. Els veïns d'allà, érem com una família. Com diu aquella dita: val més un veí a la porta, que un parent a Mallorca.

Quan vaig deixar de viure a Cogolls amb els meus pares, ja no els podia veure mai. Si hi volia anar, havia d'agafar el tren i anar a Sant Feliu de Pallerols i des d'allà fins a Cogolls mitja hora a peu.

Quan vivíem al Molí, vaig tenir la meva primera filla, la Maria, que va ser l'única que va néixer a l'Hospital d'Olot. A l'hospital, m'hi vaig estar quatre o cinc dies.

Al cap de deu anys, vaig tenir a la Maria Tresa. Aquesta vegada, va venir la llevadora a casa i més tard, va néixer en Miquel.

Tots tres, van passar la seva infantesa, en aquella casa”.

ELS SACRIFICIS DE L'AMOR EN AQUELLS TEMPS

En Josep Marc, va conèixer a la seva dona anant a ballar i el que més recorda, són les llargues caminades per la muntanya:

“ A la meva dona, la vaig conèixer quan anàvem a ballar. Ella era de Mieres i per anar-la a veure, havia de caminar dos hores i mitja. Després, quan va passar a ser la minyona de Cal Metge de Mieres, només hi tenia una hora i mitja.

Al cap d'un temps, se'n va anar a viure a La Cot i llavors, havia de caminar quatre hores!

Imagina't, passant per la muntanya!.

Em vaig comprar una bicicleta i pujava fins a Can Xel i des d'allà, empenia el recorregut a peu.

Quan tronava a marxar, deixava la bicicleta a Mieres i feia una hora de muntanya, tot sol, cap a casa.

Aquelles muntanyes, les he conegut de dia i nit. Me les conec molt bé!.

Varem estar un temps festejant, i al 1950 ens varem casar”.

En Josep Marc, també va anar a viure en un lloc nou amb la seva dona:

“ Al 1951, un any després de casar-nos, varem anar a viure a La Cot. Vaig haver de plegar de treballar al bosc, com sempre ho havia fet i em vaig ficar a treballar de manobre, a Can Canya. Allà, en vaig aprendre bastant “.

LES CASES DE LA NOSTRA VIDA

Els meus avis de pagès, no es van conèixer durant aquesta època. Ells, ja es coneixien de tota la vida:

“ Nosaltres dos, ens coneixíem de tota la vida, perquè érem veïns allà als Hostalets. Encara recordo, quan anava a robar fuites als arbres que el teu avi tenia allà a casa seva.

Al 1950, varem començar a festejar i al cap d'un any crec, que ja ens varem casar”

Després, varen començar a fer vida i a formar el seu nucli familiar, en diferents cases, al llarg d'aquests anys i fins als anys 80:

Cal Teixidor; Hostalets (1951- 1953):

“ Ens hi varem passar dos anys, després de casar-nos, al 1951 varem tenir la nostra primera filla, la Ma Àngels. Durant aquells dos anys, l'avi encara treballava de “mosso” a Can Calet”.

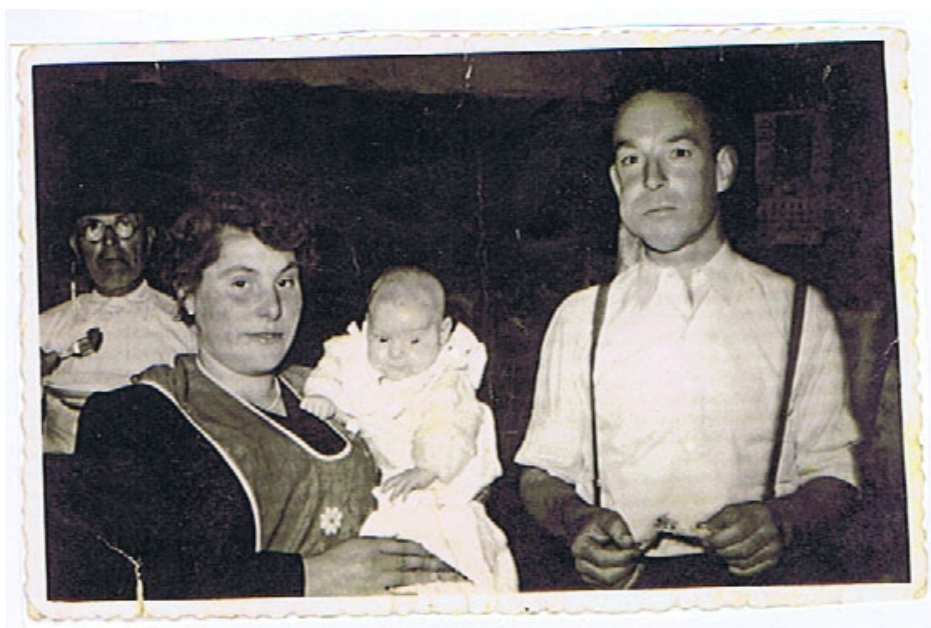
Mas Massegur; Sant Privat d'en Bas (1953- 1956):

“ Durant tres anys, varem treballar de masovers (majordoms) al Mas Massegur. Treballàvem per un amo que tenia molt de bestiar i a canvi, cobràvem un sou. Anàvem a terços (3/5), tres per nosaltres i dos per l'amo.

Al cap d'un any i mig, al 1953, va néixer la Mercè i al cap de tres anys, al 1955, en Jaume”.

La casa nova, Sant Miquel del Corb (1956- 1987):

“Al 1956, varem anar a viure a “La casa nova” a Sant Miquel del Corb. L'avi, hi treballava de pagès i mentrestant, anàvem fent la casa de Bosc de Tosca. Allà, hi varem viure amb els pares de l'avi”.

Carme Mir i Manel Nogué, els meus avis.

*A l'esquerra la
Ma. Àngels i a la
dreta la Mercè.*

LA HISTÒRIA D'AMOR DELS SALGUEDA

LA MARINA I EN JAUME

“ Jo i la Marina, ens varem conèixer anant a ballar. Jo ja vaig començar a anar a ballar als 15 o 16 anys, però com que a Batet el ball s'acabava tan d'hora, baixava a Olot, a ballar a Can Fontanella. La Marina, també hi anava, però com que no la coneixia, mai l'anava a buscar per ballar.

Els dilluns, hi havia un costum a Olot: a les dues, abans d'anar a treballar a les tres, ens passejàvem amunt i avall pel Firal. Un dia, em vaig trobar una noia, amb la qual ballava a Batet i em va presentar la Marina.

Quan vaig tornar a anar a ballar a Can Fontanella, li vaig demanar per ballar i varem ballar un ball. Només un, perquè en aquells temps, no era ben vist ballar amb una persona, més d'un cop. Al cap de dos o tres balls, li vaig tornar a demanar i varem tornar a ballar.

Un dia, quan varem acabar de ballar el primer ball, en varem ballar un altre de seguit. Encara que no estigués ben vist, ella em va dir que si i ja en varen ser dos de seguits.

El diumenge següent, també en varem ballar dos de seguits i aquell dia, li vaig demanar de ballar el tercer i com que ella no deia mai que no, anàvem fent així.

Quina diferència, que hi ha amb la joventut d'avui, però mira, era ben divertit!.

Al principi, jo no l'acompanyava a casa seu, perquè fer-ho era com un pecat, però si que l'acompanyava fins a mig camí.

Com que a casa seu, la feien tornar abans que a mi, quan l'havia acompanyat a mig camí, me'n

tornava anar a Can Fontanella, a ballar un últims vals. Un dia, se'n va assabentar i em va ben escarnir!.

Ella a casa seva hi tenia molts problemes i s'ho passava molt malament. La seva mara, s'havia tornar a casar, amb un home que tenia cinc fills i si ja tenien problemes abans, després amb cinc criatures més, va ser pitjor.

Jaume Masllorenç i Marina Salgueda

A més a més, els seus dos germans, ja havien marxat⁴³ i ella estava sola.

Un dia, em va dir, que s'ho havia estat pensant i que potser no estava tan enamorada de mi, com es creia. Jo, com que no hi podia pas fer-hi res, li vaig dir que no passava res.

El que realment va passar, és que ella, havia tingut problemes a casa seva i es va pensar, que si jo m'assabentava del que estava passant, no voldria estar més amb ella. En realitat si que m'estimava.

⁴³ En Pere, es va casar amb la Marta i va anar a viure a casa seva i la meva àvia, va marxar a viure a l'Argentina. Tot això, ho veurem a les següents pàgines.

Un dia, passejant pel Firal, com de costum, me la vaig trobar i varem estar xerrant un xic. Em va explicar la veritat i varem tronar a festejar, fins que ens varem casar.

Recordo, que quan jo vaig anar a fer el servei militar, m'estava quinze dies en un lloc i quinze dies en un altre i quan tronava, li portava algun "xusco", que ens hagués sobrat, perquè se'l pogués menjar.

Ella, va passar molta i molta gana.

Més tard doncs, ens varem casar, concretament quan jo tenia 26 anys i ella 24 anys.

Ens varem casa a Sant Esteve i no varem pas fer un dinar, com es fa avui en dia. Varem fer un esmorzar allà als Catòlics.

Quan ens varem casar, jo li vaig preguntar perquè volia viure a la casa que el seu avi li havia deixat, si era tan vella. Ella em va dir que volia viure-hi, perquè així tindria un record dels avis.

Com que tenia dos parts, en una hi varem anar a viure nosaltres i a l'altre, la seva mare i el seu nou marit amb els cinc fills.

Aquella casa, s'havia quedat molt vella i la varem haver de restaurar molt.

Quan ens varem casar, la Marina tenia un teler a casa i feia jerseis per una fàbrica. Més tard, varem pensar, de posar una botigueta de comestibles, tots dos, allà al Firalet".

EN PERE I LA MARTA

" En Pere, a casa seva, com la Marina, també s'ho va passar molt malament. Quan la seva mare es va tornar a casar, va agafar molta gelosia d'en Quimet i d'en Jordi, dos dels cinc fills del nou marit de la seva mare.

Jo i en Pere, ens varem conèixer anant a ballar, quan ell estava acabant de fer el servei militar.

Als 18 anys, ja m'anava al darrere, però jo, li deia que no, perquè encara estava amb un noi, que havia conegut a França, abans de tornar a Olot. ⁴⁴

En Pere, era molt tossut però, me'l trobava a tot arreu!. Un dia, recordo, que jo estava a Can Corbatón comprant i ell em va veure i va entrar també per veure'm a mi. Ara no me'n recordo pas què va comprar, però després, m'ho va donar a mi.

⁴⁴ La Marta, va marxar a França de petita durant la guerra, al 1940, va tornar a Olot, però més tard va tornar a anar a França i fins als 18 anys, no va tornar a Olot de nou, per instal·lar-s'hi definitivament.

Després, quan es va assabentar que treballava a Can Castellanes, em va venir a buscar un dia i a partir d'allà, el tenia tot el dia a sota del taller, esperant a que sortís.

Si ho sabessis! Em va venir al darrere durant molt de temps. Fins i tot me'l trobava a la sopa!.

Un dia, quan estàvem ballant a la Indústria i Comerç, em va venir a buscar per ballar, però jo vaig agafar amb en Marcel (el francès), per fer-li veure amb en Pere, que jo ja estava amb un altre noi.

Finalment, un dia li vaig haver de dir que si i em va dir:

- Tu seràs la meva dona!.

Ai déu meu! Em va venir un atac de riure, com no t'ho pots imaginar!.

Finalment però, va acabar per tenir tota la raó, perquè ho va aconseguir.

Quan varem començar a festejar, ell també era molt gelós amb mi. A vegades, quan anàvem pel Carrer Major passejant, com que jo tenia moltes amistats, em deien adéu i jo els hi tornava l'adéu, potser si que amb una mica de tonada. Ell, em deixava anar del braç, em feia mala cara i em deia:- Adióóóóóóóóóóó! (amb un to burleta).⁴⁵

Ens varem acabar casant al 1952, a Sant Esteve, a les 7 del matí. Abans, els "pobres", ens casàvem a les 7 del dematí i els rics, a les 12 o a la una i amb un vestit blanc, Nosaltres en canvi, ens casàvem vestides de negre, com si fóssim viudes, perquè era mal vist, que una dona que no fos rica, es casés de blanc.

Aquell dia el meu pare va tornar de França i es va instal·lar aquí a Olot.

Una vegada varem ser casats, ens en varem anar a viure tots dos a casa meva. Recordo, que ell només va portar de casa seva un joc d'habitació.

A dalt de casa, el meu pare hi va començar a criar conills i pollastres. Després, un cop els havíem matat, els embolicàvem amb un llençol i els portàvem a la carnisseria, perquè ens els guardessin, ja que abans no hi havia congeladors com ara.

En aquells temps, encara passava el repartidor de gel, cridant:

- Hielo, hielo!.

Després posàvem el gel en una palangana, per mantenir el que poguéssim en fred.

⁴⁵ Recordem, que el castellà, s'imposa a la ciutat i la gent es comunica a través del castellà i del català.

El 29 de gener de 1954, va néixer la Marineta i dos anys més tard, el 29 de juliol de 1956, la Tura.

Sort en vaig tenir del pare i la mare, que em varem ajudar a cuidar les nenes!”.

Marta Cels i Pere Salgueda.

CAMÍ CAP A L'ARGENTINA

La meva àvia, als anys 50, va emigrar cap a l'Argentina. La seva tieta Amparo, als anys 30, havia anat a viure a l'Argentina, a fer de minyona. Aprofitant que hi tenien família, la meva besàvia, la va enviar allà, perquè busqués una feina estable, per després poder-hi anar ella, amb en Pere i la Marina. Això, mai no va ésser així, com ja veurem més endavant.

La meva àvia, doncs, va emprendre camí cap a l'Argentina a l'any 1950, a bord del vaixell l'Enricocé. Va viatjar en un camarot, juntament amb una altra família, on hi havia una dona amb tres fills. L'home d'aquella família, anava en un altre camarot, a la part dels homes.

Allà, es van fer molt amigues.

Quan va arribar a l'Argentina, se'n va anar a viure a casa de la tieta Amparo, que vivia a la Nus, que és una ciutat situada prop de la capital (Buenos Aires) i va buscar una feina de perruquera al centre de la capital, per fer-hi la manicura, ja que a Barcelona, havia estat estudiant estètica. Cada dia, havia d'anar a Buenos Aires i tornar a la Nus, amb el "colectivo"⁴⁶. Va estar vivint amb la seva tieta, durant dos o tres anys, però després se'n va anar a viure, en una pensió tota sola, perquè a casa de la seva tieta, eren molt religiosos i segons ella, la controlaven molt.

Carme Salgueda i Juan Moreno

A l'Argentina, continuava veient de tant en tant, els amics que va conèixer a bord de l'Enricocé. Un dia, va anar a veure un cunyat d'aquesta seva amiga a l'hospital , perquè l'havien operat.

A la sala, també hi havia altres amics de la família i un d'ells, era el futur marit de la meva àvia; en Juan Moreno. Es varen conèixer aquell dia i van començar a festejar. Més tard, es van casar i se'n van anar a viure els dos, en una pensió.

Al 1957, els hi va sortir la possibilitat de posar un negoci alimentari, "La Rotisseria", de la qual tan m'havia parlat la meva àvia, i van anar a viure al pis de dalt el negoci.

Dos anys després, va néixer la Marina, la meva mare.

⁴⁶ A l'Argentina, s'anomenava "colectivo", al transport públic. La meva mare, recorda moltes coses d'Argentina, tal com les anomenaven allà.

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC I URBANÍSTIC

Les onades migratòries dels anys 1955 – 1975 a Olot, comportaren uns canvis molt importants, en l'urbanisme de la ciutat i també un augment de les infraestructures; l'aparició de nous barris, que portaren a malmetre espais naturals, com els terrenys propers al volcà Montolivet.

Evolució de la demografia a Olot, dels anys 40 als anys 50:

OLOT

1940..... 14. 918.

1950..... 14.913.

Després de la guerra a Olot, la població olotina, va caure en picat. Moltes persones, havien perdut la vida, durant la gran contesa. Aquesta gran pèrdua humana a la ciutat però, es va veure compensada, poc temps després, per l'arribada de nous militars a Olot i noves persones, relacionades amb el nou “ Movimiento”.

El 18 de juliol de 1950, es creà el barri de Sant Pere Màrtir, amb uns 332 habitatges. Cases unifamiliars, popularitzades com a “cases barates”, a la falda del volcà Montolivet, amb forts desnivells.

Aquests desnivells, van obligar a substituir alguns traçats tradicionals de carrers, per escales.

*Barri de Sant Pere
Màrtir, als anys 50.*

Durant el franquisme, una part de la població va emigrar en busca d'una vida millor, per les dures condicions de vida, que es vivien en aquells moments a Espanya.

Tot i així, a Catalunya i en altres regions espanyoles, també hi va arribar, com ja he dit, una nova onada migratòria, procedent d'altres indrets d'Espanya.

Entre el 1950 i el 1975, un milió i mig d'andalusos, van abandonar les seves terres, en busca d'unes condicions de vida molt millors. Moltes d'ells, es desplaçaren cap a països com França i Alemanya i també trobaren assentament a Catalunya, al País Basc, a Madrid i a València.

Les dificultats d'aquests immigrants andalusos, van ser molt importants: es van haver d'adaptar a una nova cultura, un nou idioma, una nova ciutat i un nou lloc de treball.

El barri, que defineix millor aquest procés de creixement, com a conseqüència de la recepció d'immigrants, va ser el de Sant Roc. Els nouvinguts, s'allotjaven en barraques, que es feien ells mateixos i alguns famílies, fins i tot, van viure durant un temps, a les cabanes de pedra tosca, que temps enrere, havien servit als pagesos, per guardar-hi les eines. Finalment, va sorgir la necessitat de crear un projecte d'urbanització, que posés fi al barraquisme.

El barri de Sant Roc

Durant als anys 50, també es van crear altres barris:

- Grupo de Viviendas El Portal.
 - Pisos de La Caixa.
 - El barri de Bonavista.
 - Viviendas Virgen del Tura.
-

ANYS 60 I ANYS 70 LA REVOLUCIÓN JUVENIL

“ Ahora dicen, que 1968, fue un año revolucionario. La verdad pero, es que en el 1968, yo no estaba para revoluciones, me preocupaban otras cosas. Me preocupaba por ejemplo, que el pobre fugitivo, estuviera siempre huyendo, cuando todos sabíamos, que no había matado a nadie. También me preocupaba, que el televisor, que acababa de comprar mi padre, no llegara a tiempo para el festival de Eurovisión. A mi padre le preocupaba que hubiera trabajo, paz y salud. Mi madre, lo que de verdad quería, es que hubiera salud, paz y trabajo. Mis padres habían pasado ya, muchas estrecheces. Mi abuela aún más. Ahora era una mujer de mucho punto y pocas palabras.

A Tony, mi hermano mayor, lo único que le preocupaba, era la música, las chicas y el acné juvenil. Mi hermana mayor, se pasaba la vida despidiéndose de su novio, en el portal.

Antes de que tuviéramos televisión, aún se hablaba en la mesa. Bueno, hablaba mi padre y los demás, respondíamos”.⁴⁷

Les dues últimes dècades del franquisme, van esdevenir tota una autèntica revolució. Van ser,

dos dècades, que canviarien per sempre més el rumb de la societat espanyola. Era l'època de la nova joventut. Enrere quedava ja, la gran innocència dels nostres avis, que donà pas a una joventut amb fortes ànsies de canvi.

La meva àvia a l'esquerra i la Marina a la dreta, en un dinar d'empresa.

⁴⁷ Fragment extret del primer capítol de la sèrie televisiva “Cuéntame”.

Si els anys 50, ja em van tenir totalment captivada per les històries d'amor dels nostres protagonistes, aquesta etapa, em va tenir constantment en eufòria, a través de les noves històries que em va explicar el meu pare, que va viure aquesta joventut a Olot i la meua mare, que la va viure a Argentina.

Aquestes doncs, són les històries d'una nova generació. La generació dels fills, la generació de la revolució.

El temps de silenci, començava a ser cosa del passat.

EL CREIXEMENT ECONÒMIC I L'IMMOBILISME POLÍTIC

El govern format per Franco l'any 1957, i els governs successius de la dècada dels anys 60, van comportar un canvi significatiu de l'orientació del franquisme i van marcar la transició d'una primera etapa, fins a una segona, dominada pels anomenats tecnòcrates.

Aquesta política de liberalització econòmica i el reconeixement i l'ajuda econòmica nord-americana, establiren les bases, per a un lent procés de recuperació, que va anar posant fi, a les penúries econòmiques anteriors.

La primera acció, que el nou govern va dur a terme, va ser l'anomenat Pla d'estabilització, al 1959. El seu objectiu, era posar fi al fort intervencionisme estatal dels anys anteriors i afavorir la llibertat comercial i financera.

L'economia catalana, es va seguir mantenint per sobre l'espanyola. La causa d'aquest desenvolupament econòmic, va ser un gran increment dels sectors secundari i terciari.

El creixement secundari o industrial, va ser degut al millorament de la productivitat, gràcies als baixos salaris, a l'importació de la tecnologia i a l'inversió de capitals estrangers. L'augment d'aquesta productivitat, va permetre la baixa de preus, i això va afavorir les exportacions. L'augment del nombre d'assalariats, va portar un gran augment de la demanda de béns de consum.

Aquestes transformacions econòmiques però, van provocar, a la dècada dels anys 60, una crisi en l'agricultura tradicional.

Les noves oportunitats que oferia la indústria, van estimular l'èxode rural. D'altra banda, com he dit abans, l'augment del nombre d'assalariats, va comportar una diversificació de la demanda d'aliments, amb la disminució de consum de cereals, llegums i un augment dels productes ramaders i hortofrutícoles.

La urbanització intensa dels anys 50, l'augment de les xarxes de distribució i comerç, el millorament dels mitjans de transport i de comunicació i el turisme, van influir de manera molt notable en la terciarització.

El *boom* turístic de la dècada dels anys 60, va comportar una font d'ingressos elevats i l'augment de l'activitat hotelera i els serveis complementaris. Segons la procedència els visitants estrangers, eren en primer lloc alemanys i francesos, seguits d'holandesos, belgues i suïssos.

"No es por presumir, pero el único que ligo en Benidorm fui yo y además, con una sueca, casi nada. Ulrica, fue mi primera novia extranjera, bueno, la primera y la ultima. Cuando llegué a la adolescencia, a finales de los años 70, Franco ya no estaba entre nosotros, las españolas habían renunciado al celibato y la popularidad de las extranjeras, empezaba a caer en picado estrepitosamente".⁴⁸

Entre els anys 60 i 70, el sector secundari, també va agafar una forta embranzida a Olot. Com ja sabem, Olot, ja tenia des de feia segles, una important tradició en la indústria tèxtil i en els tallers de sants. Els sectors industrials dels gèneres de punt, filatures de regeneració i d'imatgeria religiosa, foren els que predominaren damunt la resta, de manera que van esdevenir el motor principal, del creixement econòmic de la ciutat.

Aquesta situació, però, començà a alterar-se a Olot i a la resta de la comarca, amb la introducció del Pla d'Estabilització i tota una sèrie d'empreses tèxtils no s'hi adaptaren hi van fer fallida.

La instal·lació d'empreses dedicades a la producció d'embotits però, compensà aquesta davallada, a través d'una profunda reestructuració.

⁴⁸ Fragment extret de la sèrie televisiva "Cuéntame".

En la política, l'ascensió de l'almirall Carrero Blanco, va significar el reforçament dels tecnòcrates, vinculats a l'Opus Dei, al si del govern i a la marginació de les famílies tradicionals del règim.

L'objectiu d'aquest nou govern, es va orientar cap a la promoció del desenvolupament econòmic, però també, cap a una renovació política, que impliqués la modernització de l'administració, la legislació i les institucions del règim. El "desarrollismo", esperava consolidar el franquisme, per mitjà de reformes legislatives i d'un millorament del benestar social, que donessin aparença de modernitat a la dictadura, sense canviar-ne el caràcter profundament antidemocràtic.

UNA NOVA CIUTAT

El passeig de Barcelona als anys 60.

Després del gran creixement demogràfic i urbanístic dels anys 50, Olot, s'estava convertint en una ciutat mitjana i sobretot, consolidava el seu paper com a capital de la Garrotxa.

La nostra ciutat, també es va anar convertint en un gran centre d'atracció, per els habitants dels pobles de la rodalia, per anar-hi a viure, a treballar o

per gaudir les activitats lúdiques, que s'hi duïen a terme. A més a més, també s'hi havia de desplaçar un gran nombre d'habitants dels pobles propers, perquè Olot, era el lloc on es concentraven infraestructures comunes com l'Institut o l'Hospital, que en aquelles èpoques, també van patir algunes millores.

Els Ajuntaments de la comarca, encapçalats sempre per membres d'algunes de les famílies franquistes, van fer esforços durant aquest període, per intentar millorar els pobles i facilitar les condicions de vida de la població.

A Sant Roc, per exemple, hi trobem ja, als anys 70, 420 famílies i 2200 persones, procedents d'Andalusia i originaris de masses, dels voltants d'Olot i d'altres municipis de la comarca. En aquells anys, també es crearen noves escoles de primària o canvis, en la seva ubicació. Així doncs, al 1963, es construeix l'escola de Sant Roc i al 1969, s'inaugura un grup escolar, en unes aules cedides per les carmelites, per solucionar el problema de la manca de places escolars en els barris del Carme i Sant Miquel.

Al poblament de la Canya, també es crea una nova escola privada al 1970. A Sant Joan les Fonts, es concentraren les escoles del barri del Castanyer i un any més tard, s'edificà l'escola Llar, centre que incorporava, un internat per els infants de la comarca.

COM SEGUEIX LA VIDA

Durant aquests anys, els nostres protagonistes, anaven seguint el transcurs de les seves vides. Després de posar el primer supermercat a Olot, la Marina i en Jaume, van haver de tancar la botiga de comestibles i per fer-ho, van haver de començar a fer ofertes, per liquidar tots els productes.

La Marta i en Pere, van anar a viure a Ripoll, ja que un familiar d'en Pere, en Jordi, li va oferir feina, un pis de franc i un cotxe.

A Ripoll, se'n varen emportar a la Tura, a la Marineta no, perquè ja treballava i festejava i es va quedar amb l'àvia, però cada setmana la veien. Allà la Tura, va començar a festejar i es va casar amb en Fernando.

Els meus avis de pagès, van tenir al meu pare al 1962 i continuaren vivint a la casa nova, a Sant Miquel del Corb.

En Josep Marc, se'n va anar a viure amb la seva família a Bosc de Tosca i allà varen tenir una nena i aquesta vegada a l'hospital d'Olot.

La família Nogué

La vida per la Lourdes Castañer, va començar a ser més tranquil·la durant la dictadura de Franco. Després de la guerra, ella sempre ha guardat bons records. Quan va ser més gran, va conèixer en Josep M. Pagès, amb qui es va casar i va tenir dos fills.

A la dreta Lourdes Castañer i a l'esquerra la seva germana. Totes dues a Can Masías.

Per acabar aquest apartat, m'agradaria ficar un dels fragments que la Maria em va explicar, de la seva vida al Molí de la Vall de Bianya:

“ En Quim, era el nostre amo i va ser qui va vendre la casa de Can Trincheria a l'Ajuntament.

Amb en Quim de Can Trincheria, jo me l'estimava molt. A vegades venia a casa i em deia:

- Maria, em donessis un tros de pa i em beuré un glop de vi!

Nosaltres, sempre li teníem un porró damunt la taula i quan venia casa, es bevia el glop de vi, es menjava el tall de pa, s'estava una estona amb nosaltres i marxava.

A vegades, recordo que també pujava en una de les finestres de dalt de casa i es tirava a la bassa que hi teníem. Jo quan veia que es triava a l'aigua, em feia por, perquè sempre pensava que un dia s'afogaria.

Per mi en Quim, va ser molt bon home i sempre l'he apreciat”.

ELS GRANS: ELS TALLERS DE SANTS

“A Olot, quan algú parla de “sants”, ens entenem la mar de bé. A Olot, la paraula “sants” és sinònim de qualsevol imatge religiosa “tant li fa que sigui una Verge com un Crist o un Sant Joan” sortida d'un taller d'imatgeria. A Olot, la gent fa “sants”, treballa als “sants”, pinta “sants” o retoca “sants”. I amb aquesta paraula, les nostres imatges, han traspassat les fronteres. Els “sants” d'Olot són unes imatges religioses que tothom sap distingir de les altres. Els “sants” d'Olot fan cara de bons minyons i sembla que surtin de la capsa. Nets, planxats, enclenxinats, sense una arruga a la roba ni a la cara. Les nafres i tot són ferides amb sang sortida de raig d'aixeta; sang higiènica, netejada i purificada. Els nostres “sants” fan goig i són de bon veure.

La paraula s'ha fet entenedora a tot arreu. En parlar de “sants”, tots sabem el que vol dir”.⁴⁹

⁴⁹ Els “sants” d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 48.

PETITA INTRODUCCIÓ DE LA IMATGERIA RELIGIOSA

Els tallers de sants, sense dubte, han estat un aspecte molt rellevant en la vida de molts olotins i olotines. Molts dels protagonistes hi han treballat, en un moment o altre de la seva vida i quasi tots, en tallers diferents.

El tiet Pere i la tieta Marta, van treballar tots dos junts a Can Castellanes, la Maria, va haver de traslladar-se a la ciutat i va anar a treballar al taller de Can Mató (Anònima Mató). Just després de deixar l'escola, el meu pare va començar la vida laboral al taller " Renovació Artesana" i fins i tot la tieta Marina, va passar per un d'ells, poc abans de jubilar-se.

Els tallers de sants en aquella època, podem dir que formaven part del paisatge olotí, de la vida olotina, de la cultura i la tradició a la nostra ciutat.

Per conèixer una mica més bé, tota aquesta tradició artesanal i una identitat de la nostra ciutat, cal anar a cercar els inicis.

La indústria de fabricació d'imatges religioses, es va iniciar al 1880,concretament el dia de Tots Sants, *és curiós que fos el dia de Tots Sants, el dia en què van néixer, els nostres "sants" de pasta; els nostres "sants de cada dia.* Aquest inici, es va fer a partir del primer taller, que porta encara el nom d'"Art Cristià", fundat pels germans Vayreda i per Josep Berga i Boix. Hem de parlar de L'Art Cristià, com a creador a Olot, del primer taller de "sants". Aquesta indústria artesanal, es va anar desenvolupant al llarg del temps, amb la creació de nous tallers, gairebé sempre a partir d'operaris del taller mare, que s'establiren pel seu compte. Tots bategats amb noms rigorosament i religiosament, adequats a la feina de fer "sants", fins arribar a assolir, un indubtable caire d'indústria típicament olotina.

El segon taller de "sants" a Olot, va ser possible gràcies al senyor Mató, amb la formació del taller "El Sagrado Corazón ", més conegut com Anònima Mató o Can Mató.

A partir d'aquí, començaren a néixer altres tallers, tal com: "Las Artes Religiosas", "El Arte Olotense", "La Sagrada Família", "El Renacimiento", "El Inmaculado Corazón de María", "El Buen Pastor" (Can Masell), "Can Castellanes", "El Arte Católico" (El Niño Jesús), "El Arte San Rafael", "La Virgen del Tura", "El Arte Moderno", "Las Artes Decorativas", etc.

La fundació dels tallers d'imatgeria religiosa a Olot, pot enquadrar-se, en aquestes etapes:

- Primera: del 1880 al 1900, un sol taller.

- Segona: del 1900 al 1920, sis tallers.
- Tercera: del 1921 al 1939, set tallers.

Ara bé, com veurem més endavant, a partir de l'any 1939, la creació de tallers de "sants" es va intensificar, amb l'arribada del nou règim.

COM ES FAN ELS SANTS D'OLOT

"A Olot els "sants" no es fan ni de virtuts teològals, ni de pràctiques evangèliques, ni de cilicis o dejunis. A Olot, els "sants" es fan senzillament de pasta i ... amb motlle!"

El model

Si els sants es feien a través d'un motlle, el primer que es necessitava era un model, del qual s'encarregava un escultor. L'escultor però, abans d'agafar el fang i posar-se a modelar, havia d'estudiar fil per randa la iconografia dels sants. Cada sant, tenia una imatge o una altre i s'havia de respectar, és a dir, s'havien de seguir uns atributs o altres i els signes externs que identifiquen la imatge (el sant).

" Un Sant Josep sense barba i sense sandàlies, estaria ben cuit: no tindria cap acceptació. Un Sant Lluís que no fes cara de bon xicot, que no dibuixés un lleu somriure ran del nas, podria ser un capellà o rector de pagès qualsevol, però no seria un Sant Lluís de debò. Els " sants" han de ser inequívocament reconeguts pels seus devots; no poden fer trampes".⁵⁰

Ara bé, els "sants" d'Olot, gairebé tots obeïen a un estil mol concret: rostres de pa sucats amb mel, llises amb correctes – però gairebé idèntiques- faccions. Totes s'assemblaven, totes tenien una mateixa beateria.

L'escultor de sants doncs, havia de seguir amb gran precisió el toc personal de cada sant, sense fer-hi cap filigrana.

Tot seguit, l'escultor esbossava un croquis, un apunt, de la manera com ell imaginava el "sant" encomanat i, si agradava a la direcció de l'empresa, podia tirar endavant.

⁵⁰ Els "sants" d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 141.

El motlle i l'emmotllatge

El motlle, no era res més que el negatiu del model. Es tractava d'aplicar sobre el model, partit en dos meitats, una capa de gelatina que, un cop presa, permetia empastifar-la de pasta que ens donava una rèplica o una reproducció de l'original. Aquest motlle, anava protegit per una capsa de guix, que li feia de paret protectora.

Una vegada escampada la pasta, s'unien les dues meitats (tancament del motlle), de manera que encaixessin perfectament i quan la pasta s'havia endurit, es tornaven a separar, fins que apareixia el "sant" tot d'una peça.

El retoc

"Un "sant" sortit de motlle fa pena. Tot són rebaves i imperfeccions. Sort que els retocadors, la passen per la mola.. o sigui per paper de vidre" .⁵¹

Quan el sant sortia del motlle, no solia tenir ni mans, ni braços, ni cap fragment sortit. D'aquestes parts, que s'emmotllen per separat, se'n diuen "fragments", que són les que donen caràcter, gràcia i personalitat a la peça. Tots aquests afegits, eren col·locats pels retocadors i la correcció de defectes i allisament de superfícies, també era cosa seva.

Un cop el sant havia estat retocat, semblava un "sant" enfarinat, tot blanc i polit. Abans de passar a la següent fase, el retocador, els serrava el cap, per una línia que passava pel front, orelles i clatell, per poder ficar seguidament els ulls i *curar-los la ceguesa* (pàgina 147).

El daurat de la imatge

Tots els "sants", després de passar pel retocador, es sotmetien a una capa de cola una mica clara, per tal de tapar el porus de la pasta. Aquesta capa, la donaven sempre els aprenents i segons ens diu Alexandre Cuéllar, *era una feina monòtona i, tan ensopida, que convidava a la becaina.*⁵²

⁵¹ Els "sants" d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 145.

⁵² " pàgina 147.

Després els donaven dues capes de “bol”, un bany especial, fet de terra i dissolvents i els passaven unes finíssimes làmines d’or autèntic, acompanyats d’un pinzell.

Quan l’or recobria tota la imatge, o la franja necessària per fer-hi les sanefes, es deixaven transcórrer de vint-i-quatre a trenta-sis hores i llavors es podia procedir a brunyir-lo, amb una pedra d’àgata, que solia procedir de Vic. Després, es fixava l’or, amb una capa de vernís exprés.

La pintura

*“ Per això direm, que quan un “sant” entra a la sala de pintura, deixa de ser escultura, per passar a ser pintura a seques. La decoració del “sant” és quelcom, que, en certa manera, desvirtua la pròpia escultura.”*⁵³

La pintura, donava a la imatge, un caràcter específic. Per això, el pintor de “sants”, era la peça clau del taller. D’ell depenia, en bona part, l’èxit de la imatge.

Els “sants”, es pinten amb pintura a l’oli i l’aprenentatge no era fàcil, perquè cada pintor, tenia els seus secrets i no solia facilitar-les, a un possible competidor.

Existien pintors especialitzats en “carns”, en vestidures, en plecs, en ombres, en sang, en celles, etc.

*“Els nostres pintors de “sants”, tenien molt d’artista i molts acabaven essent-ho en cos i ànima; pintors de teles i quadres i exposicions i mitja bohèmia”.*⁵⁴

Les sanefes

Si es volia que la imatge fos rica i *vestit de vint-i-un botó*, calia que la imatge passés a mans dels “sanefistes”, que eren els qui dibuixaven i realitzaven les sanefes, els recargolaments dels caps de mantell i de les mànigues.

Per fer-ho, rascaven la pintura i apareixia l’or de sota, que anaven fent les sanefes.

⁵³ Els “sants” d’Olot: Història de la imatgeria religiosa d’Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 147.

⁵⁴ “ pàgina 150.

El cisellat

Finalment, per donar-los més lluentor, les capes daurades eren cisellades.

La fusteria

La majoria dels grans taller, tenien fusteria pròpia i d'allà en sortien les capelletes per a la pràctica de la devoció de la visita domiciliària.

A poc a poc, aquesta secció, es va anar suprimint per donar pas a una clara divisió del treball i la seva especialització. Sorgiren doncs, fusteries totalment independents dels tallers.

Des de començaments dels anys 60, però, aquesta manera de fer "sants", va caure en desús. Avui les tècniques i els materials són diferents i s'han mecanitzat algunes de les feines, que abans eren manuals i com bé diu Cuéllar, *avui els "sants" d'Olot, no es fan pas com els d'abans.*

LA VIDA SOCIAL I LABORAL

La vida social i laboral de finals del segle passat i començaments del present, tant en les fàbriques com en els tallers de "sants" seria, si fa o no fa, la mateixa: patriarcal i paternalista. Tot es feia en família.

Santaires

Entre els operaris hi havia uns grups molt determinats (els escultors però, formaven un grup a part). Es començava essent aprenent i després s'avançava pujant les escales, que anaven d'oficial de tercera fins al de primera.

Per trencar la rutina laboral, era costum celebrar un dinar o berenar, normalment a la Font de la Moxina o organitzar ballades de sardanes a Sant Roc. També en algunes ocasions, es penjaven a les façanes dels tallers il·luminacions, fanalets i garnaldes de paper fi.

*“ El caràcter de la festa, els bons desigs de la Junta, la carregada redacció del text, l'aire familiar , franc i amable que s'hi respira, ens dóna la mesura justa d'una manera de viure i d'uns vincles casolans, tan casolans i familiars, que no poden ser més autèntics”.*⁵⁵

Fins l'any 1958, els jornals més alts els cobraven els operaris dels tallers de “sants”

LA IMATGERIA RELIGIOSA DURANT LA GUERRA CIVIL

Quan esclatà la guerra civil, hi havia una dotzena de tallers dedicats a aquesta fabricació entre els quals figurava una cooperativa obrera: “El Arte Cristiano”, “El Sagrado Corazón”, “Las Artes Religiosas” i “El Renacimiento”.

Aquest sector, però, ja havia experimentat una forta davallada amb la República. En aquest període republicà, s'iniciaren els primers intents de reconversió, per tal de transformar la tradicional fabricació d'imatges religioses, en altres peces decoratives i profanes.

Els sants d'Olot, es continuaren fabricant tot i l'esclat revolucionari i el clima antireligiós del moment. Tot i així, hi hagueren petits canvis en la indústria religiosa olotina. D'una banda, desaparegué de cop, tot el mercat nacional d'imatges religioses, i la producció es destinà gairebé íntegrament a l'exportació, especialment a Sud Amèrica i a Centre Amèrica. El nombre de treballadors, també disminuí, tant per la incorporació de voluntaris al front, com a les milícies locals i a la brigada municipal.

Sembla doncs, que hi hagué pressions, per parar aquesta activitat, considerada poc adient amb l'esperit antireligiós, que imperà els primers mesos de la revolució, però la necessitat de mantenir l'activitat i les divises, que aquesta activitat generava, toleraren la fabricació de sants.

Al 1937, l'Ajuntament, va indicar la conveniència de fabricar material escolar, que seria de fàcil venda. Aquesta reestructuració, va fer que es produís un altre tipus d'imatge, sovint coexistent amb la fabricació de sants, com nines, cavalls, cossos humans articulables, mapes de relleu de Catalunya, etc.

Fins i tot, també s'arribaren a fabricar busts de Joaquim Muarín, Karl Marx, al·legories a la República, calendaris, maniquís, etc.

⁵⁵ Els “sants” d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 153.

EL GRAN AUGES DELS "SANTS"

"Un cop acabada la guerra, es girà la truita i tot allò que fou bandejat en el camp republicà, ara tornava a rebrotar amb més fúria que mai. Els "sants", llavors, anaren en doina, a dotzenes i els clients queien a les portes dels tallers com una mena de "mannà" plogut del cel. Es produí una autèntica reacció clerical, de misses i processons i qui no corria... volava!"⁵⁶

En aquestes circumstàncies doncs, els tallers de "sants", iniciaren una època d'or, com no n'havien conegut mai cap.

Aquest procés va anar acompanyat, per la reposició dels Sants Crists a les parets de despatxos i sales i la costum de resar parenostres, avemaries i viacrucis a les esglésies i així els tallers de sants, es van inflar de feina i d'encàrrecs.

Tot i així, durant els primers anys, la falta de personal, de primeres matèries i l'aiguat d'Olot, afectaren notablement en la indústria religiosa.

" La dèria dels "sants", ho va envair tot, fins i tot traspassà les parets de la presó de Girona, perquè allà, els reclosos olotins, condemnats per la justícia franquista, també muntaren un taller de "sants", que els ajudava a redimir les penes per mitjà del treball. D'aquell improvisat taller, en sortiren imatges de tota mena."⁵⁷

Els anys quaranta i cinquanta, foren els anys de les vaques grasses. Als anys 60, les coses canviaren i *aquella eufòria que semblava, que no havia d'acabar-se mai, es desinflà com un globus.*

Les comandes minvaren i els llocs de treballs, que quedaven vacants, ja no es cobrien. A partir d'aquells anys, no pugen aprenents. Ningú dels joves, volia agafar el toro per les banyes i per aquest motiu, els empresaris s'uniren, per tal de salvar la imatgeria religiosa a Olot i impulsaren

⁵⁶ Els "sants" d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot; Alexandre Cuéllar i Bassols, pàgina 271..

⁵⁷ " pàgina 274.

la creació d'una Societat (Distribuidora de Imaginària de Olot, S.A.) per unificar el comerç nacional i estranger, de tots els "sants". El negoci, ja no era el que havia estat. Poc a poc, la tècnica imposà nous procediments de fabricació i tot anà canviant.

"Quan l'"Anònima Mató" i "Can Castellanes" tancaren les portes, molts "sants" emmagatzemats anaren a petar al riu; i el que podia aprofitar-se s'ho quedaren col·leccionistes i antiquaris.

Em deixaren la clau i un dia, quan començava a fosquejar vaig entrar a l'edifici amb passa vacil·lant.

[...] Tot era fet bocins... excepte una renglera de Santes Teresetes del Nen Jesús que semblava que feien guàrdia a tota aquella desfeta. Tot allò que un dia va tenir valor i fou comptabilitzat i inventariat amb paciència benedictina, ara eren despulles que els drapaires havien menyspreat. Era la fi ! L'acabament de quelcom – un temps- ple de vida, palpitant i estimat. Era , doncs, el final d'un drama que molts olotins havien protagonitzat".

ELS TESTIMONIS

Als anys 70, la Maria va haver d'afrontar la mort del seu home i traslladar-se a Olot, on anà a treballar a " Can Mató", gràcies al seu amic Quim:

" Després de la mort de l'Àngel, vaig anar a viure a Olot, on hi vaig viure durant quinze anys. Allà, vaig treballar a "Can Mató", una fàbrica de "sants", que estava al passeig de Barcelona i que ara ja no hi és.

Un dia, va venir al vespre, amb una barba fosca i negra.. quina por que em va fer!

Feia pocs dies que s'havia mort el meu home i quan li vaig explicar, que me'n anava a viure a Olot, el primer que em va demanar, va ser si ja havia trobat feina. No em vaig n'hi haver de preocupar, perquè gràcies a ell, al cap de tres dies, em va arribar una carta, que em deia que podia anar a treballar a "Can Mató" i a més a més, com que ell coneixia a l'amo, em van assegurar i ho vaig poder cobrar tot.

Quan vaig començar a treballar, imagina't com em vaig sentir, quan em vaig trobar en una sala tota plena de "sants", sense saber fer res. Va ser un canvi molt fort.

Jo començava a treballar a les dues i quan marxava de casa havent dinat, pel camí em desorientava i no sabia cap a on havia d'anar. M'assentava a la paret o a on fos i quan veia a un altre treballador, el seguia sense dir res. No estava acostumada a moure'm d'un lloc a l'altre. Sabia que havia d'anar a treballar, però em quedava en blanc i no sabia on havia d'anar-hi.

Al cap de tres anys, el taller va tancar i em vaig quedar sense feina. Després, em vaig ficar a treballar, de dona de fer feines.

A Olot, vivíem al costat del bar La Bota, dues portes o tres més amunt. En aquells temps, em vaig posar malalta, tenia dolor als ronyons. El metge em va dir que no podia treballar i em va fer la invalidesa i ja no vaig tornar a treballar més.

Llavors doncs, cobrava la invalidesa i encara tenia les 55.000 pessetes, de quan em van acomiadar a "Can Mató". Amb aquestes pessetes, el meu fill Miquel, es va voler treure el carnet de cotxe i jo li vaig donar, perquè se'l pogués pagar. A la Maria Tresa, li vaig comprar un joc de coberteria i a la Maria, no li vaig donar res, perquè ja era casada en aquells temps.

A casa, també hi vaig fer una mica d'hort al jardí, perquè trobava a faltar l'ambient de pagès i me'n cuidava els dissabtes i els diumenges, quan no treballava".

Després de tancar la botiga, la meva tia Marina, també se'n va anar a treballar en un taller de sants. Més tard, aquest va tancar i tres mesos després, se'n va anar a treballar en un altre. Quan ja només li faltaven quatre mesos per jubilar-se, aquell taller, també va tancar i com que ella estava tan delicada, el metge li va fer la baixa i als 60 anys, es va poder jubilar.

La meva tieta Marta i el tiet Pere, treballaven tots dos junts a "Can Castellanes":

"El tiet Pere, també treballava a "Can Castellanes". Ell feia de pintor i jo brunyia (el procés de daurar al sant) els "sants".

Era molt maca aquella feina, ens ho passàvem molt bé. Fins i tot, ens regalaven un dinar a la Moxina i també portaven una orquestra per ballar sardanes.

Un dia, en Pere i cinc amics més, varen voler posar un taller pel seu compte i a les targetes i van posar el nom d'en Pere. Ell me les va ensenyar tot content i jo li vaig dir, que aquelles targetes només li durien mal de caps i va ser ben veritat, perquè per culpa de les targetes, el van despatxar de "Can Castellanes".

Com que jo treballava al taller, li vaig demanar a l'amo, si podia tornar a llogar amb en Pere i em va dir que ja havien fet un acord amb tots els tallers de "sants" d'Olot, que no l'agafarien durant un any. Jo vaig patir molt, perquè això va passar poc després de tenir a les nenes.

Aquest home, però, va ser ben bo, perquè li va donar uns quants "sants" amb en Pere perquè els daurés a casa d'amagat i al cap d'un any, el va tornar a agafar".

El meu pare, va plegar de l'escola als 14 anys i després d'anar a fer plaques, va anar a treballar al taller de "sants" " Renovación Artesana".

TEMPS DIFÍCILS A L'ARGENTINA

La meua àvia, a diferent de la resta dels protagonistes, continuava passant aquesta etapa, lluny de la seva ciutat. A l'Argentina, les coses es començaren a complicar també.

Al 1969, durant el mundial d'Anglaterra, el meu avi, es va posar malalt, al agafar un atac de hemiplegia. Va estar ingressat a l'Hospital Español, aproximadament durant dos mesos. Durant aquells dos mesos, la meua àvia el va acompanyar dia i nit. Més tard, al no poder pagar l'habitació individual on estava instal·lat, la meua

àvia, va decidir agafar una habitació doble.

Fotografia que la meua tieta l va enviar a la meua àvia, que diu: Espero que recibas esta foto con todo cariño de tu hermanita. Marina.

En un llit doncs, hi restava el meu avi i en l'altre hi dormien la meua àvia i la meua mare juntes.

Després d'aquests dos mesos, van poder tornar a casa, però el meu avi, ja havia perdut per complet la memòria i ni tan sols coneixia a la seva família. L'única cosa que era capaç de recordar, era la seva infantesa, ja que confonia a la meva mare, amb una germana d'ell, que feia temps que havia mort i a la meva àvia, amb una altra germana.

La meva àvia, va haver de continuar treballant, a pesar de les dificultats, perquè el soci de la "Rotisseria", no es volia vendre el negoci, fins que el contracte no s'hagués acabat.

Abans de caure malalt, el meu avi, havia llogat un altre pis molt més gros, però la meva àvia, se'l va haver de vendre, ja que era impossible mantenir-lo, enmig d'aquella situació i va decidir, comprar un estudi, un carrer més amunt.

Era tan petit aquell estudi, que els meus avis havien de dormir al dormitori, però la meva mare al sofà. La meva àvia, també va deixar de treballar i només de tant en tant, anava a fer la manicura amb alguna dona. Més tard, al cantó de la "Rotisseria", estava en venda una llibreria estanc i ella i una veïna, el van convertir en el seu propi negoci.

"La Rotisseria"

Abans de que el meu avi caigués malalt, la meva mare recorda, que cada estiu, anaven de vacances un any al mar i l'altre a la muntanya.

Els dimarts, com que els meus avis no treballaven, se'n anaven a la tarda al cinema, on ells dos, aprofitaven per veure al NODO, que a l'Argentina també el retransmetien, per assabentar-se de la situació espanyola, en aquells moments. Sortint del cinema, acabaven la vetllada amb un sopar familiar.

ELS PETITS: L'ESCOLA FRANQUISTA

El carnet de transport escolar del meu pare.

ELS VALORS DEL RÈGIM

La instauració del nou model educatiu franquista, comportà un trencament amb el model educatiu anterior. Com hem vist ja abans, alguns dels avis del treball, van tenir l'oportunitat d'experimentar les diferències entre l'escola republicana i l'escola franquista. Recordem però, que molts d'ells, van passar la primera part de la seva infantesa, sense poder anar a estudi, ja que l'adveniment de la guerra civil, va frenar a Olot el sistema educatiu. Després de la guerra, amb la represa de l'ensenyament, només van poder estudiar durant uns quatre o cinc anys més, ja que de seguida s'incorporaren al món del treball, a partir dels onze o dotze anys.

Molts dels nostres pares, també van tenir l'oportunitat de viure els temps de l'escola franquista. També és cert, que n'hi ha molts, com el meu pare, que ho van viure durant molt poc temps, abans de la mort de Franco.

Així doncs, l'escola franquista, és un model educatiu, que van compartir pares i fills, és a dir, els nostres avis i els nostres pares.

Cal veure, doncs, quina és la diferència, entre l'escola de la dècada dels 40, quan la repressió franquista era més punyent i la dels anys 50, quan la dictadura es va anar suavitzant, fins

arribar a la dècada dels anys 60, quan el règim franquista, estava en plena decadència i com diuen alguns, ja era com una “dictadura de butxaca”.

Els objectius primordials del règim franquista en l'ensenyament, van ser els d'eliminar l'obra educativa de la Segona República, per difondre els principis ideològics del franquisme. Establir un ensenyament basat en l'esperit nacional i catòlic i depurar el magisteri persistent durant l'època de la Segona República i de tots aquells docents, contraris al règim.

L'escola franquista de la primera etapa, es caracteritzà per aquesta depuració del magisteri i per els valors patriòtics i religiosos, que s'aplicaren amb una gran intensitat a totes les aules.

Cal dir, que durant tot el franquisme, les escoles, presentaven una estètica similar. Sobre la pissarra, es situava un crucifix, el quadre de la Immaculada i el retrat de Franco. En algunes escoles, també hi feia presència el retrat de José Antonio Primo de Rivera. A l'inici de la jornada lectiva, era obligatori resar el pàrenostre, pujar i abaixar la bandera espanyola, colgada a l'entrada del recinte i acompanyar aquesta acció amb l'entonada del “Cara el Sol”, l'himne nacional.

Per entrar a l'aula, també era obligatori recitar les següents paraules: “Ave María Puríssima”, que es responia amb un “ Sin pecado concebida”.

En aquesta primera etapa, també era obligatori, que els professors i els alumnes, assistissin a la missa dels diumenges.

Durant tot el franquisme, l'escola es caracteritzà per un ensenyament exclusivament en castellà i per la divisió escolar, entre els nens i les nenes.

També era molt característic, la instrucció de dues matèries claus. La matèria “Formación del Espíritu Nacional”, anava designada a l'ensenyament masculí, en canvi, la matèria “ Labores del hogar”, anava designada a l'ensenyament femení.

Les entonades, també eren constants dins les aules. Els rius, els límits d'Espanya, la taula de multiplicar... s'estudiaven a través de petites cançons, que avui en dia, els nostres avis o pares, encara poden recordar.

En la segona etapa, durant la dècada dels anys 60 i 70, l'educació franquista, va canviar completament.

Tots aquests canvis socials i econòmics, que s'anaren generant a partir d'aquesta segona etapa, van evidenciar unes noves necessitats educatives, que requeria millores en l'educació. Al 1970, doncs, es va aprovar "La Ley General de Educación", que allargava l'ensenyament obligatori fins als 14 anys (es començava als sis i s'acabava als catorze anys), incrementava la construcció d'escoles i dividia l'ensenyament secundari entre la Formació Professional, el B.U.P i el C.O.U.

Evidentment, el nou tarannà polític, també reduí el fort impacte dels valors nacionalistes i catòlics, dins l'escola.

El meu pare, va viure, aquesta última etapa i recorda l'escola d'aquesta manera:

" Jo, com que era petit, em venia a buscar un autocar, però els meus germans, com que eren més grans, s'havien d'espavilar pel seu compte i havien d'anar a peu o amb moto. Aquest autocar, em portava fins a l'escola pública de Les Preses. A l'hora de dinar, no ens quedàvem allà, sinó que anàvem a dinar al col·legi de les monges.

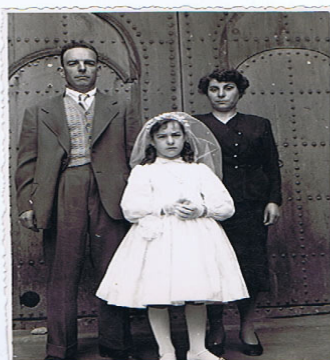
A la tarda, quan sortia d'escola, l'autocar ens tornava a recollir i ens deixava a casa.

A les escoles, sempre hi havia penjat el retrat d'en Franco i a fora hi havia penjada la bandera espanyola. L'ensenyament era en castellà. Recordo, que al final de la dictadura, vaig fer fins i tot unes hores en català, però només unes quantes hores. La resta, eren totes en castellà i francès.

Els de la meua quinta però, varem enganxar l'etapa final de la dictadura i quan jo tenia només 13 anys, en Franco ja es va morir i als 14 vaig deixar d'anar a l'escola".

L'escola franquista doncs, marcà a diverses generacions i deixà enrere, aquelles renovacions pedagògiques i de renovació de l'ensenyament, que durant la Segona República es van dur a terme.

*El tiet Jaume i el meu pare, en
una fotografia escolar.*

*A dalt a l'esquerra, la
comunió de la Mercè. A la
dreta la de la Ma.Àngels i
a baix, la del meu pare.*

UN ENSENYAMENT, TOTALMENT DIFERENT

La meva mare, no va viure l'ensenyament franquista, ja que ella, va passar la seva infantesa a l'Argentina, on la meva àvia, havia emigrat després de la guerra. L'anada a l'Argentina de la meva àvia, va fer que visquessin una mateixa època, totalment diferent a la que es va viure a

Espanya amb la implantació del règim dels vencedors. Així doncs, ni la meva àvia ni el meu avi, no van viure la dictadura franquista i això, va provocar al seu torn, que la meva mare, tampoc ho hagués de viure.

Així m'explica la meva mare, quin va ser el seu recorregut educatiu:

“A l'escola vaig començar amb el “Jardín de Infancia” i anava a una escola pública que es deia “El Colegio de Nuestra Señora del Pilar” que avui en dia encara funciona i l'han fet més grossa.

Allà vaig fer el que aquí seria P3, P4 i P5.

Aquella escola, estava molt i molt bé, perquè tenien un teatre on els dissabtes i diumenges, feien pel·lícules infantils i hi podíem anar tots.

La primària la vaig fer al “Normal de Profesores nº 1 Presidente Roque Sanz Peña” un edifici molt bonic i molt gros, que ocupava tota una mansana. Actualment, només es conserva una part de la meva època i tota l'altra l'han feta nova.

A la vegada, la meva mare, com que volia que aprenguéssim anglès i hi anava dos cops a la setmana, els dos primers anys i vaig anar bé, però després em van avançar un curs i si tenia 13 anys, doncs anava amb gent de 18 i 20 anys i no m'hi sentia a gust i vaig plegar.

La secundària la vaig fer al “Comercial nº 2 Antonio Bermejo” on vaig estudiar pèrit mercantil.

Quan vaig acabar la secundària, m'hagués agradat fer medicina però em va enganxar l'època rebel i com que el meu pare també estava malament em vaig posar a treballar”.

EL CANVI SOCIAL I LA FI DEL RÈGIM FRANQUISTA

*“Tothom sabia que la nova dècada, havia de ser crucial pel nostre país. Franco, havia fet setanta vuit anys i no viuria eternament. Els canvis s'apuntaven per tot arreu. S'havia perdut la por de parlar i molta gent es preguntava què passaria, com acabaria tot plegat”.*⁵⁸

⁵⁸ *Temps de silenci: capítol 21; Aparences.*

UNA NOVA ESTRUCTURA SOCIAL

A la dècada del 1960, la població espanyola, va experimentar la taxa de creixement anual més important de tot el segle: va passar de 30,4 milions d'habitants a 33,8 milions.

L'augment demogràfic, va ser conseqüència d'un descens de la mortalitat, sobretot infantil i d'una natalitat elevada, com a resultat d'unes condicions de vida més favorables i degut a la política natalista del règim.

També es va produir un augment, en l'esperança de vida, que entre els anys 1960 i 1975, va passar de 67 a 70 anys per als homes i de 72 a 76 per a les dones. El creixement de la població catalana, a més a més, va ser molt més accelerat, que a la resta d'Espanya.

Els canvis en l'estructura social, van augmentar el volum de les classes mitjanes i es va consolidar, una nova burgesia urbana.

L'augment del poder adquisitiu, va fer possible entrar en la societat de consum, que es va viure amb gran intensitat, perquè es partia d'uns nivells de vida molt baixos i es va produir ràpidament, en menys d'una generació.

A partir d'aquí, les llars espanyoles, van equipar-se amb un nou utilitatge i, alhora, es va popularitzar l'automòbil, sobretot el Seat 600, de producció nacional.

El nivell educatiu, també va millorar, ja que s'hi van incrementar les inversions i el nombre d'escolaritats i la família, va començar a experimentar nous canvis, que es van anar aprofundint en els anys següents. La família extensa de tradició rural, va anar sent substituïda per la família nuclear (pares i fills), típica del món urbà industrial.

Alguns joves, van començar a viatjar a l'estranger i per aquest motiu, van portar a Espanya noves idees i pautes de comportament, que els estimularen a abandonar les llars familiars i instal·lar-se pel seu compte.

La dona, també va començar a canviar el seu paper tradicional de mare i esposa i va incorporar-se als estudis i al món laboral. Aquest canvi, també va anar acompanyat per la reivindicació dels drets de les dones, que va originar un nou moviment feminista.

LES NOVES MODES I TENDÈNCIES

Els joves, van canviar radicalment totes les costums espanyoles, que havien existit fins al moment. Ja no volien vestir-se com els seus pares i això propicià una revolució en la moda. El turisme, també anà acompanyat de l'arribada del "bikini" a les nostres platges.

La música, també ajudà a dur a terme aquest canvi en l'estètica de la societat. Als anys 60, per exemple, els Beatles i altres grups del moment, portaren la revolució musical i estètica fins a casa nostra.

Mary Quant, també dissenyà des de Londres al 1965, la mini faldilla, que s'inspirà en l'automòbil "Mini" i que vestí a la Masiel, per anar a guanyar el festival d'Eurovisión al 1968.

El maquillatge, destacà per el lluïment d'uns ulls ben perfilats i definits.

Als anys 70, arribà amb una mica de retard, la moda "hippy" i amb ella la filosofia de l'amor lliure, de la pau, la llibertat i la defensa del naturalisme.

CONFLICTIVITAT SOCIAL I OPOSICIÓ POLÍTICA

Entre els anys 1960 i 1975, els conflictes laborals, van augmentar de manera considerable. La majoria d'aquests conflictes doncs, tenien un origen laboral, encara que molts van acabar polititzant-se, ja que les autoritats franquistes, no reconeixien el dret de vaga i consideraven les protestes laborals un problema d'ordre públic.

Aquesta conflictivitat social, va estimular el sorgiment d'un sindicalisme al marge de l'oficial (Comissions Obreres) i d'un moviment estudiantil consolidat, que a partir dels anys 60, ja va manifestar clarament, el seu ideal antifranquista.

A la dècada dels 70, també ja van començar a sorgir les organitzacions veïnals, que reclamaven millors condicions de vida.

Així doncs, aquest clima de tensió, va propiciar el creixement i la recomposició de l'oposició política al franquisme. El fet de més repercussió, potser fou, la creació de l'ETA l'any 1959.

Aquesta nova organització, va propugnar una estratègia de lluita armada contra el franquisme, a partir del 1968.

A Catalunya, també s'inicià una represa cultural, amb el sorgiment de tot un moviment cívic catalanista, que comportà l'aparició de revistes en català, la creació i consolidació d'entitats (Òmnium Cultural) i projectes culturals (Enciclopèdia Catalana).

Però el fenomen que va tenir més incidència, va ser la Nova Cançó amb compositors com Raimon, Serrat o Lluís Llach. Paral·lelament, també es va produir un moviment de renovació pedagògica, impulsat per Rosa Sensat, que va incidir en la formació dels mestres i va impulsar la democratització i la catalanització de l'ensenyament.

A Olot, l'activitat antifranquista dura a terme, va ser escassa; només discussions i difusions de l'ideal.

Durant els anys 50 i 60, hi havia un punt de recepció d'informació de propaganda a la Vall de Bianya, on el material arribava des de França i era enterrat en uns bidons preparats, a aquest efecte; persones lliures de tota sospita, els treien i els transportaven fins a Ripoll, des d'on eren transportats, fins a Barcelona.

Al final de 1973, es va formar a la Garrotxa, una xarxa que mantenia connexió amb la que s'havia organitzat a Barcelona, per Josep Benet. Els paquets, eren recollits per un grup de joves d'Olot, que contactaven amb Benet, per mitjà de Lluís Sacrest. Duien els paquets en motxilles, simulaven ser excursionistes i un cop havien travessat la zona més perillosa de la frontera, posaven els llibres en un cotxe i els portaven a Barcelona.

LA CRISI DEL RÈGIM

A partir de la mort de Carrero Blanco, la fractura entre els qui propugnaven la continuïtat del règim (immobilistes) i els que apuntaven cap a un canvi progressiu (oberturistes), es va anar fent cada vegada més gran.

El gener de 1974, es va formar un nou govern presidit per Carlos Arias Navarro, que pretenia unir oberturistes i immobilistes, però el 20 de novembre de 1975, la mort del general, va augmentar encara més, les diferències entre els dos grups polítics.

La lluita entre els partits polítics, s'acabava d'engegar i els nostres ciutadans, els quedà gravada per sempre més, la mítica frase de: *"Españoles, Franco ha muerto"*.

"Españoles, al llegar para mi la hora de rendir la vida ante el altísimo y compartir antes un apelable juicio, pido a Dios que me acoja benigno a su presencia, pues quise vivir y morir como católico. Os pido que perseveréis en la humildad y en la paz y que rodeéis al futuro rey de

*España Don Juan Carlos de Borbón, del mismo afecto y lealtad que a mi me habéis brindado y le prestéis en todo momento, el mismo apoyo de colaboración, que de vosotros he tenido. Mantened, la unidad de las tierras de España, exaltando la rica multiplicidad de correcciones , como fuente de la fortaleza, de la unidad de la patria. Quisiera en mi último momento, unir los nombres de Dios y de España y abrazaros a todos, para gritar juntos, por última vez, en los umbrales de mi muerte: ¡Arriba España! ¡Viva España!*⁵⁹

⁵⁹ Comunicat d'Arias Navarro a les 10 h del matí del 20 de novembre de 1975.

TERCERA ETAPA:
TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA
I ACTUALITAT
MADURESA I VELLESA

*El rellotge no espera mai ningú.
Sempre camina.*

Joan Brossa; *Les hores*.

LA TRANSICIÓ I LA CONSOLIDACIÓ DE LA DEMOCRÀCIA EL GRAN CANVI (1975-1982)

“ Una nova embranzida d'il·lusió, omplia els projectes de tots ells. Aquesta democràcia ens exigia, però, guanyar-nos la llibertat, recuperar la nostra cultura, educar-nos pel respecte de l'altre que, pensant diferent, també té cabuda en aquest joc polític.

*I la democràcia és dels grans i dels joves, meva, teva i de cada un de nosaltres, que ens crida a participar en aquesta nostra terra, fent-la una mica millor i una mica més a la nostra mesura”.*⁶⁰

Amb la mort del general Franco, les lleis fonamentals, preveïen la continuació del règim franquista, transformat en una monarquia no democràtica.

Tot i així, a Espanya, es va iniciar un procés de transició política, en la qual es va promulgar una nova constitució, que establia un sistema de monarquia constitucional.

A Catalunya, també es va restablir la Generalitat, es va elaborar un nou estatut d'autonomia i la celebració de les primeres eleccions autonòmiques.

Es considera, que la primera etapa o els inicis de la Transició del franquisme a la democràcia, van des de la mort del general Franco i l'accés al tron del rei Joan Carles I (1975), fins a la promulgació de la Constitució (1978).

La segona etapa, es coneix com la consolidació de la democràcia al nostre país, que es va prolongar fins a la consolidació de l'alternança política, amb l'accés al poder del Partido Socialista Obrero Español (PSOE; 1982).

A Olot, però, la transició es tancà més tard, concretament, quan es van celebrar les primeres eleccions democràtiques municipals, l'any 1979.

⁶⁰ Fragment extret del llibre “Fem memòria” d'en Carles Aulí i la Glòria Llinàs, de la pàgina 256.

EL CAMÍ CAP A LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA

Molts altres, consideren que els inicis de la Transició o de gir polític, començaren ja a finals dels anys 70, abans de la mort de Franco. Recordem, que aquests, havien estat uns anys de forta revolució social, sobretot estudiantil i de dissidències dins del règim, que ja començava des de feia poc temps, a mostrar una part més aperturista.

A Olot, per exemple, els anys 70, ja van marcar aquest camí cap al que més tard seria la transició i la consolidació democràtica.

Com ja hem vist abans, un dels moviments que sorgí en aquells anys, foren les associacions veïnals. Els historiadors, les han assenyalat com un important factor d'erosió, tant per la seva novetat organitzativa, com pel tipus de demanda que plantejaven.

Allò més preocupant pels ciutadans, era trobar-se en una situació d'indefensió davant l'Administració ineficaç de resoldre les seves reclamacions.

A Bonavista, per exemple, hi vivien al voltant de mil persones, el president de la primera Junta de veïns explicà, que la idea de formar aquella associació ja va néixer al 1973, abans de la mort de Franco, amb l'objectiu de reclamar la il·luminació del barri.

A l'any 1975, el barri, encara continuava amb la manca de llum pública, d'una escola, d'una llar per a la gent gran, un camp per practicar-hi esport, d'una església i d'una casa de cultura. El mal estat dels carrers i la falta de transport públic, el servei de telèfon públic i de correus, etc.

Així doncs, aquestes associacions veïnals o de barri, van néixer amb l'esperança de millorar la vida de la població als barris olotins, sobretot dels que van néixer als anys 50 i de resoldre tot allò que havia quedat pendent, durant els anys de la dictadura franquista. Era un bon moment, per donar una mica d'empenta a la situació.

El problema de les deixalles, també es feu pesat en aquest barri, que continuava sent l'abocador de la ciutat d'Olot. Finalment es va aconseguir, que les autoritats locals, traslladessin les deixalles, al volcà Croscat, en uns terrenys municipals. En aquells moments, es va preveure, com una solució temporal, fins que es trobés un altre lloc disponible.

L'Ajuntament d'Olot, com tots els del país, a la dècada dels setanta, era clarament limitat.

En la sessió plenària del mes de març de 1975, l'Ajuntament, va suggerir a la comissió gestora, la inclusió d'una ponència que parlés de la possibilitat dels ajuntaments, per defensar la cultura catalana. Així doncs, a l'abril d'aquell mateix any, van destinar 550.000 pessetes a la promoció i a l'ensenyament de la llengua i la cultura catalana. Aquest tema, va provocar fortes discussions, durant uns quants mesos i en aquell mateix mes d'abril, també es va demanar la revisió anticipada, del Pla General d'Ordenació Urbana.

El 30 de juny de 1975, es va formar la Mancomunitat de la Garrotxa i l'acte oficial, va ser presidit pel "subjefe" del Movimiento de la província i pel batlle d'Olot.

Quan el general Franco, estava en els seus darrers dies de vida, la conflictivitat laboral, augmentà considerablement. A més a més, les forces polítiques democràtiques, també començaren a prendre posicions.

El juliol de 1974, Franco, ja havia realitzat una cessió temporal de poder, fins al mes de setembre, al príncep Joan Carles I.

Així doncs, les disputes internes entre els diferents sectors del règim, eren ja més que evidents. Lluites que s'anaren aguditzant, a mesura que l'estat de salut del dictador s'afeblia.

A l'octubre d'aquell mateix any, la comissió nacional de Justícia i Pau, engegà una campanya pública a favor de l'Amnistia.

Els ciutadans d'Olot, a través d'una sèrie de qüestionaris i enquestes, es posicionaren majoritàriament, a favor de l'amnistia.

L'amnistia a Olot, fou un dels temes, que més rellevància adquirí al llarg de tota la transició democràtica.

" Una amnistia clara i total, en tots els nivells, no interpretada com un acte magnànim de perdó, sinó amb la consciència d'estar fent un acte de justícia, a patir del qual, es pot començar una verdadera reconciliació humana i cristiana, tal i com recomana Pau VI per tot el món i amb especial insistència pels qui es diuen catòlics, com és el cas de casa nostra.

S'han d'esborrar per sempre, les distincions entre vencedors i vençuts, roigs i blancs, bons i dolents, les quals foren provocades, per una guerra civil, que ja hauria de figurar com un episodi de la nostra història.

[...] Això és important, començant a nivell d'Olot mateix, on veiem i sentim massa sovint, actituds i fets de partits acostumats a no respectar els qui pensen d'una manera diferent a ells i a decidir per tothom, sense comptar mai amb l'opinió i el consentiment de la majoria”⁶¹

La mort de Franco, obrí el camí als canvis generacionals i polítics i alhora, generà tot tipus de tensions, entre els diferents sectors socials.

Aquestes tensions, es traduïren a Olot, en una disputa oberta entre els dos setmanaris de la comarca (Olot – Missió i la Garrotxa) i en l'esclat d'una crisi aguda a l'Ajuntament d'Olot.

ELS INICIS I LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA

ELS PRIMERS PASSOS

El panorama polític a la mort del dictador, presentava tres alternatives diferents:

- Els immobilitistes, defensaven la continuïtat del franquisme.
- Els reformistes, apostaven per una reforma des de les institucions, que havia de culminar en una limitada democratització del règim.
- L'oposició franquista, defensava la ruptura del règim i la construcció d'un nou sistema polític democràtic.

Dos dies després de la mort del dictador, a Espanya, es va restablí la monarquia amb Joan Carles de Borbó, que va decidir continuar amb Arias Navarro al capdavant del govern, però incorporant-hi alguns reformistes.

Arias Navarro però, va presentar el seu programa de govern, amb una evident aposta cap a al continuïtat del franquisme i amb un plantejament reformista insuficient.

⁶¹ “Olot – Missió” , 7 de febrer de 1975.

Els reformistes, per por que la incapacitat del govern, pogués desprestigiar la monarquia i beneficiar l'oposició, es van esforçar per desplaçar del govern als immobilistes i pactar amb l'oposició, per tal de promoure una reforma progressiva.

A Olot, el 22 de novembre, la corporació municipal, va celebrar una sessió extraordinària, amb

missa posterior, per testimoniar el condol per la mort de Franco. Alguns regidors, es van negar a assistir-hi i l'alcalde, que era Melibrán, en aquells moments, els va demanar explicacions. Així van començar les tensions polítiques internes, a l'Ajuntament d'Olot.

Pancarta amb el lema: Llibertat, Amnistia, Estatut d'autonomia.

Les diferents postures, davant la transició democràtica, també es feren notar a la nostra ciutat.

Al principi del febrer de 1976, van tenir lloc a Barcelona, unes manifestacions multitudinàries, per demanar l'amnistia. El 8 de febrer, l'Assemblea per Catalunya, va convocar una altre manifestació, sota el lema: "Llibertat, Amnistia, Estatut d'Autonomia", que va ser reprimida per les forces policíiques.

A la Garrotxa, el protagonisme per la campanya per l'amnistia, fou assumit per la minoria dels regidors antifranquistes, presents en el consistori olotí.

Al carrer, es seguien recollint signatures a favor de l'amnistia, però l'alcalde, prohibia enganxar cartells informatius de la campanya. Tot i aquestes dificultats, es van recollir 586 signatures, deu de les quals, van acabar en mans de la Guàrdia Civil, que les havia retirades d'un punt de recollida.

Els reis d'Espanya, van visitar la capital de la Garrotxa el 20 de febrer de 1976, en el marc de la primera visita que feien a Catalunya. L'acte oficial, es va celebrar el Parc Nou, al qual també hi va assistir Josep Pla.

L'alcalde, va reclamar l'Eix Transversal, per les males comunicacions, amb què comptava Olot en aquells temps.

L'Eix Transversal, també es va convertir en un temps important de l'actualitat política i social d'aquells anys. Tot i així, aquest Eix , mai va acabar passant per Olot.

Així doncs, la dimissió d'Arias Navarro, va ser forçada pels reformistes, l'oposició i Joan Carles i al 1976, es va imposar com a successor a Adolfo Suárez, procedent dels sectors reformistes del Movimiento.

Nomenament d'Adolfo Suárez

Els dies 6 i 7 de març de 1976, la secció catalana de Pax Christi va aprovar l'organització de l'anomenada "Marxa per la Llibertat", que començà a actuar tres dies després del nomenament d'Adolfo Suárez.

Olot i la Garrotxa, van viure amb intensitat, els principals fets i les mobilitzacions del país i també hi va haver una gran participació i informació sobre la "Marxa per la Llibertat" i de "l'Assemblea per Catalunya". Durant la vigília de la Festa del Carme, unes sis-centes persones, es posaren a caminar juntament amb els pocs representants de la "Marxa per la Llibertat", per sortejar les barreres establertes per les forces d'ordre públic, sota els crits de "Llibertat, Amnistia, Estatut d'Autonomia". La Marxa, va ser aturada a l'antic Ajuntament i hi hagueren tretze detinguts.

Per dur a terme totes les reformes, que es demanaven des del govern, Suárez va iniciar un contacte amb les forces democràtiques i va promoure la Llei de reforma política (LRP), que reconeixia, tot i que amb limitacions, els drets fonamentals de les persones o la previsió d'un sistema electoral democràtic.

En els mateixos moments en què es visqueren dins el govern intenses negociacions, des dels centres de treball, les universitats i les associacions de veïns, es multiplicaven les mobilitzacions i les demandes de democràcia.

Santiago Carrillo, líder del Partit Comunista.

El camí cap a la democràcia, es va completar amb la llibertat sindical, una amnistia pels delictes polítics comesos durant el franquisme i la legalització dels partits polítics, amb l'excepció del PCE (Partido Comunista Español), ERC i altres partits d'esquerra. També es va abolir el Movimiento Nacional, la seva premsa i el

Sindicato Vertical. La legalització del PCE i del PSUC, es va dur entre els mesos d'abril i maig i va provocar una crisi dins el govern.

Les primeres eleccions democràtiques, es van celebrar el 15 de juny de 1977, on es van presentar la majoria de partits, que havien format l'oposició al règim de Franco.

El triomf d'aquestes eleccions, se l'endugué l'Unión de Centro Democrático (UCD), el líder del qual era Adolfo Suárez. Així doncs, el president del govern, formà el primer govern democràtic, després de la guerra civil.

En el context de la campanya en defensa del patrimoni cultural, es va produir a Olot, el relleu al capdavant de l'Ajuntament d'Olot: Juan Melibrán dimitia i Francesc Casas, ocupava l'alcaldia el 24 de juny de 1977.

Les úniques formacions que aconseguiren congregar actes multitudinaris, durant el període electoral, foren els Socialistes de Catalunya, al Parc Nou i el Pacte Democràtic, al Firal.

Els resultats electorals de la comarca doncs, van dibuixar un mapa dominat per aquelles dues forces polítiques.

Aquestes eleccions i els resultats electorals, van significar la caiguda del règim en l'àmbit local. El tiet Jaume, les va viure de prop i és l'únic dels entrevistats, que me'n ha explicat alguna cosa:

“Es van celebrar al cinema Còlon, on s'hi varen reunir tots els polítics. Aquell dia, estava ple com un ou aquell cinema, més que no pas quan hi feien una pel·lícula bona!

Jo i la Marina i varem anar, i quan van acabar el míting, quasi més no es tiren els plats pel cap tots plegats.

Vaig marxar ben indignat”.

LA CONSTITUCIÓ DE 1978

Una de les primeres tasques d'aquest nou govern, va ser la redacció d'una constitució per establir les bases del nou estat democràtic.

Aquesta nova Constitució democràtica, va ser encarregada a una ponència, formada per diputats de tots els partits, que tenien representació a les Corts i la seva redacció, va iniciar l'anomenada política de consens, que consistia en construir la democràcia, mitjançant la negociació i l'acord entre totes les forces polítiques.

Les característiques més transcendents, d'aquesta nova Constitució, van ser les següents:

- Va adoptar un caràcter progressista, tot i que amb una certa ambigüitat, producte pel consens entre l'esquerra i la dreta democràtica.
- Espanya es definia, com un “Estat social i democràtic de dret”.
- Una Monarquia parlamentària.
- Un Estat aconfessional.
- L'abolició de la pena de mort i una àmplia declaració de drets i llibertats polítiques i civils.
- El dret a l'autonomia de les nacionalitats i regions.
- S'instaura un Tribunal Constitucional.

A Olot, Josep Tarradellas, va demanar el vot a favor de la constitució, com a garantia de la continuïtat dels canvis democràtics, mitjançant un anunci a la premsa local.

El PSUC, demanà el vot afirmatiu, el PSAN un no rotund, ERC l'abstenció, el CDC el vot a favor, el PSC-PSOE el sí i la UGT, també donà suport al vot afirmatiu.

Josep Tarradelles, tornant després d'un llarg exili.

Els resultats del referèndum constitucional a la comarca, van donar la victòria al sí, amb un 86'26% dels vots i una participació del 69'64%.

L'ESTAT DE LES AUTONOMIES

Durant la transició cap a la democràcia, la demanda d'autonomia per a Catalunya, va rebre un nou impuls amb la proposta de l'Assemblea de Parlamentaris Catalans, al juny de 1977, que demanava la restauració de la Generalitat, el retorn del seu president, Josep Tarradelles, de l'exili, la derogació de la llei que abolia l'Estatut de 1932 i la constitució d'un govern provisional a Catalunya.

Suárez, va voler prendre la iniciativa i va negociar directament amb Tarradelles el restabliment de la Generalitat provisional i el seu retorn com a president, després de trenta anys d'exili. Aquest, va ser l'únic acte de tota la transició de reconeixement de l'antiga legalitat republicana i Tarradelles, fou l'únic governant del temps de la República, que tornà per exercir funcions de govern, en la democràcia reinstaurada.

Durant aquesta etapa, l'Assemblea de Parlamentaris Catalans, també va impulsar l'elaboració d'un Estatut d'Autonomia. Aquest projecte, anomenat Estatut de Sau, va ser aprovat amb un consens polític ampli per l'Assemblea el 16 de desembre del 1978, i el març de l'any següent, va ser presentat al Congrés dels Diputats a Madrid, per la seva aprovació.

El nou projecte d'Estatut, recollia els següents punts:

- Reconeixia Catalunya com una nacionalitat, que exercia l'autogovern.
- Constituïa una Comunitat Autònoma de l'Estat espanyol.
- Definia el català com a llengua pròpia amb cooficialitat amb el castellà.
- La Generalitat, quedava configurada per un Parlament, que ostentava el poder legislatiu; un president i un Consell Executiu.

Durant l'inici de la democràcia, també es va dur a terme la construcció d'un Estat de les Autonomies. Aquest procés, es va iniciar a partir del moment en què la Constitució, va regular la possibilitat que totes les nacionalitats que ho desitgessin, es convertissin en comunitats autònomes, regides per un estatut d'autonomia, amb un Parlament autònom elegit per sufragi universal i amb un govern propi.

LA CRISI ECONÒMICA I ELS OBSTACLES

Aquesta etapa de la transició, va coincidir amb l'inici d'una crisi econòmica internacional, desfermada arran d'una pujada important del preu del petroli.

L'economia espanyola va patir amb extrema gravetat la recessió a partir del 1974, en què als problemes econòmics, com ja hem vist, s'hi van afegir la incertesa política i el retard a l'hora de prendre mesures contra la crisi.

Aquesta recessió, va tenir unes efectes molt desfavorables per a l'economia espanyola: la disminució de les exportacions, retallada d'inversions estrangeres, la caiguda dels ingressos per turisme i el retorn dels emigrants d'Europa.

Aquesta crisi doncs, va derivar en una profunda crisi industrial, que va provocar un augment de l'atur, a un ritme molt elevat.

Per plantar cara, a aquesta crisi econòmica, l'octubre de 1977, les principals forces polítiques, van signar els Pactes de la Moncloa, que contenien un seguit d'acords per sanejar l'economia i un programa d'actuació política.

Els seus objectius fonamentals, eren reduir la inflació i posar en pràctica un seguit de reformes, per repartir de manera equitativa els costos de la crisi (reforma fiscal, reforma tributària i reforma de la Seguretat Social).

Aquesta crisi econòmica, també anà acompanyada per un seguit de sectors socials i polítics, que pretenien obstaculitzar la democràcia.

Les forces d'extrema dreta, van actuar per estimular un cop d'Estat militar que forçés la involució política. Amb aquest propòsit organitzaren grups violents com els Guerrilleros de Cristo Rey i la Triple A.

El terrorisme d'extrema esquerra, també va incrementar les seves actuacions cercant víctimes entre les forces armades, els cossos de seguretat i personalitats vinculades al franquisme. Aquest moviment, va fer aparèixer els GRAPO (Grupos Revolucionarios Antifascistas Primero de Octubre) i el FRAP (Frente Revolucionario Antifascista y Patriótico).

L'activitat terrorista principal, però, provenia de l'ETA, que refusava la Constitució de 1978, perquè aquesta no reconeixia el dret d'autodeterminació. A Catalunya, es creà l'organització independentista Terra Lliure, que es va dissoldre al 1995.

LA CONSOLIDACIÓ DEMOCRÀTICA

Logo de la UCD

La segona etapa, va estar marcada per l'avenç cap a la consolidació democràtica, però també per la crisi interna del partit del govern o per un intent de cop d'Estat que intentà avortar la democràcia.

A les eleccions del març de 1979, el triomf va ser novament per la UCD, que seguia presidint Adolfo Suárez. La UCD doncs, va formar un nou govern, que va continuar amb la seva activitat reformista en la línia dissenyada pels

Pactes de la Moncloa, però que va haver de fer cara a greus problemes d'estabilitat política.

El 19 d'abril es constituí el nou Ajuntament a Olot i per majoria de vots, Joan Sala, va ser escollit alcalde; el primer alcalde de la democràcia. Una de les principals preocupacions, del primer ajuntament democràtic a Olot, fou l'aprovació d'un nou Pla General d'Urbanisme.

Adolfo Suárez començà a ser discutit com a líder de la UCD i la difícil situació econòmica, a més de les accions desestabilitzadores d'ETA, van produir una debilitat extrema del govern.

Des d'aquell moment l'activitat governamental es començà a paraitzar i les reformes van quedar aturades. Davant d'aquesta situació i de la incapacitat del govern, Suárez va dimitir com a president del govern i del partit al 1981.

L'amenaça principal, per el nou sistema democràtic, provenia fonamentalment de la pervivència en l'estament militar, de sectors hostils, al procés democràtic.

El 23 de febrer del 1981, mentre en el Congrés dels Diputats, es duia a terme la votació d'investidura de Leopoldo Calvo Sotelo com a successor de Suárez, a la presidència del govern, un grup de guàrdies civils, comandat pel tinent coronel Antonio Tejero, va interrompre la votació per la força i va retenir els diputats i els membres del govern. La intenció del cop d'Estat, era paraitzar el procés democràtic i d'atorgar novament a l'exèrcit, un paper rellevant en el govern que havia de construir-se posteriorment.

La compareixença del rei a la televisió la nit dels fets per desautoritzar els insurrectes i donar suport al règim constitucional, va ser decisiva, perquè el cop d'Estat no s'estengués.

El 27 de febrer, un seguit de manifestacions a favor de la democràcia, van recórrer els carrers de les ciutats espanyoles.

Pocs dies després, Calvo Sotelo va ser investit nou cap de govern, però la seva política, pràcticament no es va diferenciar de l'anterior de Suárez. Es van portar noves lleis com la Llei del divorci, aprovada a l'abril de 1981, la petició d'ingrés d'Espanya a la OTAN, la Llei orgànica d'harmonització del procés autonòmic, etc.

Calvo Sotelo, però, no va aconseguir frenar la desintegració progressiva del partit, ni d'assolir una entesa amb Adolfo Suárez. Això va provocar, que Suárez creés el seu propi partit, el Centro Democrático y Social (CDS), al 1982.

A les eleccions del l'octubre del 1982, la victòria va recaure sobre el Partido Socialista Obrero Español (PSOE), que posà fi a la transició democràtica i s'inicià una etapa de normalitat constitucional de la democràcia espanyola.

A les últimes dècades, el sistema polític espanyol, ha consolidat una situació de “bipartidisme imperfecte”, basat en l’alternança de poder de dos grans partits, el PSOE i el PP, amb l’acompanyament del fort arrelament dels partits nacionalistes a Catalunya i al País Basc.

ELS CANVIS SOCIALS I ECONÒMICS

Després de la greu crisi econòmica iniciada al 1973, les economies occidentals, van començar cap a l’any 1986, un procés de recuperació i creixement en el qual Espanya va participar intensament. A més a més, amb l’entrada d’Espanya a la UE, es van reduir notablement, les distàncies amb els països més avançats.

A partir d’aquí, Espanya, s’ha distingit econòmicament, per combinar les etapes de creixement econòmic, amb les etapes de recessió econòmica.

Aquest procés de transició i la consolidació de la democràcia, van produir un procés de transformació en les mentalitats , en les actituds i en els costums.

L’estructura familiar, va canviar novament i va canviar el concepte de família tradicional, estenent uns models de família alternatius: famílies monoparentals, parelles de fet, parelles homosexuals, etc.

A més a més, aquest procés, fa que les relacions familiars, deixin de ser autoritàries i rígides a favor d’unes relacions més afectives i tolerants.

Aquest fet, unit a la prolongació dels estudis i la precarietat laboral, ha endarrerit l’edat d’emancipació dels joves de la llar familiar.

El paper de la dona, en la societat, també va tornar a experimentar nous canvis, sobretot a partir de la incorporació generalitzada de les dones al mercat laboral.

El sistema educatiu, va patir diferents modificacions, com a resultat de les diferents reformes educatives, implantades pels diferents governs de la democràcia. La reforma més rellevant, va ser l’extensió de l’escolarització obligatòria fins als 16 anys. En aquests anys, es va procedir a la plena escolarització.

L'estructura de l'Estat, també es va laïcitzar de nou, tan pel que fa al seu finançament amb recursos públics, com la promulgació de lleis contràries a la doctrina catòlica: divorci, avortament, matrimonis homosexuals, etc.

A més a més, també es va començar a viure un procés clar de secularització, perquè molts actes socials importants, s'anaren produint cada vegada més al marge de l'Església i avui en dia, han esdevingut només actes civils.

L'any 1981, trobem a Olot, l'actuació estel·lar de Lluís Llach, Joan Manuel Serrat i Raimon.

Amb la transició o el pas cap a la democràcia, també arribà l'anomenada "antimoda". Aparegueren nous estils de roba i els joves s'atrevien a tot.

Als anys 80, la "Movida Madrileña", contagià a molts dels joves amb la seva "moda juvenil", les seves lletres revolucionàries i la seva estètica excèntrica, anomenada "moda punki a la espanyola". Des de Londres, arribà el gust per els pentinats en punta, el cuir, els colors vius i els pírcings.

La "Movida Madrileña", va ser un clar reflex, de la defensa de la llibertat d'expressió i un trencament amb la moral franquista i cristiana, que s'havia viscut i mostrat, al llarg de tota la dictadura. La revolució social, s'accentuà al màxim.

L'estètica de la "Movida Madrileña"

COM VAN VIURE LA TRANSICIÓ ELS AVIS I ELS JOVES?

La meua mare, va viatjar a Espanya per primer cop tota sola, l'any 1976. Va tornar a l'Argentina, però poc temps després, el temps les retornaria a totes dues a Olot:

“Quan vaig acabar l'escola, la meua mare em va pagar un bitllet per anar a Espanya on m'hi vaig estar sis mesos.

Quan vaig tornar d'Espanya, als 18 anys em vaig posar a treballar en una editorial de llibres jurídics que es diu “La ley”. Hi vaig treballar durant sis mesos i després m'ho vaig deixar i me'n vaig anar a treballar amb la meua mare al negoci i al cap d'un temps com que no em motivava gaire, me'n vaig anar a treballar a “l'Hospital Francés” a la part de facturació a les oficines, un any o un any i mig. A l'hospital, varen fer un canvi de caps i també m'ho vaig deixar.

Després als matins, vaig tornar a treballar al negoci familiar i a la tarda feia de secretaria al “fotoclub”, on hi vaig estar durant un any. Després em vaig dedicar plenament al negoci familiar.

Quan treballava també vaig començar un curset de fotografia artística al “Fotoclub Marina”, que era un “fotoclub” que depenia de les forces armades.

Allà, hi vaig estar amb un noi durant tres anys, però ell tenia molts problemes de salut i ens varem anar allunyant els dos del “fotoclub” perquè amb tots aquests problemes, no teníem ganes d'anar-hi.

Després del noi del “fotoclub”, vaig sortir amb un noi que tocava en un conjunt de rock, però només durant sis mesos.

El meu pare, ja s'havia mort i quan m'ho vaig deixar amb aquest noi, li vaig dir a la meua mare que si volia tornar a Espanya, podíem tornar”.

Al 1983, el meu avi es va morir. La meua àvia, va continuar amb el negoci, fins que al 1984, va decidir tornar a Olot a veure la seva mare, que ja feia trenta-quatre anys que no la veia.

Va tornar amb la meua mare i de tornada varen fer un viatge a París. Allà, la meua mare va conèixer el meu pare, que quina casualitat, era d'Olot.

Així doncs, van decidir d'anar a viure a Olot, ja que la meua àvia hi tenia tota la seva família i la meua mare, havia conegut al meu pare.

El destí, va tornar a portar la meua àvia a Olot. Aquella terra, que un dia va haver de deixar i que ara, per coses de l'atzar, l'acollia de nou.

El meu pare, també va ser un dels pocs, que em va explicar com es va viure el procés democràtic a Olot:

“ Nosaltres, varem viure la mort d'en Franco i tota l'etapa que culminà amb la democràcia: el referèndum per la constitució, va venir el president Tarradellas, etc.

Tot aquest procés polític de la democràcia, ens va tocar de ple. Aquí a Olot, però, no hi havia pas tanta agitació social com a Barcelona, però sí que ens arribaven notícies.

La política, no tenia gaire força a nivell local, però de mica en mica, tots anàvem notant tots els canvis. Abans, per exemple, a les cases de pagès, cada dos per tres i passava la Guàrdia Civil i això, es va anar perdent durant aquella època. L'església, també va perdre força, perquè les noves idees portaven més llibertat. La primera comunió, la vaig haver de fer, però la segona, ja no la vaig haver de fer per força”.

Recorda molt bé l'època de la transició, però sobretot, recorda com era la joventut d'aquells temps:

“ El que estudiava s'emancipava i se'n anava a estudiar a Girona o Barcelona, més o menys com avui en dia fan els joves.

Els que ens varem quedar a Olot treballant, els caps de setmana ens reuníem tots i anàvem a fer el toc al bar o a les discoteques, que en aquells temps estaven molt de moda.

Als 18 anys, també ens trèiem el carnet de conduir i si podíem, ens compràvem un cotxe i així els caps de setmana, podíem anar de festa a altres discoteques de Camprodon, Torelló, Figueres, etc.

El tiet Jaume i el meu Pare.

Depenent de les discoteques que estaven més de moda, anàvem a un lloc o a un altre. Jo recordo, que el meu primer cotxe, va ser un Mini.

Jo vivia a pagès, però pràcticament feia la vida d'un noi de ciutat. Els pares en canvi, vivien pràcticament tot el temps a pagès.

Durant aquells temps, també varem notar amb força, l'entrada de les noves tendències, que ens arribaven de fora, com els pantalons de pota d'elefant, els cabells llargs, etc.

Tu no te'n adones, però les coses van canviant.

Abans la música que sentien els nostres pares, era únicament el vals i a les sales de balls. Amb l'arribada de les discoteques, va arribar tota la música de moda internacional, la música "Disco" dels anys 70: els Bee Gees, que portaven una música diferent, pel·lícules com "Fiebre Sábado Noche" o "Grease", que definien les noves tendències i modes, etc.

Als anys 60, ja havien arribat els Beatles o l'Elvis Presley, però els anys 70, van ser tota una revolució musical.

Fins i tot a la televisió, es varen començar a fer programes musicals i de ball amb els grans èxits del moment, com per exemple, el programa "Aplauso" de TVE, on tothom ballava com volia".

La veritat és que ballar, es va convertir en una de les millors teràpies en aquells moments. La música no només era la única que va trencar els esquemes de tots aquells anys de quietud i puritanisme, sinó que el ball, també va trencar la càscara dels ous. Va permetre als joves, expressar-se i divertir-se d'una manera totalment diferent. Ballar, ja no era cosa de grans, ja no era seriositat, ja no era serenitat i modèstia sinó que ara, tothom ballava com volia, la gent es deixava anar per complet i ja no s'amagava de res. Era el moment, de treure-ho tot fora, tothom s'atreveix a tot.

Les pantalles de les televisions, es van omplir de programes de balls, de la Raffaella Carrà, d'en Georgie Dann, de Boney M, etc.

Els meus avis de pagès, van continuar vivint a "La casa nova" i quan la meva besàvia (per part de pare) es va morir, més o menys al 1985, se'n van anar a viure a Bosc de Tosca. Allà l'avi ja es va retirar i la meva àvia anava de tant en tant a fer botifarres a Cal Tiu de les Preses.

Avui en dia, encara hi viuen.

Abans de venir a viure a Bosc de Tosca, la meva àvia es va treure el carnet de cotxe als 36 o 37 anys i va tenir una furgoneta rosa, que havia sortit de casa de la xocolata Comes.

La van tenir durant molt de temps, i després van passar a tenir el Diana, durant uns 10 o 12 anys més, fins que van venir a Bosc de Tosca i se'ls van canviar.

En Josep Marc, també se'n va anar a viure Bosc de Tosca, amb la seva dona.

La Maria, se'n va anar a viure amb al seva filla, un any després de que aquesta es casés, al 1986. Dos anys després, en Miquel es va casar amb la Robledo.

Ella recorda, que al principi vivien a la vora del riu i que després, quan es van canviar de casa, van passar a viure a prop de l'església.

No es pot plasmar tot el que va ser la transició en tan poc paper, però si que ara, podem tenir una idea més clara, del que va significar. El pas a la democràcia va ser un trencament polític amb la dictadura franquista, però també va ser un trencament amb la moral social i un canvi en la mentalitat de tots els olotins. Com ja hem vist, va ser un època de revolució total, on la gent ja no s'amagava i no tenia por de res. Els temps de silenci, ara ja si que era completament, una cosa del passat.

OLOT EN L'ACTUALITAT

Dels avis, hem passat als fills i dels fills, als néts. Aquesta, és la generació i l'etapa dels més

joves. Altra vegada, els més grans s'han hagut d'adaptar a nombrosos canvis socials, polítics, econòmics, culturals, etc.

Aquesta, ja no és la generació de la revolució social, aquesta és la generació de la tecnologia i el consum.

Jo i la meva germana Lourdes.

Les coses han canviat, el món es mou cada vegada més ràpid, tot avança en un nivell desmesurat, potser fins i tot, volem viure més ràpid del que podem, deixant de banda moltes vegades, allò que més humans ens fa; gaudir del moment i de les petites coses.

ECONOMIA

En els darrers anys, el món està patint l'era de la globalització i la tecnologia. Aquesta globalització, està designada per la intensificació de la mobilitat de les persones i l'intercanvi de béns i serveis i la interdependència econòmica a escala mundial. Les bases d'aquest efecte globalitzador, són l'eliminació progressiva de les barreres duaneres, l'establiment d'àmplies àrees de lliure comerç i els avenços tecnològics en les telecomunicacions. Aquests factors, han afavorit l'expansió de les multinacionals i la intervenció dels estats en l'economia tendeix a ser petita, ja que la gestió econòmica és encomanada a organismes d'àmbit mundial.

Els efectes econòmics, polítics i culturals de la globalització, també han originat nous moviments socials antiglobalitzadors.

Olot, tot i ser una ciutat petita, també s'ha obert al món. Nosaltres, som la generació de la internacionalització i la tecnologia. Lluny queden aquells anys, en que Olot era un sol món. La televisió ens ha permès viatjar arreu del món i connectar-nos amb ell.

D'altra banda, aquesta globalització i intensificació en els avenços tecnològics (innecessàries moltes vegades), ha fet desaparèixer moltes tradicions olotines. Els nostres avis per exemple, hem vist que en el seu temps lliure, s'entretenien voltant pels carrers de la ciutat, passejant amunt i avall pel carrer Major i pel Firal, anant a ballar i assistint a sessions cinematogràfiques,

escoltant relats i cantant cançons vora del foc, mantenint conversacions familiars durant els àpats... Ara, totes aquestes coses han canviat. La tecnologia ha fet, que totes aquestes estones lliures, ja no es dediquin a les relacions socials o a relacionar-se amb les activitats que proposa la ciutat, sinó que ara van dedicades als aparells electrònics. El temps lliure es destina a la televisió, a l'ordinador, a les consoles, etc.

La internacionalització, ha fet desaparèixer moltes tradicions i costums olotines i ha fet perdre les ganes i la voluntat de la població a promoure activitats i a donar vida a la ciutat.

A dalt, la meva àvia amb la seva mare. Al mig la Marina i en Jaume i a baix, els tiets, el dia del meu aniversari.

SOCIETAT

Olot, continua creixent. Durant tots aquests anys, ha arribat a Olot, gent de tot arreu del món.

La immigració a Olot, ens ha portat aliments, cultures i tradicions diferents. Olot, ja està acostumada a acollir nousvinguts. Si ens hi fixem, durant la guerra civil, la nostra ciutat va acollir milions de refugiats. Als anys cinquanta la immigració andalusa i ara hem acollit gent de diferents parts del món.

El tiet Pere i la tieta Marta, celebrant els 50 anys de casats.

La nostra ciutat, també s'ha hagut d'habituar a tots els canvis polítics i econòmics que hi ha hagut. Olot però, continua sent una petita ciutat, on tots ens coneixem entre tots i on seguim compartint petites tradicions i aquell accent olotí, que tan ens caracteritza a tots plegats.

POLÍTICA

En l'actualitat Olot, continua vivint en democràcia. Com ja hem vist, els nostres avis van haver de viure en diferents sistemes polítics, que van anar canviant els models socials. Totes aquestes tensions polítiques, van fomentar un gran interès social envers la política. Avui en dia, la política ha deixat de tenir tanta importància en la vida social. Les mobilitzacions polítiques i socials, han disminuït i els moviments estudiantils i de protesta també. L'atenció, com ja he dit, recau en la tecnologia, més que no pas en un interès social.

Actualment, l'equip de govern d'Olot, està format per l'alcalde Lluís Sacrest, que ja fa uns anys que ocupa aquest càrrec, el primer tinent d'alcalde Joan Albasa Poncet, el segon tinent

d'alcalde Antoni Bach Plaza, la tercera tinent d'alcalde Fina Soler Buch, Marta Fontaniol Passolas, el quart tinent d'alcalde Joaquim Monturiol Sanés, cinquè tinent d'alcalde Anna Torrent Rafart, Veva Ruiz Teixidor, el sisè tinent d'alcalde Albert Ruvirola Sirvent i el setè tinent d'alcalde Llorenç Planagumà Guardia. Tots els membres del Partit Socialista de Catalunya.

Dels altres partits, podem destacar a Josep Maria Coromines i Barnades, portaveu de Convergència i Unió, Pere Gomez Inglada, portaveu d'Esquerra Republicana de Catalunya, Joaquim de Trincheria Polo (en Quim) portaveu del Partit Popular i Moises Font Casademont portaveu de Plataforma per Catalunya.

CULTURA

Actualment hi continua havent un interès molt gran, per recuperar la memòria històrica de la nostra ciutat i tot el que està relacionat amb ella.

L'Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot, és el que s'ha encarregat de dur aquesta feina, des de diferents àmbits. L'any 2001, va elaborar un primer Pla de Cultura, però degut als canvis socials, econòmics i culturals, l'any 2008, van haver de revisar i actualitzar aquest pla i al 2009, es va presentar un nou Pla de Cultura per a la nostra ciutat.

En quant a les publicacions locals, l'Ajuntament d'Olot, a través d'aquest institut, edita cada any un seguit de llibres dins el que s'anomenen Edicions Municipals, que acostumen a ser llibres de temàtica local, relacionats amb la ciutat o amb personatges o autors locals. Molts d'aquests llibres, m'han ajudat a l'hora de realitzar el treball.

Dins les publicacions culturals locals, també hi podem incloure "El Plafó", que recull tot el seguit d'activitats que es fan a la nostra ciutat i "El Cartipàs".

L'Institut de Cultura de la ciutat, també s'encarrega de vetllar per l'art i els edificis públics de més rellevància, per la faràndula i les tradicions olotines, els olotins il·lustres i de donar a conèixer el patrimoni i la memòria d'Olot.

També s'interessa per promoure tot un seguit d'activitats a la nostra ciutat a través de l'Espai de Creació Contemporània, com el festival Panorama, l'espai d'exposicions ZERO1, el L.A.P, etc.

L'Ajuntament d'Olot, des d'aquesta àrea de cultura, també treballa per fomentar i ajudar a la investigació i a la creació artística i literària, com també en el reconeixement de persones o entitats, que han desenvolupat una tasca o contribuït en l'àmbit cultural. Al llarg de l'any, convoca els Premis Literaris Ciutat d'Olot i les Beques Ciutat Olot, per incentivar en l'investigació en els àmbits social, cultural i artístic.

Olot també continua comptant amb un gran nombre d'entitats privades culturals. L'Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot, col·labora directament amb aquestes entitats a través de diferents vies.

RELIGIÓ

La religió també ha perdut pes a la nostra ciutat. Vivim en una societat laica, que conviu amb el cristianisme i amb moltes altres religions. A Olot, continuem convivint amb la parròquia de Sant Esteve, sense els tres sants a la façana i amb l'església del Tura, amb el campanar escapçat i altres petites esglésies i llocs de culte religiós. Són els avis però, qui majoritàriament continuen seguint rendint culte a la religió. Els joves i les noves generacions, ja no semblen involucrar la religió en la seva vida. Anar a missa, ja no és una cosa vital, ni una cosa que ens plantejem al dia a dia. Majoritàriament doncs, ha deixat de tenir importància i formar part de la nostra vida. Això no vol dir però, que a Olot, el pes de la religió hagi desaparegut per complet. La Festa Major, es segueix celebrant en honor a la patrona de la ciutat, la verge del Tura, els pastorets es continuen fent en moltes entitats culturals, seguim celebrant el Nadal i Setmana Santa, etc. A les escoles, la religió també cada cop perd més pes davant el laïcisme i cal dir, que el cristianisme ja no és la única religió que es professa a la nostra ciutat, la immigració ens ha apropat la religió musulmana, la hindú, la budista, etc.

ENSENYAMENT

Olot, continua comptant amb les escoles de tota la vida: l'Escola Pia (els escolapis) i el Cor de Maria. També però, trobem altres escoles, com l'Escola Malagrida, el Petit Plançó, L'Escola Pla de Dalt, el Bisarques, l'Escola Maria Reina i l'escola de Sant Roc.

La nostra ciutat, també compta amb tres instituts, l'I.E.S La Garrotxa, l'I.E.S Bosc de la Coma, i l'I.E.S Montsacopa. També hi trobem escoles de llengües, d'arts i plàstica com l'Escola de Belles Arts d'Olot i l'Escola Municipal d'Expressió, les escoles taller, etc.

L'Escola Pia i el Cor de Maria, són les dues escoles que imparteixen un ensenyament religiós, tot i així, com ja hem dit, la religió a l'escola ha esdevingut opcional i l'ètica, ha guanyat més pes.

Olot, com a ciutat petita, no compta amb cap Universitat, però sí que compta amb graus universitaris en algunes de les seves escoles. Avui en dia, l'ensenyament en els joves és molt més important que el treball. Si els nostres avis plegaven d'anar escola ja de ben petits per posar-se a treballar, avui en dia, tothom estudia fins als setze anys. Després, decideixen si volen continuar estudiant o incorporar-se en el món laboral.

Actualment, l'ensenyament es basa en les lleis educatives que canvien constantment i tothom té el dret d'accedir-hi.

Les escoles, també s'han convertit en un bon lloc, per dur a terme el tractament de la diversitat. A les aules educatives, també hi ha arribat nens de tot arreu del món, fet que ha obert portes a l'ensenyament, per tractar la tolerància d'una manera més propera.

LA MORT

Tot el que comença té un final i nosaltres hi hem arribat. La meva àvia, la Marina i en Pere, com ja he explicat al pròleg, ens van deixar tots tres l'any passat. La resta dels protagonistes, continua amb la seva història. En Josep Marc, per exemple, és un aficionat a fer parets de pedra. Ara ja farà uns tres anys, que fa un curset cada any, on ensenya a fer parets de pedra a nois joves. La Lourdes Castañer, continua investigant en el cas del seu pare, en busca d'una resposta. Els meus avis, continuen vivint tots dos a Bosc de Tosca i veient com s'amplia la família, que cada cop és més gran i la Maria, també continua vivint amb la seva filla Tresa, escoltant la ràdio asseguda al sofà. La història de tots ells, encara no s'ha acabat del tot. En aquest treball, els hem vist néixer, créixer de pressa en temps difícils, enamorar-se, fer-se grans, madurar, plorar i riure. Jo espero doncs, que de moment, continuïn amb nosaltres durant molt de temps ja que la mort, pot esperar.

CONCLUSIONS, ANNEX I BIBLIOGRAFIA

- CONCLUSIONS -

Al finalitzar aquest treball, els meus objectius i les meves intencions, s'han complert. A l'inici de l'investigació, pretenia saber com havien viscut els avis, totes les diferents etapes de la seva vida, és a dir, de quina manera havien viscut les seves experiències. Està clar, que després d'haver acabat el treball, puc dir amb certesa, que una de les etapes que més els ha afectat i que més els condicionà per sempre més, fou la Guerra Civil.

Com ja hem vist, la seva infantesa, va estar marcada pels efectes d'aquesta guerra i a l'adolescència van viure totes aquelles conseqüències que d'ella se'n derivaren.

Durant la postguerra i el franquisme, la seva vida es caracteritzà per un temps de silenci, que intentà fer oblidar totes les idees revolucionàries de la guerra. Per la gent, aquest temps de silenci, no era res més que un intent per oblidar tota la penúria que s'hagué de passar durant la contesa.

Durant la transició democràtica, les noves generacions, tornaren a recordar als nostres avis, que un dia, a casa nostra, hi hagué una guerra.

Per tant, aquest és un esdeveniment, que els acompanyà probablement, bona part de la seva vida. Avui en dia, però, aquest és un temps que queda molt enrere i sembla que allò que un dia va passar, ja sigui cosa del passat. Cal dir però, que no per tothom.

En el treball també hem pogut veure, com els avis, van viure durant tres etapes molt diferents.

En la infantesa, visqueren en un temps de república, amb tot un seguit de reformes, molt avançades per aquells temps. Després de la guerra, s'hagueren d'habituar a viure en un règim autoritari, a viure sota els ideals del franquisme i finalment, visqueren tot un període de democràcia i obertura. Per tant, visqueren en tres etapes polítiques molt diferents: una etapa republicana i democràtica, una etapa dictatorial i una segona etapa democràtica.

Cadascuna d'aquestes etapes i cadascun dels sistemes polítics, influenciaren molt en la seva vida.

Com ja hem dit, la república s'establí a Olot amb un seguit de reformes totalment innovadores. Més tard, amb la sublevació dels militars, es desembocà la guerra civil. A Olot, durant la guerra, es continuà vivint en un clima revolucionari, que imposà un nou sistema organitzatiu en tots els

campes de la vida pública i privada i inicià una repressió envers tots els que es mostraven en contra de les reformes de la república. Els nostres protagonistes, hagueren de viure tots els efectes de la guerra: els bombardeigs, familiars al front, la nova moneda, les visites del Comitè de Milícies Antifeixistes, l'entrada dels nacionals, l'arribada dels refugiats, etc.

Lavors, l'acabament de la guerra, portà un dels temps més difícils per als olotins. La guerra, havia fet mal, però la postguerra encara més: molts familiars havien mort en els avatars de la guerra, molts altres es trobaven a l'exili, la manca d'aliments portà un llarg temps de penúria, l'economia davallà per complet i la població, ni tan sols tingué temps de recuperar-se amb tranquil·litat.

Amb l'entrada dels nacionals a Olot, s'inicià el franquisme a la nostra ciutat, que imposà un nou ordre social, que duraria quatre dècades. A més l'aiguat de 1940, acabaria d'arrodonir el pessimisme de tots els olotins.

Durant aquest temps, els nostres avis, decidiren tirar endavant i molts conegueren l'amor, es casaren i fins i tot formaren una família. La cruesa i la duresa, semblava apaivagar-se un xic.

Durant la última etapa del franquisme, Olot també visqué una altra arribada de població, la dels andalusos, que propiciaren la creació del barri de Sant Roc. També es crearen altres barris com Bonavista, Sant Pere Màrtir, etc. Olot es començava a consolidar ja, com una verdadera ciutat.

Amb la mort de Franco, s'acabà un món, i els joves decidiren prendre partit. Era el moment de la nova joventut. Ara qui iniciava la revolució no eren els avis, sinó els fills. Aquesta etapa, retornà la democràcia, amb la creació d'un seguit de partits polítics, una nova constitució, unes eleccions democràtiques, que tornaren a fer ballar el cap de la gent. Aquells moments, tornaren a recordar als grans, els horrors del passat i l'amnistia es feu la reina d'aquells temps.

Finalment amb la consolidació de la democràcia, els avis s'hagueren d'habituar novament a un sistema i amb l'actualitat, hagueren d'acceptar i fer front l'obertura total del nostre país i la nostra ciutat, cap al món internacional, que posà fi a aquell Olot, que un dia, tingué una història totalment particular. Olot, ja no era aquella ciutat tancada al món.

Durant l'actualitat, apareix una tercera generació, la dels néts, que són els que viuran tota aquesta internacionalització i tots aquests canvis tan bruscs i ràpids a la ciutat.

Així doncs, amb aquestes tres etapes, es pot veure clarament quina és l'evolució de la ciutat d'Olot i com va marcar aquests avis i com a la vegada, la ciutat també ha quedat marcada en aquestes tres etapes, per tres generacions.

Un dels objectius també més importants que em plantejava, era quines havien set les diferències entre la vida a pagès i la vida a ciutat. Aquestes diferències, no estan estudiades a fons, ja que aquest treball no és un estudi molt precís.

En la infantesa, veiem com els nostres avis, van estar molt condicionats segons el lloc on vivien. Els que passaren la infantesa a pagès, estigueren clarament lligats a la vida pagesa. Com hem vist, la seva vida diària es regia per les obligacions de casa. Havien de cuidar del bestiar, dels germans petits perquè els pares treballaven tot el dia, l'alimentació es basava únicament en el que el camp i els animals de la casa produïen, l'escola quedava en un segon terme degut a aquestes obligacions, els temps d'oci anava destinat a ajudar en les feines de pagès, etc.

Ja veieu doncs, que viure a pagès, et mantenia lligat les vint-i-quatre hores del dia.

Els avis de ciutat en canvi, podien accedir a l'escola, menjaven una dieta variada, ja que havien de comprar tots els productes alimentaris i tenien temps lliure per fer el que volien. La ciutat, permetia un temps lliure i un deslligament, que el camp no tenia.

Amb la postguerra, la gent de pagès hi guanyà un xic de sort. A la ciutat, les matèries primeres escassejaven i a l'abast només hi havia els aliments de racionament. A pagès, comptaven amb el que el camp produïa i per tant, durant aquella època, se'n pogueren beneficiar.

Amb el franquisme, tant els avis de ciutat com els de pagès, formaren un nucli familiar i molts cercaren un nou habitatge. La vida dels de ciutat, va estar marcada pel treball en indústries o comerços i per les sales de ball, de cinema i de teatre. A pagès, la gent continuava amb la tradicional vida al camp.

A partir de la dècada dels 70, quan els fills ja es fan més grans, veiem com aquestes diferències comencen a desaparèixer. Com diu el meu pare, els avis de pagès, continuen fent vida de camp i els de ciutat vida urbana, però els fills, comencen a fer desaparèixer totes aquestes distàncies i diferències.

Els joves de pagès i de ciutat, comencen a establir relacions i a compartir la manera de viure. Molts joves del camp, passen a treballar a la ciutat, on comencen a familiaritzar-se amb aquesta. L'entrada de la música "Disco" i que els joves poden comptar amb un automòbil, fan que tots junts puguin compartir les sortides dels caps de setmana i les trobades després d'una jornada laboral.

Avui en dia, la vida a pagès ha canviat radicalment. Ja és poca gent la que es dedica a aquest ofici, majoritàriament gent gran, que continua residint masies o cases pairals. En pobles o localitats petites, també podem continuar veient aquesta activitat, però la diferència entre uns i altres ja és més amena. Avui en dia, ja no cal creuar un oceà per arribar a la ciutat. La ciutat i el camp, estan totalment connectats i les diferències que els disten ja no són tan grans.

Tot i així, el qui es segueix dedicant a la vida pagesa, continua mantenint una relació estreta i de lligament amb el seu treball.

Finalment, només dir que aquest treball pot ser molt més ampli. Totes les tres etapes, es poden ampliar, ja que totes tres toquen tots els àmbits de la vida quotidiana. També es podrien realitzar més entrevistes a altres avis, per veure altres experiències i buscar altres fonts d'informació, com arxius o documents municipals, fotografies, etc.

També podria ser molt interessant elaborar un vídeo o un muntatge audiovisual, per veure de primera mà quines van ser les sensacions dels avis i com ho expliquen ells mateixos per la seva pròpia veu i per combinar aquestes experiències amb altres fotografies i vídeos de les diferents èpoques, per veure més visualment com es van anar desenvolupant els diferents canvis: la roba, la televisió, la música, etc.

Per acabar, dir que estic molt satisfeta del resultat d'aquest treball, ja que ha estat una recerca molt àmplia i complexa.

L' ANNEX

TRES FIGURES OLOTINES CABDALS: JOAQUIM DANÉS I TORRAS, ENRIC MUT I REMOLÀ I JORDI PUJIULA I RIBERA.

Aquests tres personatges olotins, es mereixen almenys un petit apartat en aquest treball. Gràcies a ells, he pogut perfilar la història d'Olot, juntament amb la dels protagonistes i entrevistats del treball.

Sense ells, sense el seu interès per la ciutat d'Olot i perquè tothom en conegui la història, jo no hagués pogut realitzar el treball. Tots i cada un d'ells, han fet possible una petita part d'aquest treball.

Després d'haver-lo fet, he descobert la importància que té interessar-se per les coses del passat, per comprendre millor l'actualitat o la ciutat on vivim i la importància, de que persones com ells, es dediquin a explicar-nos les històries del passat, perquè les coneguem un xic millor.

Sense tots els volums d'Història d'Olot de Joaquim Danés i Torras, el meu treball no s'hagués pogut completar del tot. Ell m'ha proporcionat l'emoció i els sentiments, que només els personatges hi aportaven en aquest treball, per explicar algunes vivències durant la guerra civil. Gràcies a ell, ens hem pogut imaginar com es va dur a terme la salvaguarda de les obres d'art de l'església de Sant Esteve i de l'església del Tura. Ens hem pogut imaginar, gent fent filigranes als teulats, per salvar el que era i és (del que ha quedat) de tots. Amb ell, em intentat fer-nos una millor idea de com van ser les monedes olotines durant la guerra civil i de totes les coses que feien d'Olot una ciutat.

Li hem de donar les gràcies a més a més, perquè tota aquesta estimació cap a la seva ciutat i a la cultura, la va haver de pagar amb un llarg exili.

L'Enric Mut i Remolà, m'ha donat tot allò més personal, que volia saber sobre la població d'Olot en temps llunyans. A través del seu llibre "Sociologia olotina dels anys vint i els anys 30", he pogut anar teixint la part de la infantesa dels nostres avis. Gràcies a ell, sé quina era la situació

de la religió, quines pràctiques religioses duia a terme la societat, com es duïen a terme, etc. Gràcies a ell, he conegut oficis totalment desconeguts avui en dia i que temps ençà es trobaven presents a la nostra ciutat. També he conegut la vida bohèmia dels antics artistes, l'oci dels olotins en aquells anys i fins i tot quins eren els àpats d'aquells temps.

Ell m'ha aportat la part més sociològica del treball.

Gràcies a en Jordi Pujiula, em vaig endinsar en el món de la guerra civil a Olot. Recordo que la primera vegada que vaig anar a la Biblioteca d'Olot, no vaig trobar cap llibre que em pogués servir pel treball. Ara, quan em poso davant de la prestatgeria de llibres locals, se m'escapa el riure. Després de fer el treball, tots els llibres són vàlids i els hi voldria posar tots. Sé quina és la història que ens explica cada un.

“ La Guerra Civil a Olot” o un dels quaderns d'història anomenat “ Dictadura, Segona República i Guerra Civil” em van obrir camí, cap al que després seria, la confecció total de tota la part de la guerra civil.

Amb ell, també he conegut altres autors importants, com la figura d'en Joaquim Danés i Torras de qui parlava abans o d'altres.

A part d'ells tres, he de dir, que molts altres autors m'han ajudat a completar el treball, com l'Antoni Planagumà amb les seves “Memòries des de l'exili”, en Ramon Pla i Coral amb les seves poesies i vivències al llibre “Memòries de guerra i de l'exili i d'altres escrits d'en Ramon Pla i Coral”, a l'Alexandre Cuéllar per mostrar-me el món dels sants a Olot a través de la “Història de la imatgeria religiosa d'Olot”, amb en Juli Clavijo per publicar el capítol del franquisme i la transició democràtica a Olot al llibre de la “Història de la Garrotxa”, etc.

En definitiva, gràcies a tots els autors, que m'han ajudat a fer possible aquest treball i a descobrir-me una mica més, com era la nostra ciutat.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

AULÍ I VILA Carles i LLINÀS I MIRÓ, Glòria. Fem memòria. Ajuntament d'Olot. Col·lecció ESTRIS N° 27.

CARROGGIO, Santiago. Nova Enciclopèdia catalana de l'estudiant. (CARROGGIO, S.A. de Ediciones).
Barcelona. Volum 9; Filosofia. Legislació.

CUÉLLAR I BASSOLS, Alexandre. Olot: Imatges per a la memòria (Fundació Pere Simón). Olot, 1993.
Col·lecció Font Moixina, Volum III (Àlbum de família).

CUÉLLAR I BASSOLS, Alexandre. Els Sants d'Olot: Història de la imatgeria religiosa d'Olot. (Edicions
el Bassegoda, S.A.). Olot. 1985. 1ra edició.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XI. Notes històriques: Cap. XIX.- Crònica de la primera meitat
del segle XX. (Edicions Municipals). Col·lecció Pairal.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XVIII. Els edificis civils. (Edicions municipals,65). Olot,
Col·lecció Pairal.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XIX. Els edificis Civils i l'economia. (Edicions municipals,68).
Olot. Col·lecció Pairal.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XIII. Els edificis religiosos. Capítol II: L'església parroquial de
Sant Esteve i la comunitat parroquial de preveres. Olot, Col·lecció Pairal.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XII. Els edificis religiosos. Capítol I. L'església de Santa Maria
del Tura. Olot, Col·lecció Pairal.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Història d'Olot XXI. Sisena part. L'ensenyament i la cultura. Capítol I i
Capítol II. (Edicions Municipals). Olot. 2000.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. Historia de Olot. Edició del 1949. Olot.

GARCÍA SEBASTIÁN, m; GATELL ARIMONT, c; PALAFOX GAMIR, j; RISQUES CORBELLA, m. Història (Vicens Vives). Batxillerat. Barcelona. 2010. 1ra edició.

GIMÉNEZ RODRÍGUEZ, Neus. L'abans: Olot, recull gràfic 1888- 1965. (Editorial Efadós, SL). Olot. Octubre de 2008. 1ra edició.

GUTIÉRREZ I MARTINEZ, Jesús M^a. Història de la Garrotxa.(Diputació de Girona). Girona. 2008. Volum V.

LLIBRETS DE LA CIUTAT: Olot als anys 30 ; Olot als anys 50 i Olot durant la Guerra Civil

MUT I REMOLA, Enric. Sociologia Urbana. Olot, els anys vint i trenta.(Edicions el Bassegoda, S.A). Olot, 1991. 1ra edició.

MUT I REMOLÀ, Enric. Apunts de Sociologia semi- rural. (Edicions el Bassegoda, S.A). Olot. 1990. 1ra edició.

PLA I CORAL, Ramon. Memòries de guerra i de l'exili i altres escrits d'en Ramon Pla i Coral.(Edicions Municipals). Olot, abril de 1982. Col·lecció Pairal.

PUJIULA I RIBERA, Jordi. La Guerra Civil a Olot (1936- 1939) Recull d'articles. (Fundació Pere Simón). Olot, 2000. Col·lecció Font Moixina.

PUJIULA I RIBERA, Jordi. Dictadura, República i Guerra Civil. Olot, 2005. Col·lecció Quaderns d'Història d'Olot.

VIDAL, Mercè. Viatge a Olot. (Àmbit serveis editorials, S.A). Barcelona.

PÀGINES WEB

WWW. WIKIPEDIA.ORG; Definició JARE i l'escola franquista.

WWW. GOOGLE. ES (GOOGLE LLIBRES); Restauració d'obres d'art a Catalunya de Josep M. Xarrié i Rovira.

Enciclopèdia catalana a la web:

www.Grec.cat

www.Enciclopèdia-catalana.com

DVD

Memòries de la Guerra Civil a Olot (Zeba produccions).

Memòries de l'aiguat de 1940 a Olot. (Zeba produccions).

La memòria de l'escola franquista (Aula.doc i IES Montsacopa).

Como hemos cambiado. Capítol 1/10/10 "*El colegio*" i capítol 7/10/10 "*¡Bailando!*"

No podia faltar tampoc, un gran agraïment per tots aquells avis que han aportat la part més vital del treball i la més emotiva: La Lourdes Castañer, els meus avis, en Josep Marc Massegur, a la Maria Grabulosa, a la Marta Cels i amb en Jaume Masllorenç. Ells eren els encarregats de donar vida i forma al treball, i realment ho han aconseguit i m'han ajudat a aconseguir-ho.

Cada un d'ells, ha explicat la seva petita història a la seva manera.

Cal dir, que amb preguntes i guies improvisades, han sabut treure-li tot el suc a les seves experiències. Tots ells, han fet l'esforç de recordar històries, que potser ja quasi estaven oblidades o guardades i sallades, a la caixa dels records.

Així doncs, els hi he de donar les gràcies, perquè tots ells m'han obert les portes sempre que ho he necessitat, han estat allà les vegades que ha fet falta, m'han dedicat tardes i hores, han aguantat hores de vídeo càmera i gravadora i tot i així mai han perdut aquell somriure, que els ha fet a tots tan especial.

Han recordat vivències que potser ningú sabia, han parlat i ho han explicat tot. Coses que fins i tot, semblaven estar enterrades ja en un passat. Junts, hem hagut de recordar mals moments, però també molts bons moments.

Realment mai pensava que sortiria tan bé. Mai pensava que tots tindríeu aquesta il·lusió i disposició per explicar-me, sincerament, la vostra vida.

Sé que no és fàcil, que una noia de disset anys, se us presenti un dia a casa vostra i us digui simplement, que m'expliqueu tot el que recordeu de la vostra vida. Vosaltres però, ho heu fet.

Gràcies per deixar-me acompanyar-vos en el recorregut de les vostres vides. A molts fins i tot, els he hagut d'acompanyar fins la mort.

Gràcies doncs, de tot cor, una última vegada, per la vostra calidesa, atenció, esforç i il·lusió.

Espero que a vosaltres, també us hagi fet recordar bonics moments i que tota aquesta història, la vostra història, us serveixi per recordar que sou únicament vosaltres, qui l'ha escrit.

Per acabar agrair la paciència, la confiança i la sempre
disposició de l'Olga, la meva tutora.

A la meva germana, que ha set la qui a corre-cuita, m'ha
ajudat a revisar el treball.

A els meus pares i en Norberto, a la meva família i amb en
Jepi per tenir tanta paciència i per viure amb mi, tots aquests
mesos d'intensitat.

Finalment, torno a fer un gran agraïment a tots aquells avis i
entrevistats, que han fet possible el treball i a tots aquells que
m'han ajudat d'una manera o altre en la seva realització.

